

stos. Drept aceea dacă acei de bun neam le-aū defăimat acesteia atât, cu cât mai virtos voi cei smeriți și proști sinteți datori, dice, se le defăimați acesteia pentru Christos? Arată însă cu aceste cuvinte Pavel, cum că își aduce aminte, și pomeneste fapta bună a Filipisenilor către credincioșii ce se află în împărătescul palat și pentru acesta și aceia aū venit întru atâta dor pentru Filipiseni în cât a-i îmbrătoșa pre ei prin Pavel.

23. Darul Domnului nostru Iisus Christos fie cu voi cu toți; amin.

Dupre obiceiul ce avea fericitul Pavel a sfirși întru rugăciune sîntele sale scrisori, așa sfirșește și acesta întru rugăciune. O face însă acesta și ca să învețe pre Filipiseni și pre toți hristianii să fie deplin incredințați cum că toate ispravile și faptele bune câte le aū, le aū ca Darul Domnului nostru Iisus Christos, și cu această incredințare să nu se mândrească, căci cu acest chip tot-de-una va fi Darul lui Christos cu dinșii, adecă de nu se vor mândri. Bine voiască Mântuitorul Christos dar, ca și noi cei ce cetim scrisoarea acesta să o câștigăm pre totă altă faptă bună, iar mai ales lucrarea milosteniei, cu Darul și cu ajutorul Domnului nostru Iisus Christos, ca și noi înșine folosindu-ne, dând celor-l-alți frați ai noștri, ce aū trebuință și mai ales celor ce pătinesc góne și munci, pentru Dumneđeū și pentru porunca lui Dumneđeū, să ne învrednicim a dobândi bogăția Darului lui în vécul acesta și întru cel ce va să fie, căruia Dumneđeū slavă fie și stăpânire acum și de-apurarea și în veci; amin¹⁾.

Scrisoarea acesta trimisă către Filipiseni s'a scris dela Roma și s'a trimis prin Epafrodit.

¹⁾ Însemnéză, că dicerea acesta „Darul Domnului nostru Iisus Christos, fie cu toți voi amin” este orația și îmbrătoșarea lui Pavel, care cu însăși mâna sa o scria și este în loc de „fiți sănătoși”, care obișnuim acum a scrie la sfirșitul scrisorilor, dupre Teodorit. Veđi și la sfirșitul ceii a doua către Tesaloniceni.

Tălcuire la trimiterea cea către Colasenii a Apostolului Pavel, de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei elinește, și tălmăcită din limba cea próstă grecescă a fericitului întru pomenire Nicodim Atonitul în limba românească de smeritul V. P. M. M.¹⁾.

Pricina trimiterei acesteea către Colasenii²⁾, dupre Chrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Tóte scrisorile fericitului Pavel cu adevèrat sînt și de Dumneđeū insuflate. Iar mai ales și mai cu deosebire scrisorile cele ce le trimite dela Roma, când era legat pentru Christos, precum este cea către Galateni, cea către Efesenii, cea către Filipisenii, cea către Filimon, cea a doua către Timotei și acesta de față către Colasenii³⁾. Și măcar că acesta s'a trimis mai înainte decăt cea a doua către Timotei, precum dice Chrisostom și Teodorit, căci precum un voevod de oști și biruitor, carele întru petrecerea vieței sale face răsbóe și biruință și vitejii, le arată acelea prin scrisori către prietenii lui: așa și fericitul Pavel atuncea făcea, și prin scrisorile sale arăta ucenicilor săi și prietenilor, legăturile cele ce a luat pentru Christos și cele-l-alte vitejii ale sale. Mărturisește însă și însuși Pavel acesta, cât de mare lucru este spre filotimie a purta legătură pentru Domnul, pentru acesta și scrie lui Filimon despre Onisim, „pre carele l'am născut, dice, întru legăturile mele” (Filimon X). Iar a-

¹⁾ Însemnéză, că trimiterea acesta este o a două-spre-đecă după rândulala și anii întru cari a scris Pavel trimiterele sale, după înțeleptul Teodorit, după amândoué cele către Tesaloniceni și după amândoué cele către Corinteni. Și după cea întâia către Timotei și după cea către Tit, și după cea către Romani și după cea către Galateni și după cea către Filipisenii și dupre cea către Filimon și dupre cea către Efesenii.

²⁾ Acestă trimitere s'a scris, dupre Melctie, în anul 27 după înălțarea Domnului. Tom. I al biser. Istoriu.

³⁾ Care este cetatea Colasenilor ori Colosencilor, veđi înainte la cap. I, stih 2.

stos. Drept aceea dacă acei de bun neam le-au defăimat aceste atâtea, cu cât mai virtos voi cei smeriți și proști sinteți datori, dice, se le defăimați acestea pentru Christos? Arată însă cu aceste cuvinte Pavel, cum că își aduce aminte, și pomenește fapta bună a Filipisenilor către credincioșii ce se află în împărătescul palat și pentru acesta și aceia au venit întru atâtea dor pentru Filipiseni în cât a-l îmbrătoșa pre ei prin Pavel.

23. Darul Domnului nostru Iisus Christos fie cu voi cu toți; amin.

Dupre obiceiul ce avea fericitul Pavel a sfârși întru rugăciune sfințele sale scrisori, așa sfârșește și acesta întru rugăciune. O face însă acesta și ca să învețe pre Filipiseni și pre toți hristianii să fie deplin incredințați cum că toate isprăvile și faptele bune câte le au, le au ca Darul Domnului nostru Iisus Christos, și cu această incredințare să nu se mândrească, căci cu acest chip tot-de-una va fi Darul lui Christos cu dinșil, adecă de nu se vor mândri. Bine voiască Mântuitorul Christos dar, ca și noi cei ce cetim scrisoarea acesta să o câștigăm pre totă altă faptă bună, iar mai ales lucrarea milosteniei, cu Darul și cu ajutorul Domnului nostru Iisus Christos, ca și noi înșine folosindu-ne, dând celor-l-alți frați ai noștri, ce au trebuință și mai ales celor ce pătimesc gône și munci, pentru Dumneșeu și pentru porunca lui Dumneșeu, să ne învrednicim a dobândi bogăția Darului lui în vecul acesta și întru cel ce va să fie, căruia Dumneșeu slavă fie și stăpânire acum și de-apururea și în veci; amin¹⁾.

Scrisoarea acesta trimisă către Filipiseni s'a scris dela Roma și s'a trimis prin Epafrodit.

¹⁾ Însemnă, că dicerea acesta „Darul Domnului nostru Iisus Christos, fie cu toți voi amin” este orația și îmbrătoșarea lui Pavel, care cu însăși mâna sa o scria și este în loc de „fiți sănătoși”, care obișnuim acum a scrie la sfârșitul scrisorilor, dupre Teodorit. Vezi și la sfârșitul ceii a doua către Tesaloniceni.

Tălcuire la trimiterea cea către Colasenii a Apostolului Pavel, de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei elinește, și tălmăcită din limba cea proastă grecăscă a fericitului întru pomeneire Nicodim Atonitul în limba românească de smeritul V. P. M. M.¹⁾.

Pricina trimiterei acesteea către Colasenii²⁾, dupre Chrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Tote scrisorile fericitului Pavel cu adevărat sfințe sînt și de Dumneșeu însuflate. Iar mai ales și mai cu deosebire scrisorile cele ce le trimite dela Roma, când era legat pentru Christos, precum este cea către Galateni, cea către Efesenii, cea către Filipisenii, cea către Filimon, cea a doua către Timotei și acesta de față către Colasenii³⁾. Și măcar că acesta s'a trimis mai înainte decât cea a doua către Timotei, precum dice Chrisostom și Teodorit, căci precum un voevod de oști și biruitor, carele întru petrecerea vieții sale face răsbœ și biruință și vitejii, le arată acestea prin scrisori către prietenii lui: așa și fericitul Pavel atuncea făcea, și prin scrisorile sale arăta ucenicilor săi și prietenilor, legăturile cele ce a luat pentru Christos și cele-l-alte vitejii ale sale. Mărturisește însă și însuși Pavel acesta, cât de mare lucru este spre filotimie a purta legături pentru Domnul, pentru acesta și scrie lui Filimon despre Onisim, «pre carele l'am născut, dice, întru legăturile mele» (Filimon X). Iar a-

¹⁾ Însemnă, că trimiterea acesta este o a două-spre-țecea după rândul și anii întru cari a scris Pavel trimiterile sale, după înțeleptul Teodorit, după amândouă cele către Tesaloniceni și după amândouă cele către Corinteni. Și după cea întâia către Timotei și după cea către Tit, și după cea către Romani și după cea către Galateni și după cea către Filipiseni și dupre cea către Filimon și dupre cea către Efesenii.

²⁾ Acestă trimitere s'a scris, dupre Meletie, în anul 27 după înălțarea Domnului, Tom. I al biser. Istoriei.

³⁾ Care este celatea Colasenilor ori Colosenilor, vezi înainte la cap. I, stih 2.

căsta o a dīs Apostolul pentru a nu ne întrista și noi hristianii când pătimim rele pentru Christos, ci mai ales să ne filotimisim și să le avem acestea de laudă. Și precum a scris Pavel Romanilor și Evreilor, cu toate că încă nu-i văduse, cu un așa chip scrie și către Colasenii acestea, cu toate că încă nu i-a fost vădută. Iar pre lângă Colasenii aceștia se afla și Filimon și Arhip Apostolul, carele socotesc că avea și purtare de grijă de ore-care biserică²⁾. Scrie însă Pavel către Colasenii pentru o pricină ca acăsta. Dogmă rea și eres aveaū ore-carī dintru hristianii ce se aflau în Colase, fiind-că socoteaū că nu ne-am proadus lui Dumneșeu și Părintelui prin mijlocirea Fiului celui ce s'a înomenit, ci prin mijlocirea anghelilor, socotind pōte cum că este de necuviință și prost a crede că Fiul lui Dumneșeu s'a arătat în vremele cele mai duple urmă pentru o mijlocire ca acăsta, de vreme ce anghelii erau indestuī a ne proaduce lui Dumneșeu, precum în Testamentul cel vechiū toate prin angheli s'aū iconomisit.

Și cei ce aveaū eresul acesta se diceaū anghelicești³⁾. Aveaū

¹⁾ De a vădută Pavel pre Colasenii și pre hristianii din Laodichia, saū de nu i-a vădută, veđi la suptinsemnarea cap. II al acesteia.

²⁾ Acesta duple Teodoriū era dascāl al Colasenilor. Și veđi la cea către Filimon stih 2.

³⁾ Insemneză, că duple sf. Epifanie în Panarii aceștia se numeaū anghelicești pre sineși, saū pentru-că se mândreaū că aū rânduiālă de angheli duple viețuire, saū căci bārfeāū, că lumea s'a zidit de angheli, iar duple dumneșeescul Teodoriū (în tãlc. acesteia către Colasenii) anghelicești se diceaū, căci diceaū cum că legea prin angheli s'a dat; pentru acăsta și îi cinstea și slujia lor. Pentru acăsta și sinodul cel din Laodichia, care este aprōpe de Hone și de Colase, asupra eresulū acăsta a dat canonul sēū 34, care dice așa: „Cum că nu trebuie hristianii a lăsa biserică lui Dumneșeu și a se duce și a numi angheli și a face adunări, care acesteia s'aū oprit. Decī ori cine s'ar afla întru acăstă ascunsă idolo-slujire, fie anatema, că a lăsat pre Domnul nostru Iisus Christos, pre Fiul lui Dumneșeu și s'a apropiat la idolo-slujire“. Pricina însă, pentru care a dat canonul acăsta sinodul acela, este, pentru-că precum dice Teodoriū, eresul acăsta a rēmas multī ani în Frigia și în Pisidia a cărorā Mitropolie era Laodichia. Iar Laodichia iarăș era aprōpe de Colasenii cari erau supuși Laodichiei. Pentru acăsta și sinodul a oprit a nu chema cine-va pre angheli ca pre niște dumneșei cu credința adecă slujitorēscă.

Iar Orighen în cartea V cea către Chels dice: „Că pentru acăsta chema ca pre niște dumneșei pre angheli, pentru-că aflaū ei numindu-se anghelii în dumneșeescă Scriptură, dumneșești și dumneșei. Iar Coresie dice, cum că ore-carii religie a anghelilor înțeleg pre acăsta, ce aicea de către Pavel se pomonește (Col. II, 18) socotința celor platonicești, cari slăveaū anghelii aericești (adecă ai vėzduhulū) și cerești. Iar alții înțeleg pre chemarea vrăjitorilor, cari duple Tertulian în cuv. cel rēspundētōr spre desvinovăție (apologetic) chema și demonii întru vrăjitorii lor și anghelii. Iar Climent în cartea a VI o Stromatelor și Ieronim (în întreb. 10 la Algasia) și Ambrosie vor că Apostolul prihănește aicea

insă și luări aminte multe iudaicești și de ale Legii ceii vechi și de ale Elinilor, pândind șilele și vremile și mănăcările. Decī pentru toate acestea scrie către dinșii trimiterea acăsta și mai întâi multămește lui Dumneșeu dicēnd că s'a mutat ei dela întineric la lumina adevērulū; al doilea, cum că Christos întru carele a credūt, este chipul și cuvintul lui Dumneșeu, prin carele toate s'a făcut și cum că se cuvenea el, făcētōr al totulū fiind, a se face și întâiū născut al făpturei și întâiū născut din morți duple omenire, pentru ca pre toate să le unēscă și vii să le facă. Mai întâiū îi îndēmneză să rēmāe întru credință, arătând lor cu dovadă că și însuși Pavel acăsta este slujitor și propoveditor al Evangheliei, întru carea ei s'aū învățat, apoi tãlcuește și pentru Lege și pentru mănăcările cele din lege și pentru șilele și anii, dovedind că aū încetat cele vechi și tãerea împrejur. Și mai întru tōtă Trimiterea acăsta îi învață pre ei a nu se amăgi că s'ar fi mântuit prin angheli și nu prin Christos. Și sfātuindu-i pre toși despre viețuire și despre hristianesțile moralurī sfērșește Trimiterea.

pre idolo-slujirea Evreilor, cari sōrelul și lunē (pre care și le numește aicea Apostolul stihii ale lumē) și anghelilor slujeaū că lui Dumneșeu. Iar alții relighia anghelilor numesc pre iudaicēscă Legea cea dată lui Moisi prin angheli în muntele Sinai. Iar sfințitul Augustin (cartea VIII, despre cetatea lui Dumneșeu cap. XII) dice cum că Menandru și Satorniu și Chirint și Vasilid și Silitian și Gaian cinsteaū pre ore-carii dumneșei mai micī ziditori ai ōmenilor și ai lumē și că ar fi grăt prin proroci aceia, improtiva cărorā se aratā aicea Apostolul. Și pentru acăsta dovedește Apostolul pre Christos, că este mai pre sus decăt anghelii, atāt aicea cât și în Trimiterea cea către Evrei și în cea către Efesenii, pentru-că aceia socoteaū pre angheli mai mari decăt Christos. Și dumneșeescul Epifanie dice, că Gaianii chemaū pre angheli la faptele lor cele rele, pentru ca să-i ajute împreună. Și cu adevērat acăstă rea relighie a anghelilor a luat început dela filosofi.

TĂLCUIRE LA CEA CĂTRE COLASENI

CAP. I.

1. Pavel Apostolul lui Iisus Christos, prin voea lui Dumnezeu.

Indată dela început cu chip ascuns oborâ dogma cea rea, ce o avea Colasenii, cum că prin angheli s'au mântuit și nu prin Christos, fiind-că eu nu sint Apostol al anghelilor, ȳice, ci al lui Iisus Christos. Și acesta este voea lui Dumnezeu a fi eu Apostol al aceluia și nu al anghelilor. Decă de sint eu Apostol cu voea lui Dumnezeu, arătat este că și adevărate sint acelea ce propoveduesc voue, ca un Apostol al adevăratului Dumnezeu. Și care sint cele ce propoveduesc voue? Sint acestea: cum că de către Fiul ne-am proadus noi lui Dumnezeu și Părintelui și cum că noi cei ce am crezut în Christos ne-am slobodit de iudaiceștile și elineștile luări aminte. Insemneză însă, o cetitoriuie, pre prepoziția «prin», că aicea se ȳice la Dumnezeu Părintele pentru Arienii, cari ȳic pre Fiul mai mic decât Părintele «fiind-că Evanghelistul Ioan a ȳis că «nu dintr'insul» (adecă din Fiul) ci că «printr'insul s'a făcut tôte» (Ioan I, 2).

Și Timotei fratele.

Decă și Timotei este Apostol, fiind-că se numește frate al lui Pavel după Christos, după urmare însă era să fi arătat Pavel și pre Timotei Colasenilor, pentru-că era frate al său și împreună Apostol.

2. Sfinților celor ce sint în Colase și credincioșilor în Christos Iisus.

Colasele sau Colosele¹⁾ sint cetate a Frigiei Pacatianei nu-

¹⁾ De către Teodorit adecă Colase se numesc și de către cei mai mulți. Iar de sfințitul Teofilact pretutindenea Colose se numesc; iar de dumnezeescul Chrisostom une ori Colose iar alte ori Colase se află că

mită, care în ȳiua de aȳi se numește Hone, unde arhanghelul Mihail a făcut minunea. Arătat însă este, cum că Honele sint Colasele, căci lângă Hone este și Laodichia, mitropolie fiind a Colaselor. Pentru acesta poruncește Apostolul Colasenilor să trimită scrisoarea să se cetescă și în Laodichia, aprópe fiind de dănsii: «și când se va ceti de voi scrisoarea, să faceți ca să se cetescă și în biserica Laodichenilor» (Col. IV, 6). De unde, ȳice, voi Colasenii v'ați făcut sfinți? Nu v'ați făcut prin sf. botez, carele (se) săvârșaste intru mórtea lui Christos? De unde vă numiți credincioși? Aũ nu vă numiți pentru acesta, căci ați crezut în Christos și căci vi s'a incredințat atâtea taïne mari dela Christos? Pentru-că hristianii se numesc credincioși nu numai căci aũ crezut în Christos, ci și căci li s'a incredințat atâtea infricoșate taïne, pre care nici angheli le știaũ, precum și credincios se ȳice prietenul acela căruia îi incredințam și îi spunem taïnele noastre. Și de unde vă numiți fii ai lui Dumnezeu și frați între sine-vă? Óre din faptele vóstre saũ din isprăvile vóstre? Ba, ci din Darul lui Christos. Decă cum suprascriți proaducerea vóstră către Dumnezeu și mântuirea vóstră dela angheli?

Har fie voue și pace dela Dumnezeu și Părintele nostru¹⁾.

Aicea nu adauge Apostolul numele lui Christos, cu tôte că avea obicei a-l adauge în tôte scrisorile ce trimitea. O face însă acesta pentru a nu se improtivi îndată din începutul scrisorei Colasenilor, ca să nu-i facă să se depărteze dela ascultarea celor-l-alte cuvinte. Și dupre urmare pentru ca să nu se lipsescă de scoposul îndreptărei lor, pentru care s'a pornit a le scrie. Spue aicea dar luptătorii de Duh Machedonianii, cei ce ȳic că Sfintul Duh nu este Dumnezeu, cum s'a făcut Dumnezeu părinte al nostru? Aũ nu s'a făcut prin Sfintul Duh? Și cine a dăruit noue bunătățile cele mari și mai pre sus de minte? Aũ nu le-a dăruit noue Sfintul Duh? Decă cum îl micșorați voi și ȳiceți că nu este Dumnezeu?

3. Mulțamim lui Dumnezeu și Părintelui Domnului nostru Iisus Christos, tot-de-una pentru voi rugându-ne.

Iisus Christos, ȳicc, este Domnul și Stăpânul nostru, și nu slujitorii lui Iisus Christos, angheli. Arată însă Pavel dragoste Colasenilor nu numai pentru rugăciunea acesta ce o face

se numesc. Iar Gheorghie Chedrino ȳice cum că Colasul cel ce era în Rod s'a numit dupre mărimea ce avea. Iar dela Colos iarăș s'a numit Colosenii; o scrie însă acesta în anul 12-lea al împărăției lui Constandin fiul lui Constandie, a fiului lui Iraelie celui de dănsul istorisit.

¹⁾ Despre ȳicerea: har voue și pace dela Dumnezeu, veȳi la cap. I, stih 3 al ceii către Corinteni.

aicea pentru dinșii, ci și pentru rugăciunea ce tot-de-una o proaduce lui Dumnezeu pentru dinșii; căci și pre cei ce nu-l vedea trupește, gânditor tot-de-una îi avea înaintea sa și se ruga pentru dinșii de trei ori fericitul Apostolul Domnului.

4. Auđind credința vóstră cea în Iisus Christos.

Mulțămim, ȳice, lui Dumnezeu și Părintelui, pentru-că am auđit dela Epafraț credința ce aveți voi hristianii cei din Colase, nu intru angheli, ci în Christos Iisus. Îi proapucă însă și îi prinde pre ei cu cuvintul acesta; ci și numirile acestea Christos Iisus sint semne și doveđi ale facerei de bine ce a făcut Christos noue ómenilor, pentru-că el s'a uns pentru dragostea noastră¹⁾ și el este carele a mântuit pre norodul seú de peccatele lor, pentru care și s'a numit Iisus (Mat. I, 21).

Și dragostea cea către toți sfinții.

Am auđit, ȳice, dela Epafraț și dragostea ce aveți nu către cutarele și cutarele, ci către toți sfinții, în cât acéstași dragoste o aveți și voi pentru noi; pentru acésta după urmare veți asculta cu dulcétă și acestea ce scriem voue. Cu aceste cuvinte însă arată Pavel că are iubiți pre Colasenii și prietenii ai seú. Eú însă socotesc că «dragostea» numește aicea pre milostenie și pre chipul cel împărtășitor precum și într'alt loc așa o numește pre acésta.

5. Pentru nădejdea ceea ce se păstrează voue în cerú.

Iubiți, ȳice, frații mei, pre sfinți, nu pentru vre un sfirșit ómenesc, ci pentru nădejdea bunătăților celor viitoare. Său și așa se înțelege, că noi mulțămim lui Dumnezeu pentru-că aveți se moșteniți voi nestricatele bunătăți în cerú cele nădeđuite, fiind-că bunătățile cele fitoare nu sint gătite pre pământ pentru ca să se strice, ci sint gătite în cerú pentru ca să fie nestricate și vecinice. Decí nu vė indoiti pentru nădejdea ce aveți, fiind-că acésta este sigură și adevărată. Acest cuvint însă îl ȳice Pavel hristianilor acelora, cari au fost avut său cari aveau necazuri și ispite, pentru ca să nu caute odihna vieții acestee nici să se intristeze și se slăbescă intru ispite, fiind-că pentru acestea au să ia mare răsplatire în cerú.

Carea o ați auđit în cuvintul adevărului Evangheliei.

Nu a ȳis: a propoveduirei, ci: a Evangheliei, pentru ca să aducă aminte Colasenilor cu numirea Evangheliei de facerile de bine, de bunătățile ce au luat dela Dumnezeu. Fiind-că Evanghelia s'a dat pentru bunătăți și pentru facerile de bine, că și însuși numele ei acésta însemneză, adecă bune vestiri și bu-

¹⁾ Despre numele lui Christos veđi la cap. I, stih 1 al ceii către Romanii, în suptinsemnare.

curátore vestiri (veđi la suptinsemnările cap. I la inceputul ceii către Romanii, ce este Evanghelia). Iar dacá și Evanghelia este cuvint adevărat, apoi și intru dinsa nici o minciună se află. Drept aceea cum voi faceți mincinos pre adevăratul cuvintul acesta al Evangheliei? Fiind-că nu credeți precum mai înainte v'ați învățat din cuvintul acesta cum că dela Christos este mântuirea. Cari însă a fost cei ce au propoveduit la Colasenii Evanghelia? A fost Apostolul Epafraț, precum mai sus o arată aicea Pavel.

6. Al ceii ce este de față la voi, precum și în totă lumea.

Ca cum ar fi fost însuflețită Evanghelia, a ȳis Pavel că ea se află față la Colasenii. Nu a venit, ȳice, la voi Evanghelia și apoi a fugit, ci este față și stăpânește învățatura ei intru voi. Cu aceste cuvinte însă îndulcește și imblânțește pre Colasenii. Iar fiind-că ómenii cei mai mulți se întăresc mai bine, când au împreună părtași și pre alți ómeni de aceleași dogme și cugetări, pentru acésta Pavel, ȳice, că Evanghelia nu se află numai la voi, ci și în totă lumea, că în fiește-care parte a lumii este, și stăpânește și se păzește învățatura ei.

Și este aducând rod și crescându-se.

Rodește adecă, ȳice, Evanghelia pentru bunele fapte ale hristianilor celor ce cred într'insa. Și se crește pentru-că în tóte ȳilele aduce pre mulți necredincioși la credința și învățatura sa. Și îi face credincioși. Și nu ar fi adus roduri, nici s'ar fi crescut atâta mult Evanghelia, de nu ar fi fost mai întâiu adevărată și întărită, pentru-că și pomi când se întăresc și se înrădăcinéză bine în pământ, atuncea fac roduri mai multe.

Precum și intru voi.

Apucă mai înainte și prinde pre Colasenii cu laudele acestea Pavel, precum și mai sus a făcut, că și de ar voi să nu pótă fugi de cuvintele sale; căci dacá, ȳice, precum la toți ómenii așa și la voi s'a propoveduit Evanghelia, cum acum dela sineși unii dogmatisesc almintrelea?

Din ȳiua intru care ați auđit și ați cunoscut Darul lui Dumnezeu intru adevăr.

Rodește, ȳice, și crește Evanghelia lui Christos intru voi din ȳiua aceea, intru care ați cunoscut Darul lui Dumnezeu și ați cređut. Dar cum ați cunoscut și ați cređut? Adecă nu cu amăgire și cu cuvinte zadarnice și mincinoase, ci cu adevărul, adecă cu minuni și cu lucrări mai pre sus de fire și deșanțate.

7. Precum și v'ați învățat dela Epafraț.

Așa, ȳice, ați cunoscut Darul lui Dumnezeu cu ineseși lucrurile, precum și v'a învățat pre voi Apostolul Epafraț, fiind-

că el nu v'a învățat altele și voi v'ați învățat și faceți altele, ci înseși acelea ce el v'a învățat, aceleași le-ați învățat. Se vede însă că Epafras acesta era Colasean, precum țice Teodorit și a propovedit Evanghelia la Colasenii, precum am țis mai sus¹⁾).

Dela iubitul împreună slugă cu noi.

Cu aceste cuvinte arată Pavel Colasenilor, că Epafras acesta propovedit lor era vrednic de credință; fiind, țice, că eu nu l'aș fi iubit pre el și nu l'aș fi numit împreună slugă cu mine, de nu ar fi fost credincios și adevărat.

Carele este pentru voi credincios slujitor al lui Christos.

În locul vostru, țice, a slujit Epafras în trebii, care se cuvîin lui Christos. Fiind-că a merge la Roma Epafras și a mîngăta pre Pavel, când se afla în legături și a arăta lui aședarea Colasenilor, acêta țic, a fost slujbă și slujire a lui Christos. Iar dacă Epafras este slujitor și slugă a lui Christos, cum țiceți voi, că prin mijlocirea anghelilor v'ați adus lui Dumnețeu și v'ați mântuit?

8. Carele și arătând nouă dragostea vóstră întru Duhul²⁾).

Acest Epafras, țice, a arătat mie duhovnicésca dragoste, care aveți către mine, pentru-că singură acêta este adevărată dragoste și iubire, cea duhovnicésca și duple Christos. Iar celelalte tóte dragoste, atât cele firești, precum este ceea ce au născătorii către fii și dimpotrivă fiii catre născători, așiderea și dragostele cele ce au prietenii întru dînșii și tovarășii vre unui lucru: tóte, țic, aceste sînt neadevurate și în vreme de ispită se sting.

9. Pentru acêta și noi din țiuva ce am auțit, nu încetăm rugându-ne pentru voi.

Pentru acêta, care? fiind-că am auțit dela Epafras, țice, credința și dragostea vóstră, pentru acêta avem bune nădejdi pentru cele viitoare, și ne rugăm pentru voi, nu într'o ți saú dóuă, ci din țiuva aceea întru care am auțit aședarea vóstră cea de mai sus. Arată însă Pavel cu aceste cuvinte, una adevărată dragostea ce are el către dînșii și alta încă că liniștit și fără simțire îi prihănește pre Colasenii, căci cu tóte că aceia atăta

¹⁾ Că țice Teodorit așa despre Epafras: „Cetățean al lor vrednic de laudă era bărbatul acesta Epafras, țic, iar la Roma mergend a spus dumnețescului Apostol (adeacă a arătat lui Pavel) și credința lor cea ferbinte către Domnul și amăgirea ce li s'a făcut lor de óre-carii; pentru care și scrie în trimiterea acêta Pavel: „vê îmbrățiséză pre voi Epafras, sluga lui Christos cea dintru voi” (cap. IV, 12).

²⁾ Formă săritóre întrebunțeză aicea Apostolul, care așa se netezește: „Pre a vóstră întru Duhul dragoste”.

vreme se ajutaú de rugăciunile lui, însă nu se făceaú pre sineși depliniți, ci încă se aflaú lipsiți. Și veđi, iubitele, că și noi hristianii avem trebuință ca să avem multe rugăciuni și în tótă vremea, pentru-că și dumnețescul Pavel tot-de-una se ruga și măcar că nimica isprăvea, rugându-se pentru Colasenii, cu tóte acestea nu s'a lăsat prea iubitorul de frați de a nu se ruga pentru dînșii și a nu își face lucrul seú.

Și cerend ca să vê umpleți de cunoștința voei sale.

Cu aceste cuvinte arată Pavel că Colasenii, nici erau cu totul depliniți, nici cu totul lipsiți, căci de ar fi fost cu totul lipsiți, nu ar fi țis, pentru ca să vê pliniți de cunoștința voei lui Dumnețeu; ci ar fi țis, ca să luați cunoștința lui. Aveți, țice, cunoștința dumnețestei voii, ci nu o aveți tótă și deplinită cunoștința acêta. Și cum că v'ați proadus lui Dumnețeu și Părintelui, acêta o cunoșteți. Iar cum că v'ați proadus prin mijlocirea Fiului seú, acêta vê lipsește de a o ști. De care acêta mă rog lui Dumnețeu să vê umpleți și să se facă deplinită întru voi. Că voea lui Dumnețeu și buna voință, adevărată întâia povățuitoare voe este (precum tâlcuește sfintul Ioan Damaschin în cartea cea teologhicésca a dóua, cap. XLVI) a lui Dumnețeu, de a se da Fiul seú pentru noi și nu a se da angheli. Decii cunoștința se înțelege că este adăogirea și deplinitatea cunoștinței dumnețestei voii¹⁾).

Întru tótă înțelegerea și înțelepciunea duhovnicésca.

Fiind-că pre Colasenii îi amăgeaú filosofii Elinilor, cu înțelepciunea cea din afară și trupésca, pentru acêta țice aicea Pavel, că eu voesc să vê învățați dumnețésca voe și dogma credinței vóstre a o cunoște cu dumnețésca și duhovnicésca înțelepciune și nu cu înțelepciune omenésca, de care acum rătăcindu-vê, socotiți că știți. Și dacă numai a se învăța cine-va a cunoște dumnețésca voe, are trebuință de duhovnicésca înțelepciune, ce ar mai țice cine-va pentru nebunii acela (ce fel au stătit evnomianii și alții), cari obrăznicește și fără rușinare se fălesc, că cunosc ființa lui Dumnețeu din înțelepciunea cea

¹⁾ Și ce alta însemneză: cunoștința, veđi la suptinsemnarea țicerei: „Carele voește toți ómenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie” (I Timot. II, 4). Iar pentru dumnețésca voe acestea le țice dumnețescul Ioan Damaschin: „Se cuvine a ști că Dumnețeu mai întâiu voește toți a se mântui și împărăția sa a o dobândi, că nu pentru ca să ne muncésca ne-a făcut pre noi, ci pentru ca să ne împărțășim de bunătatea sa; iar păcătuiind, ca cel drept, voește să ne muncim. Decii să țice cea mai întâiu voe înainte povățuitoare și bună voință, din sine fiind; iar cea a dóua, următore voe și depărtare, din pricina noastră” (cari. II, cap. XLVI, din Teologhii).

din afară? Iar ce este înțelegerea, veți la suptinsemnarea dicerii: «să dea ție Domnul înțelegere întru toate» (II Timot. II, 7). Iar Isaia daruri ale Sfântului Duh numește pre înțelepciune și pre înțelegere (cap. I, 2). Iar dumnezeescul Maxim aceste tâlcuindu-le dize: «Insușire a înțelegerei este conașederea sufletului cu totul către cele cunoscute, iar însușire a înțelepciunii este unirea către Dumnezeu cea necunoscută, duple care dorul celor vrednici se face câștigare, făcând Dumnezeu pre cel ce se împărtășește cu împărtășirea, făcându-l pre el tâlcuitor al dumnezeestei fericiri, duple vecinica prolovire (sau propunere) către cei ce au trebuință de eșirea cea fără de mândrie (cap. XXXVIII, din a patra sută din cele teolog.).

10. Ca să umblați voi duple vrednicia Domnului.

Mă rog lui Dumnezeu, dize, ca să vă învățați voi că v'ați mântuit prin Unul născut Fiul lui Dumnezeu, spre a umbla voi, adecă pentru a petrece întru îmbunătățire, căci cel ce se învață a înțelege iubirea de oameni a lui Dumnezeu și că Dumnezeu a dat pre Fiul său pentru mântuirea noastră, cum acela nu s'ar da pre sineși cu totul tot spre ostenele faptelor bune, sau cum nu ar voi a ridica crucea Domnului său? Că a umbla a dize dumnezeescul Apostol acesta, pentru viața cea îmbunătățită și în toate părțile Epistoliilor sale unește credința cu viața cea îmbunătățită. De acesta și aicea duple urmare credința o unește cu viața cea bună. Și duple alt chip încă se înțelege acesta, adecă că nu ne rugăm numai ca să vă învățați cunoștința dumnezeestei voi, ci și ca să faceți faptele cele duple voea lui Dumnezeu, pentru-că cel ce știe numai și nu face, se va munci. Veți însă, o cetitoriule, că umblet și cale și petrecere numește pre viața Pavel, pentru ca cu numirile acestea să arate, că precum este de nevoe nouă a umbla tot-de-una, așa asemenea este de nevoe și viața cea îmbunătățită nouă.

Spre totă plăcerea întru tot lucrul bun.

Pentru acesta, dize, rog pre Dumnezeu pentru voi, ca așa să viețuiți, în cât prin toate să plăceți lui Dumnezeu. Și cum veți plăcea lui Dumnezeu? Cu adevărat nu cu alt chip decât cu totă fapta bună; căci unde se face fiște-care faptă bună, negreșit acolo este și plăcerea lui Dumnezeu. Și veți, cetitoriule, că în fiște-care parte adauge sf. Apostol numele «tot» dizecând: întru totă înțelepciunea, întru tot lucrul bun, întru totă plăcerea. Și mai jos dize: întru totă răbdarea și întru îndelunga răbdare, pentru ca să arate cu acesta că Colaseni au cu adevărat și acum înțelepciune și fapte bune și dumnezească

plăcere și suferire și îndelungă răbdare; nu au însă totă și deplină înțelepciunea și faptele și suferirea și îndelunga răbdare, pentru acesta și au trebuință să mai ia deplinătate la toate acestea.

Rodind și crescând întru cunoștința lui Dumnezeu.

Precum voi hristianii ați cunoscut mai curat pre Dumnezeu și mai vederat decât înțelepții cei vechi sau și decât Evreii cei din Legea Veche, așa duple urmare datorii sinteți și a spori în viața cea îmbunătățită, duple măsura ce aveți a cunoștinței lui Dumnezeu; căci cel ce se învrednicește a se face fiu al lui Dumnezeu prin dumnezeescul botez, acesta este dator, câtă faptă bună să aibă? Cu adevărat mare și covârșitoare. Sau se înțelegi acesta și așa, cum că trebuie să rodiți voi hristianii fapte, dar însă cu acestea aveți trebuință și cunoștința lui Dumnezeu a o avea, precum se cuvine și nu precum socoți acum că o aveți; căci ce folos este de viața bună și de petrecere, dacă nu cunoșteți că prin Fiul lui Dumnezeu v'ați mântuit? Și veți, cetitoriule, că mai sus a dize dumnezeescul Apostol, că Colaseni au trebuință de cunoștința dumnezeestei voi, adecă de iconomia lui Dumnezeu Cuvintului pentru ca se umble și se petrecă duple vrednicia Domnului; iar acum dize că trebuie și a crește întru faptele bune și a cunoște împreună pre Dumnezeu. Dize însă acestea așa, ca să arate că cunoștința și credința împreună și petrecerea cea bună și faptele cele asemenea sint una alcătuitoare a totul și una de alta sint nedespărțite.

11. Întru totă puterea imputernicindu-vă.

Rugăm pre Dumnezeu, dize, fraților, pentru ca să vă umpleți de totă puterea, întărindu-vă întru ispite și în gône și întru necazuri, în cât a nu vă imputina cu sufletul și a nu vă desnădăjdui.

Duple stăpânirea slavei sale.

Mă rog, dize, hristianilor, ca să vă dea Dumnezeu acest-fel de putere, precum se cuvine lui a da, adecă covârșitoare și nepovestită. Însă să vă o dea precum este cu puțință omului a o priimi. Mare mângâere însă este cuvintul acesta al dumnezeescului Pavel, fiind-că nu a dize putere, ci a dize stăpânire și stăpânirea slavei, care este mai mare decât puterea, ca cum ar fi dize: pretutindenea slava lui Dumnezeu stăpânește și domnește. Deci și voi, fraților, nu slăbiți nici vă imputinați întru relele ce pătimiți, că vă veți imputernici de slăvita putere a lui Dumnezeu, precum se cuvine a se întări cei ce slujesc pre un stăpân ca acesta tare de slăvit.

Întru totă îngăduirea și îndelunga răbdare.

Rog pre Dumneđeū sǎ vĕ întǎriți, frații mei, intru tótǎ îngăduirea, ce aveți sǎ o arǎtați cǎtre cei afarǎ de credință, adecǎ cǎtre pǎgǎni, suferind cu mulțămire intru ispitele ce ar pricinui vóuĕ, rog însă și sǎ vĕ imputerniciți încă intru tótǎ îndelunga răbdare, care aveți sǎ o arǎtați între sine-vĕ, cǎtre cei de o credință și frați ai voștri. Cǎci unui om ca acela se dice cǎ este îndelung răbdător, carele póte sǎ pedepsescǎ pre cel ce il asuprește și nu il pedepsește nici îi izbândește; iar răbdare (?) la ómenii aceea pre cari nu-î póte a-î pedepsi și a le izbândi. Pentru acésta și la Dumneđeū nu se dice chiar răbdare, ci îndelungǎ răbdare, cǎci el póte și a pedepsi și a perde pre cei rĕi, însă rabdǎ îndelung și nu pedepsește. Dice însă Apostolul cǎ intru tótǎ îngăduirea și îndelunga răbdare sǎ vĕ întǎriți, adecǎ nu acum sǎ suferiți și sǎ răbdați îndelung, iar pre urmǎ, nu, ci tot-de-una și in fiește-ce lucru. Iar ca sǎ încheem înțelegerea cuvintului tot, dicem cǎ acésta o înțelege aicea Apostolul, cǎ ne rugǎm ca sǎ luați deplinǎ cunoștință a dogmei credinței nu cu înțelepciune lumescǎ, ci cu duhovnicescǎ. Ne rugǎm și ca sǎ aveți viață îmbunǎtǎțitǎ. Ne rugǎm și sǎ plăceți lui Dumneđeū. Ne rugǎm și ca sǎ vĕ imputerniciți a sta vitejește intru ispite, imputernicindu-vĕ, precum se cuvine a se imputernici cine-va dela Dumneđeū. In sfirșit ne rugǎm și pentru ca sǎ arǎtați cǎtre cei din afarǎ îngăduire și suferire, iar cǎtre frații voștri îndelungǎ răbdare.

12. Cu bucurie mulțămind lui Dumneđeū și Pǎrintelui.

Fund-cǎ Apostolul vrea sǎ prihǎnescǎ pre Colasenii cǎ nu cugetau drept dogma credinței, mai înainte netezește cuvintul pentru a nu se arǎta cǎ îi prihǎnește ca pre niște vrǎșmași. Decǐ dupǎ ce a đis mai sus cǎ mĕ rog lui Dumneđeū a vĕ se da bunǎtǎțile cele ce le-a đis și faptele cele bune (iar a se ruga cine-va pentru alții, acésta nu este faptǎ de vrǎșmaș ci mai ales de voitor de bine), acum aicea dice și cǎ cu bucurie mulțămesc lui Dumneđeū și Pǎrintelui, pentru bunǎtǎțile ce mai înainte a dǎruit vóuĕ; drept aceea nu vĕ prihǎnesc, dice, frații mei din vrǎșmășie, ci dela dragoste și aș fi voit cu adevĕrat tot-de-una se vĕ laud, însă de nevoe și de dragoste mǎntuirii vóstre, mĕ indemn a vĕ prihǎni. Cu un chip ca acesta întrebuintǎză cuvintul dumneđeescul Apostol și cǎtre Corinteni. Și dicĕnd cǎ mulțămesc lui Dumneđeū și Pǎrintelui, cu acésta lin îi bagǎ pre ei in cuvintul cel despre Fiul. Cǎci dacǎ eū cu bucurie mulțămesc lui Dumneđeū și Pǎrintelui, negreșit mari bunǎtǎți sĭnt cele ce v'a dǎruit și pentru acésta eū îi mulțămesc. Inșǎ aceste bunǎtǎți nu v'a dǎruit vóuĕ prin anghelii robii lui, ci prin stǎpǎnul Christos, prin Fiul sĕū. Dar

pentru ce a đis Pavel cǎ mulțămesc cu bucurie, pentru-cǎ se póte a mulțami cine-va și cu mǎhnicune, precum și Iov mulțămesc lui Dumneđeū cu adevĕrat intru ispitele ce pátimea, însă mulțămesc cu mǎhnicune și cu durere grea a inimei, dupǎ ce și-a rupt haínele sale și și-a tuns perii capului sĕū, care aceste sĭnt semne de durere și de intristare; cǎ atuncea a đis: «Domnul a dat, Domnul a luat» (Iov I, 21); cǎci nu se cuvine a ridica cine-va dela sf. Iov intristarea și durerea ce o simțea intru ispite; cǎci de o va ridica acésta dela dĭnsul obórá și perde lauda lui, cǎci cu acésta ce o ar dice cǎ nu s'ar intrista și nu ar fi avut durere, ar arǎta, cǎ suferea ispitele ca un nesimțitor. Decǐ cu adevĕrul este acesta cǎ se intrista, adecǎ și il durea pre dreptul de ispitele care cerca, însă nu se rǎnea nici se arǎta nemulțámitor și neingăduitor¹⁾.

Celui ce v'a îndestulat pre voi.

Atát de multe bunǎtǎți și mari sĭnt acelea, dice, ce a dǎruit vóuĕ Dumneđeū și Pǎrintele prin Fiul sĕū, in cât nu numai v'a îmbogǎțit de darurile acestea, ci și v'a îndestulat și putere a dat vóuĕ spre a vĕ arǎta cǎ dupre vrednicie a dobândi bunǎtǎțile acestea; precum de pildǎ un împĕrat a incredințat și a dat unui prost și josit om o vrednicie împĕrǎtescǎ, însă nu a dat lui și putere îndestulǎ spre a o lua și a iconomisi vrednicia aceea dupre vrednicie și precum se cuvine. Pentru acésta și de multe ori urmĕzǎ cǎ cinstea aceea și dregǎtoria face pre omul acela ce o a luat prea vrednic de ris, pentru-cǎ nu a stǎtut destoinic a o cǎrmui precum se cuvine. Inșǎ Dumneđeū și Pǎrintele nu a făcut așa, ci și dregǎtorie a dat nóuĕ hristianilor și tot o datǎ ne-a făcut îndestulați și a iconomisi dregǎtoria acésta precum se cuvine, in cât îndoitǎ cinste și îndoitǎ vrednicie a dat nóuĕ Dumneđeū și cǎci ne-a dǎruit vrednicia și cinstea și cǎci ne face iscusiți spre a o lua și a iconomisi bine cinstea acésta și vrednicia.

In partea sórtei sfinților.

Mulțámim adecǎ lui Dumneđeū și Pǎrintelui, dice, carele

¹⁾ Veđi despre Iov la supținsemnarea dicerei: „Prin ocǎri și prin laude” (II Cor. VI, 8). Intru un glas cu sfințitul Teofilact dice și înțeleptul Fotie, cǎ Iov a blestemat điaa intru care s'a nǎscut, pentru ca sǎ nu se arate cǎ a fost nesimțitor: „Iatǎ a avut și blestemul in buze, ca sǎ nu se socotescǎ de cei mulți cǎ fără simțire suferea acea înfricoșatǎ întĕmplare, nimic alta se potrivește a înțelege. Cǎ aduce blestemul nu asupra vre unui lucru înființat, ci dupre ce s'a făcut, nici ca cum vre o tință; și ar fi blestemul și mǎrimea pátimirei făcĕnd arǎtatǎ pre simțirea durerilor și nici ca cum făcĕnd vinovat de greșalǎ pre cel blestemat, cǎci asupra celor neînființate era mǎnia lui” (Intreb. 194 din cele Amfilochicești).

ne-a împreună numărat întru rânduiala cetei sfinților săi. Și nu numai acesta, ci și că ne-a dat să dobândim această fericire cu sfinții; că acesta o a arătat pre numirea sorței, pentru-că este cu puțință a se împreună număra cine-va întru una și aceeași cetate cu alți boeri și dregători, însă a nu avea și aceeași parte și merinde cu aceia. Asemenea iarăși este cu puțință a avea cine-va aceeași sortă cu altul a nu avea însă și aceeași parte și merinde, precum de pildă întru aceeași sortă a bisericei se află toți elinii, nu au însă toți și aceeași parte, ci altul are alta și altul alta, iar întru împărăția cerurilor a învrednicit Dumnezeu pre hristianii să aibă aceeași sortă și aceeași parte. Sortă însă numește Apostolul pre conumărarea cu sfinții, pentru ca să arate că precum sorta nu este ispravă a sirguintei omenești și a faptei bune, ci mai mult se vede a fi norocire, așa și noi, țice, nu ne învrednicim împărăției lui Dumnezeu din isprăvile și faptele bune ale noastre, ci totul este al harului și al dărei lui Dumnezeu. Pentru acesta și Domnul țicea: «Când veți face toate cele rânduite vouă, țiceți că robi netrebnicii sintem căci ceea ce sintem datorii a face, am făcut» (Luca XVII, 10).

Intru lumină.

Mulțămim lui Dumnezeu și Părintelui, țice, întru lumină, adecă intru luminarea ceea ce va să fie a vieții cei-l-alte și intru ceea ce s'a făcut în viața acesta, adecă mulțămim prin dumnezeesca lumină ceea ce s'a făcut cunoștință și tăere nouă hristianilor, fiind-că acum ne-a luminat Dumnezeu, adecă pentru-că a descoperit nouă și a arătat tainile împărăției cerurilor, iar în viitorul véc, acestea mai arătat le va descoperi nouă¹⁾.

13. Carele ne-a izbăvit pre noi din stăpânirea întunerecului.

Nu numai acesta, țice, este lucru mare, că Dumnezeu ne-a învrednicit pre noi hristianii de împărăția sa, ci și pentru-că ne-a învrednicit de acesta pre noi, cari mai înainte eram nevrednici și o nimica. Fiind-că nu este unul și acelaș darul, a da cine-va un lucru bun celor vrednici și același a l da celor nevrednici. Care acesta o a arătat și ațurea Apostolul țicând: «Că abia pentru un drept cine-va ar muri; recomanduește însă pre a sa dragoste Dumnezeu către noi că păcătoși fiind noi, Christos pentru noi a murit» (Rom. V, 7). Decî ne-a izbăvit pre noi cari eram jos în stăpânirea întunerecului, adecă a rătă-

¹⁾ Teodorit însă această țicere așa o tâlcuește: „lăudăm pre iubitorul de omeni stăpân că nevrednici fiind noi, ne-au făcut părtași luminei sfinților“.

țicei și a tiraniei întunecatului diavol. Că nu a țis Apostolul prost că ne-a izbăvit de întunec, ci din stăpânirea întunerecului, fiind-că întunecatului diavol avea multă stăpânire și tiranie asupra noastră și ne stăpânea pre noi; căci rău cu adevărat ar fi fost și prost a ne afla noi supt diavolul, iar a ne afla și supt stăpânirea și tirania lui, acest lucru era încă mai rău; și nu a țis că ne-a scos afară, ci că ne-a sloboțit din stăpânirea diavolului, pentru ca să arate cum că noi ne aflam luați de el în robie și robii ai lui și cumplit ne ticăloșiam. Și apoi pre noi cei atăta stăpâniți de întunecatului diavol, Dumnezeu sloboțindu-ne, ne-a mutat la luminata lumină a împărăției și a teoriei sale.

Și ne-a adus la împărăția Fiului dragostei sale.

Mare milă cu adevărat este și a ne mântui pre noi hristianii Dumnezeu din stăpânirea întunerecului, precum a țis; iar și a ne băga intru împărăția sa, acesta este mult mai mare și nu numai prost a ne băga, ci și a ne pune împreună să împărățim cu Fiul dragostei sale, adecă cu iubitul său Fiū, pre noi țic vrășmașii lui cei întunecați¹⁾. Acesta însă și ațurea o țicea acestaș Pavel: «De împreună răbdăm, și împreună vom împărăți» (II Timot. II, 12). Nu a țis însă Pavel că ne-a mutat, sau că ne-a întors pre noi Dumnezeu la împărăția Fiului său (că de ar fi țis așa, s'ar fi înțeles că desăvirșit totul ar fi fost al lui Dumnezeu, celui ce ne-ar fi mutat și ne-ar fi întors pre noi ca pre niște neînsuflețiți și că nu ar fi fost ce-va și din partea noastră); ci a țis: ne-a adus, pentru ca să se înțelgă, că mutarea acesta este și a voinței noastre și a bunătăței; căci fără a voi și noi, nu era cu puțință a ne muta la împărăția lui Dumnezeu. Arată însă pre lângă aceste Apostolul cu această țicere și lesnirea puterei lui Dumnezeu; căci precum un împărat și un voevod de oști, mută dela un loc la altul pre ostașii săi, intru acest chip, cu atăta lesnire și Dumnezeu ne-a mutat la împărăția sa²⁾.

14. Intru carele avem izbăvirea și lăsarea păcatelor. Fiind-că mai sus a țis Pavel că Dumnezeu Părintele ne-a

¹⁾ Acestaș Teodorit așa tâlcuește: „Și Fiū al dragostei însă pre stăpânul Christos l'a numit, invățând cum că nu ca săptură și ca rob sau slugă, ci ca Fiū se iubește (de Dumnezeu Părintele), că nu numai al dragostei Fiū, ci și iubit, adecă adevărat este că așa și Isaac se numea: „Că ia, țice pre Fiul tēu cel iubit“, în loc de adevărat, pre cel decăt cei-l-alți ai tēi prea cinstit“. Veți și la suptînsemnarea țicerei „intru care ne-a hărățit pre noi intru cel iubit al său“ (Efes. I, 6).

²⁾ Și se nu te minunezi, o cetitoriuile, dacā Apostolul țice cum că Dumnezeu Părintele ne-a adus pre noi la împărăția Fiului; iar Teofilact aicea țice că Dumnezeu ne-a adus pre noi la împărăția sa, căci împărăția este una a Tatălui și a Fiului și a Sfintului Dub.

slobođit din stăpânirea diavolului, pentru ca să nu socotești tu că Fiul nu a arătat către noi nici o bunătate, pentru acesta ȳice aicea că bunătatea cea mai mare și darul Fiul a dat nouă, căci el este pricinuitorul de a ne muta noi la împărăția lui Dumnezeu și Părintelui, fiind-că a dăruit nouă izbăvire adevărată ertarea păcatelor noastre, căci de nu ne-am fi izbăvit noi de păcate, nu ne-am muta la împărăția lui Dumnezeu. Drept aceea Fiul este carele a progătit și a făcut cale spre a lua noi Darul și hărăzirea lui Dumnezeu Părintelui și Fiul ne-a izbăvit pre noi de păcate în cât a nu mai cădea noi într'insele, nici a ne mai face iarăș muritori, ca niște vinovați de prostrămoșescul păcatul lui Adam. Deci fiind-că Fiul ne-a slobođit desăvirșit pre noi de păcate, acesta carele și ne-a adus la Dumnezeu Părintele: cum dar voi Colasenii ȳiceți, că angheli ne-au adus? Insemneză însă acesta «întru carele», fiind pusă și la Fiul pentru luptătorii de duh care ȳic, cum că, fiind-că la Sf. Duh obișnueste Scriptura a pune propoziția acesta «întru carele», iar la Fiul pre propoziția «prin» și că pentru acesta ȳic ei că Duhul nu este cu Fiul de o ființă. Că iată aicea și la Fiul pune Pavel propoziția «întru» ca să arate cum că prepozițiile acestea se mută și că nu arată osebite de fire și de ființă la Dumnezeu¹⁾.

15. Carele este chipul Dumnezeului celui nevăđut.

Pre cinstea firei și pre mărirea vredniciei Unuia născut Fiul o scrie aicea Pavel. Fiul, ȳice, este chipul lui Dumnezeu, adevărat neschimbat, fiind-că nu poți a afla cât de mare este Dumnezeu Părintele, pentru ca să afli și cât este mai jos Fiul de cât Părintele. Căci dacă Fiul ca om s'ar fi ȳis al Tatălui, al fi putut ȳice cum că chipul acesta nu este întocmai duple tóte cu cel dintăi chip; iar fiind-că Fiul se ȳice chip al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu și Fiul al lui Dumnezeu, pentru acesta este neschimbat chipul, ca Dumnezeu, al lui Dumnezeu și ca nevăđut, al celui nevăđut. Căci la icónele cele meșteșugite fiind-că omenescul meșteșug zugrăvește chipul, carele meșteșug la multe nu nimereste amărúnțita asemănare a întâiului chip, pentru acesta și icóna acea zugrăvită nu este întocmai și neschimbată de întâiul chip. Iar la dumnezeesca fire nu urmăză nici o nimerire, nici smintelă; pentru acesta și chipul acela

¹⁾ Despre prepozițiile acestea veđi mai amărúnțită învățatură la a treia supținsemnare a ȳicerei: „Iar acestaș Dumnezeu este carele lucrăză tóte întru toți“ (I Cor. XII, 6). Și supținsemnarea ȳicerei „Darul Domnului nostru Iisus Christos“ (II Cor. XIII, 13), pentru-că rânduíala numirilor Sfintei Treimi alt-fel se pune de către Pavel.

este neschimbat de întâiul chip¹⁾. Pentru acesta dacă nevăđutul Fiul nu ar fi chip neschimbat al nevăđutului Dumnezeu Părinte, ce ar fi oprit și pre angheli de a fi chipuri ale lui Dumnezeu? Pentru-că și ei sint nevăđuți, dar însă nici într-o parte a dumnezeesței Scripturii, angheli se numesc chipuri ale lui Dumnezeu²⁾. Veđi amărúnțimea dumnezeesței Scripturii! Acesta pre om il numește chip al lui Dumnezeu și Fiul al lui Dumnezeu, că fiul ȳice întâi născut al meu este Israil (Ex. IV, 22). Iar pre angheli nici la o parte il numește chip al lui Dumnezeu, pentru-că înălțimea angheliceștei vednicii în grabă ar fi aruncat pre ómeni într-o păgânătate, căci auđind ómenii că anghelul este chip al lui Dumnezeu, l'ar fi socotit pre el că este de aceeași vrednicie și fire cu Dumnezeu. Iar la om smerirea și prostimea firei omenești ne propăzește și nu ne lasă se prepunem că omul este de aceeași vrednicie și fire cu Dumnezeu, măcar deși se numește chip al lui Dumnezeu. Deci încheem din aceste ȳise, cum că Unul născut Fiul lui Dumnezeu fiind însuși amărúnțit acestea: și chip și nevăđut, fiind-că este chip se osebeste de angheli, cari sint și ei nevăđuți, nu

¹⁾ Mai acesteăș le ȳice și teolog. Grigorie, pentru ce Fiul se ȳice chip al Tatălui, și veđi cuvintele acestuia care se află în supținsemnarea cap. IV al ceii a dóua către Cor., la stih 9. Insemneză însă, că chipul cel firesc se schimbă de întâiul chip duple ipostas. Că alt ipostas are Tatăl și altul Fiul. Iar chipul cel următoresc și meșteșugesc se schimbă de arhetipon (adevăr de cel dintăi chip) duple fire, că altă fire are chipul cel neînsuflețit și alta omul dela care s'a închipuit, precum ȳice sinodicésca hotărîre în Dumínica dreptei slăvirii (ortodoxiei) cetindu-se. Și dumnezeescul Teodorit ȳice: „Carele este chip al lui Dumnezeu celui nevăđut“, că vederat și curat și pórtă haractirul născătorului; acesta este cea ȳisă de Domnul către Filip: „cela ce m'a vėđut pre mine, a vėđut pre Tatăl“ (Ioan XIV, 9). Și Adam a născut duple chipul său, adevăr într-o tóte aceluia semănând.

²⁾ Areopaghitul însă Dionisie numește chip al lui Dumnezeu pre angheliceștile puteri, pentru multe pricini, ȳicend așa: „Chipul lui Dumnezeu este anghelul, arătare a celui nearătat, oglindă a luminei curate strălucitoare nevătămăată, neîntinată, nepăatăată, prímind într'însa tóată (de este ertat a ȳice) pre frumseța bunătății dumnezeescului chip și arătat strălucind în sine duple ceea ce o are, ce este bunătatea neapusei tăcerii“ (despre dumnezeesțile numiri cap. IV). ȳice însă și Marele Macarie într-un glas cu sf. Teodorit: „asemenea, auđind tu și despre vrednicia sufletului cum este de cinstită gândită ființa lui, să nu înțelegi că nu a ȳis despre angheli, ci despre omenesca fire acesta, să facem duple chipul și asemănarea noastră“ (Fac. I, 26). Și că ceriul și pământul va trece, iar tu într-o influere ești, spre frăție, spre miresă a împăratului. Că și însuși cele ce se vėđ, tóte cele ale mirelui ale miresei sint și tóte cele ale Domnului câte sint fie le încredințază. Că a venit spre solia te prin sineși, ca pre tine să te cheme la sineși și tu nimica înțelegi, nici ai înțeles evghenia ta (Vor. 16, cap. XIII).

sint însă și chipuri ale lui Dumnezeu. Iar ca nevedut, pentru ca să se osebească și de oameni, cari și aceștia se dic chipuri ale lui Dumnezeu (dupre suflet adecă), nu sint însă și neveduți pentru trupul cel materialnic. Deci singur Fiul cel Unul născut este chiar și neschimbat chip al lui Dumnezeu, iar deși încă se improtivesc Arienii cum că chipul nu este de o ființă cu cel dintâiu chip, audă Scriptura cum numește pre Sit chip al lui Adam «că a viețuit, dice, Adam două sute și trei-deci ani și a născut dupre fața sa și dupre chipul său fiu și a chemat numele lui Sit» (Fac. V, 3). Deci Sit carele se numește chip al lui Adam, acesta nu este și de o ființă cu Adam? Negreșit de o ființă, căci icónele cele meșteșugite nu sint de o ființă cu întăele chipuri, căci întăele chipuri sint oameni și insuflețiți și vii și cuvintători, iar chipurile oamenilor sint ne-insuflețite și ne vii și necuvintătoare; iar chipurile cele firești (precum sint toți fiii oamenilor) acestea sint de o ființă cu întăele chipuri, căci fiește-carele fiu este de aceeași ființă cu tatăl său.

Intăiu născut decât totă făptura.

După ce a țin Apostolul că Fiul este chip al Tatălui, atunci dice dupre urmare și că mai întăiu născut este decât totă făptura. In aceste cuvinte însă staū toate meșteșugirile și sofismata (adecă viclenele socotințe) ale ereticilor Arienii, pentru ca să dovedească că Fiul este făptură sau zidire, că de vreme ce, dic ei, că Fiul se numește aicea de Pavel mai întăiu născut decât totă făptura, apoi este mai întăiu decât zidirile sau făpturile. La care noi răspundem, că Pavel nu a țin că este mai întăiu făcut sau zidit, ci a țin întăiu născut, drept aceea dupre cuvintul său, o arianule, tu vei da fiului și frați pre alții și așa va fi întăiu și decât mine omul și decât brósca și decât peatra și decât cele-l-alte necinstite și próste zidiri, și dupre urmare va fi și de o ființă cu toate acelea. Căci cel ce este întăiu născut decât alții, acela este și de o ființă cu aceia. Dar însă hula ta acésta in capul său întórcă-se, căci a gândi cine-va niște socotele próste ca acestea, pentru slava cea neasemănată a Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, acest lucru e ateon¹⁾. Înca

¹⁾ Și dumnezeescul Teodorit așa dice: «și alt-fel că nici mai întăiu zidit l'a țin pre el dumnezeescul Apostol, ci întăiu născut, adecă mai întăiu, așa și întăiu născut din morți; că acesta mai întăiu s'a sculat din morți; așa și biserica celor întăiu născuți» dumnezeescul Apostol a numit pre adunarea sfinților, nu căci firește toți mai întăiu au delegeat durerile nașterii mamei lor, ci căci mai multă óre-care cinstire s'a osebit celor întăiu născuți dupre lege, pre cinstirea acestora prin numirea acésta o a arătat. Iar Fotie dicerea acésta tâlcuind dice «că

și dupre alt chip se înțelege că întăiu născut nu se dice in sfința Scriptură negreșit întăiu născut dintre frați cei născuți dupre urmare de dînsul, ci se dice întăiu născuți și cel ce s'a născut mai înainte, chiar deși nu are frați. Așa și Născătoarea de Dumnezeu Maria l'a născut pre el dupre trup întăiu născut: «Că a născut, dice Evanghelistul, pre Fiul său cel întăiu născut» (Luca II, 6) ca pre un întăiu născut și nu că avea alți fil, dupre urmare născuți dupre dînsul, că singur născut acesta s'a născut de dînsa. Deci precum Fiul dupre omenire din fecióra Maria s'a născut întăiu născut, adecă singur născut, așa acestaș dupre dumnezeire s'a născut din Tatăl întăiu născut, nu sheticește (adecă nu cu ținere) ca către zidiri, ci fără atárnare și fără ținere, că singur născut este și dupre nașterea cea de sus. Ce însă este înțelegere ce o dice aicea Pavel acum, stând improtivă la pricina ce stă înainte și surpând socotéla Colasenilor? Acésta este: pentru ca să nu socotéască Colasenii, cum că Fiul este mai nou decât anghelii fiind-că strămoșii și prorocii Legei Vechi prin angheli se proaducea lui Dumnezeu, iar Fiul intru darul Evangheliei se dice că ne-a proadus pre noi

îndoită dicédu-se zidirea, una adecă făcută iar alta înoită, Christos se dice întăiu născut decât zidirea cea înoită de catre Apostolul. Că adăuge dicédu întăiu născut din morți, apoi întinđédu-se către ereticii dice aceste trumóse cuvinte: «O rea și nebună socotință a vóstră! A venit Christos către voi, a dat noué pre duhul său și a luat trupul nostru. Și conschimbul mai întăiu a venit și luând frământătura noastră o a înălțat pre ea și o a făcut să șadă de-a drépta Tatălui și necunoștința pre facere de bine o ocărăște. A luat dela noi plázmuirea și o a făcut să șadă de-a drépta Tatălui, am luat dintru el duhul, îl ocărăm, rânduindu-l între zidiri și între robii» (Intreb. 182 din cele amfiloh.).

Iar sfințul Grigorie al Nisei așa dice: «Totă zidirea cea din început a oamenilor și învechindu-se și stricându-se, precum Apostolul Pavel numește, și altă noué zidire intru Christos făcendu-se, nici pre acésta alt cine-va o a povățuit înainte, ci al toței zidirei oamenilor ceii ce s'a făcut prin Evanghelie, acesta este cel întăiu născut. Prin a două naștere și a ceii dupre sfințul botez și a invierei ceii din morți, intru amédué făcendu-se noué începător al vieței și pargă și întăiu născut» (euv. II, improtiva lui Evnomie). Și in scurt la patru locuri dicédu-se despre Christos cum că este întăiu născut «întăiu născut decât totă zidirea» precum dice aicea: «Spre a fi el întăiu născut între mulți frați (Rom. VIII, 29) «întăiu născut din morți» (Col. I, 18). Și: «când introduce iarăș pre cel dintăiu născut in lume» (Ev. I, 6) in toate părțile, pretutindenea să înțelege întăiu născut, Christos ca om, precum dice acestaș sfințul Grigorie al Nisei și pentru acésta are și frați, căci și botezându-se frați ne-a făcut pre noi, care asemenea ne botezăm. Și din morți sculându-se frați ne are pre noi ca pre unii ce avem să ne sculam și noi din morți ca dînsul. Și fiind-că sint trei nașteri, cea din trup, cea din botez și cea din inviere, dupre câte trele aceste nașteri Christos s'a făcut (întăiu născut), dupre acestaș părinte Grigorie (euv. III asupra lui Evnomie).

hristianii la Dumnezeu Părintele; pentru acesta Pavel vrea să arate că Fiul este mai înainte decât totă făptura și zidirea după dumnezeire. Cu care chip al estimei fiind? Prin nașterea cea de Dumnezeu Tatăl. Drept aceea Fiul este mai înainte decât totă făptura, apoi este și mai înainte decât anghelii și nu numai este mai înainte, ci și însuși ia zidit pre ei. Deci și dacă în ore-cari lucrări și taine au slujit anghelii în Scriptura cea veche, a Fiului și prin Fiul a fost slujba și slujirea lor acesta. Vești însă, o cetitorule, înțelepciunea marelui Apostol: că nu auzind cine-va că Fiul este mai înainte de totă zidirea și din acesta să socotescă că după estime este fără de început, pentru acesta învață Pavel aicea cum că Fiul are Părinte și dintru acesta are estimea născută, căci fiind-că acesta și toate zidirile și făpturile sînt dela Dumnezeu, însuși acesta, și cum că altul este acesta și altele sînt zidirile și făpturile, căci acesta cu adevărat este ca Fiul născut din dumnezeiesca fire și din ipostasul Părintelui, iar acelea sînt din Dumnezeu, ca niște zidiri după chipul facerii, zidite încă și prin însuși Fiul, adevărat zidite din singură dumnezeiescă voință și putere și bunătate, și cuprindător a zice: din lucrarea lui Dumnezeu făcute și nu din frica lui Dumnezeu. Și vești despre acesta supținsemnarea zicerii: «iar toate din Dumnezeu» (I Cor. XI, 12). Zice însă după urmare Apostolul și acestea¹⁾:

¹⁾ Iar Marele Atanasie în cuv. III și IV asupra arienilor și sf. Chiril al Alexandriei cart. IV din vistierii cap. IV, 6 și 40 și sfințitul Augustin cart. I despre dumnezeiesca Treime cap. XII zice că apostolăscă zicerea aceasta adevărat „întăiu născut decât totă zidirea” și cea de Solomon zisă: „Domnul m'a zidit pre mine început căilor sale, mai înainte de veci m'a întemeiat pre mine” acestea dumnezeiești dascăli și părinți cel de mai sus le zice că se înțeleg pentru Iisus Christos, nu pentru dumnezeire, căci că Dumnezeu de o ființă fiind și împreună pururea vecurilor cu Tatăl, nici s'a zidit de Dumnezeu, nici este mai întăiu de cât zidirile, precum hulea Arie; ci se înțeleg după omenire, pre care adevărat mai înainte decât ori ce alt lucru l'a provădit Dumnezeu, început al dumnezeilor pururea vecurilor hotăriri, mai înainte decât toate făpturile. Încă și ierohinesul Miniat în cuv. cel mai înainte de nașterea lui Christos, zice așa: „Taina cea mare a trușteii economii precum este lucrul cel mai înalt, cel mai evghenisit și mai desăvîrșit al facerii zidirii (ziditorii) dumnezeiești înțelepciunii și al dumnezeiești puteri; așa mai întăiu decât toate altele s'a procurat și s'a prohotărit de a toate vedetărea mințea lui Dumnezeu, mai înainte de a prohotări Dumnezeu facerea anghelilor și a omenilor sau a vre unei alteia zidiri, a prohotărit întru pururea vecurilor sfatul său pre intruparea dumnezeiescului cuvint; pentru acesta intruparea lui Dumnezeu cuvintul se zice în dumnezeieștile Scripturi început al căilor Domnului. Și însuși Dumnezeu Cuvintul cel intrupat se zice mai întăiu născut decât totă zidirea”.

Și cum că mai înainte de procurătința și prohotărită zidirea totă

16. Că întru dînsul s'a zidit toate cele ce sînt în ceri și pre pămînt.

Zicerea: «întru dînsul» se înțelege în loc de: «printr'însul», precum și Evanghelistul Ioan zice: «Prin carele toate s'a făcut» (Ioan I, 3) și însuși Apostolul acesta mai jos va zice. Vești însă, o cetitorule, că ceea ce era de îndolală, adevărat cum că s'a zidit prin Fiul cele ce sînt în ceri, acesta mai întăiu o a pus Pavel aicea. Deci dacă și anghelii s'a zidit prin Fiul, cum ziceți voi Colasenii că anghelii au fost mai înainte decât Fiul și pentru acesta ne-a proadus la Tatăl?

Cele vedute și cele nevedute, ori scaunele, ori domniile, ori începătoriile, ori stăpîniile.

Lăsând Pavel de a spune cu amaruntul și a zice în parte pentru vedutele fapturi, cele prin Fiul zidite, fiind-că acest lucru este fără de îndolală, numai despre cele cu îndolală zice din parte, adevărat despre cele nevedute și despre angheliceștile puteri¹⁾. Nu a scris însă Apostolul toate cetele anghelilor una câte una osebite, căci dela cetele cele mai mari și mai înalte a arătat și pre cele mai josite decât acestea și mai smerite. Nevăduți însă cu adevărat sînt și arhanghelii și anghelii, cetele cele mai josite ale anghelilor. Asemenea și cuvintătorele su-

și a celor simțite și a celor gândite s'a procurat și s'a prohotărit taina intrușteii economii, vești mai pre larg că se arată la sfîrșitul cărții celor sfîntitore a mele către prea sfințitul Mitropolitul Ioaninilor, unde este desvinovățitorul răspuns ce îl fac pentru însemnarea mea, care se află în cartea nevedutulei război. Iar Fotie, precum am zis, întăiu născut înțelege pre Christos după omenire, ca pre un întăiu al făpturii cel înalte și ca începător ce s'a făcut al învierii noastre și al prefacerii dintru stricăclune întru nestrăclune (din cele amfiloh. 182). Vești despre acesta și supținsemnarea zicerii: „Cea dată nouă în Christos Iisus mai înainte de vecuri” (II Timot. I, 9) și supținsemnarea zicerii: „Că întru dînsul a bine-voit totă plinirea a locui” (Col. I, 19).

¹⁾ Cum angheliceștile puteri s'a zidit prin Fiul și Cuvintul mărturisete și prorocul David zicînd: „Cu cuvintul Domnului ceriurile s'a întărit și cu duhul gurei lui totă puterea lor” (Psalm. XXXII), care tălcînd-o Marele Vasile zice: „Nici Cuvintul se va socoti o obștescă grăire din numiri și că din grauri își are întărirea, nici Duhul (se va socoti) un abur în aer revărsat, ci cuvint, carele întru început era la Dumnezeu, și Duhul cel Sfînt, carele cu grăbire a dobândit numirea acesta. Al anghelilor însă făcătorul a toate, Cuvintul cel făcător le-a dat eslea întru a fi, iar sfințenia Duhul cel Sfînt o a adaus lor; că nu prunci zidindu-se anghelii apoi deplinindu-se cu înaintirea cea către puțin, așa s'ar fi făcut vrednici de prîmirea Duhului, ci întru alcăturarea cea dintru început și cea întru ore-care frămîntătură a ființel lor, a avut aruncată sfințenie, pentru acesta și cu anevoe schimbate sînt către reutate.”

fletele noastre ale ómenilor; cãci ceea ce a ñis Pavel despre angheli, acãsta se ñtelege ñi despre suflete¹⁾.

Tóte printr'insul ñi ñntru ñinsul s'aũ zidit.

Iatã ceea ce mai sus a ñis Apostolul, adecã acãsta: «ñntru ñinsul s'aũ zidit tóte», aicea o ñice: «printr'insul s'aũ zidit tóte», precum ñi Evanghelistul Ioan a teologhisit ñicẽnd: «tóte s'aũ fãcut printr'insul» (Ioan I, 3). ñicẽnd ñnsã Pavel ñi Evanghelistul: «tóte», nu a cuprins ñmpreunã ñi pre Duhul cel Sfint, precum ñic luptãtorii de Duh, sã nu fie! Fñind-cã Duhul cel Sfint nu este una din fãpturi, ci este unul slobod ñi fãrã atãrnare, precum se ñice slobod unul ñi Dumneðeũ ñi Tatãl ñi unul Domnul Iesus Christos. Decì tóte cãte s'aũ fãcut, s'aũ zidit prin Fiul ñi nicì una ñntru acele afarã de acesta nu s'a zidit, precum Evanghelistul Ioan acãsta cu osebit chip o a arãtat ñicẽnd: «tóte printr'insul s'aũ fãcut ñi fãrã ñinsul nicì una s'a fãcut, ceea ce s'a fãcut» (Ioan I, 3). Apoi pentru ca sã socotescã cine-va cã Fiul este slujitor al Tatãlui, pentru acãsta a adaus Pavel ñi acãsta: «ñntru ñinsul», adecã de ñinsul atãrnã tóte. ñi nu numai le-a fãcut el acestea, ci ñnsuñi este carele ñi le ñine ñmpreunã cu prevedinãta sa atãta, ñn cãt de se vor despãrãti ele de Pronia Fiului, vor peri ñi se vor stinge. Nu a ñis ñnsã Apostolul cum cã el le ñine, ci a ñis mai subãire, adecã cum cã la Fiul se uitã tóte estimile ñi de ñinsul spãnzurã. ñi singurã acãsta: tóte fãpturile a privi la Fiul, este ñndestul a le ñinea ñi ñm-

¹⁾ Dumneðeescul Teodorit ñice „cã scaune socotesc cã ñice Pavel pre heruvimì, cã pre aceñtia a vẽðut prorocul Iezechiil pus dumneðeescul scaun“ (Iezechiil X, 1). Acãsta o ñice ñi sf. Grigorie Nisis (ñn cuv. I asupra lui Evnomie). „Iar domni ñi ñncepãtorii ñi stãpãni ñi pre cei ce li s'aũ ñncredinãat purtareã de grijã a neamurilor“. Dionisie ñnsã Areopaghitul, carele s'a ñndestulat avẽnd ñnvẽtãtor pre Apostolul Pavel, pre cel ce prin rãpireã cea mai pre sus de fire s'a suit pãnã la al treilea cerũ ñi carele s'a ñnvẽtat tãlnuit rãnduelile cele gãndite ale fericitilor angheli, altã rãnduialã osebitã de a heruvimilor aratã, pre rãnduialã prea ñnaltelor scaune. Cãci dupre acesta toñi angheli se ñmpart ñn trei treimiceñti cete: ñn prea ñnaltã, ñn de mijloc ñi ñn cea prea de jos. ñi rãnduialã cea prea ñnaltã este a scaunelor, a heruvimilor ñi a serafimilor: iar de mijloc este a domniilor, a puterilor ñi a stãpãniilor. Iar prea de jos este acea a ñncepãtorilor, a arhangheliilor ñi a angheliilor. ñi, cum cã rãnduielele cele mai pre sus ñmpãrtãñesc strãlucirile celor mai de jos, iar cele mai de jos nu ñmpãrtãñesc strãlucirile cele mai de sus. Pentru acãsta nicì serafimì, nicì heruvimì ñi scaune rãnduelile cele mai de jos nu se numesc: „rãnduelele cele mai ñnalte de prisos aũ ñi sfinãitele ñnsuñiri ale celor mai josite. Iar cele din sfinãitã ñnãtãñile celor ce sint mai pre sus, ale celor mai mari nu le aũ“ (Cap. XI despre ceresca erarchie). Iar dumneðeescul Grigorie al Nisieì, cel mai ñnainte ñis, ñice cã Apostolul aicea cu óre-care obñteñti ñi cuprindãtore numiri a fãcut ñnvẽtãtura nevẽðute-lor puteri (cuv. asupra lui Evnomie).

preunã a le stinge ñi a nu le lãsa sã ñtergã estimeã lor¹⁾. Acãsta ñnsã, a ñinea Fiul pre tóte prin singurã privirea lor la ñinsul, acãsta, ñic, nu este mai jos decãt a le face din ceea ce nu eraũ ñntru a fi, sau mai bine a ñice (ñn cãt dela lucrurile cele ale noastre ñi omeneñti ñncheem), cã acãsta este mai mare ñi decãt facerea totului. Pentru-cã ñi noi sã ñicem de pildã facem o hainã sau o casã, a o pãzi ñnsã acẽstã hainã ñi casã de stricãciune, nu putem. Iar Fiul lui Dumneðeũ ñi le-a fãcut tóte acestea ñi ñmpreunã le ñine pre ele ñi le pãzeñte ñntru a fi²⁾.

17. ñi acesta este mai ñnainte de tóte ñi tóte ñntru ñinsul s'aũ añeðat.

Acesteãñi le ñice des Pavel, ca cu desimea cuvintelor ca cu niñte dese loviturì sã tae ñi sã smulgã din rãdãcini perðetorea dogmã ce aveau Colaseni, adecã cum cã Fiul nu ne-a pro-

¹⁾ Privesc ñnsã la Fiul ñi Cuvintul, fãpturile prin firescul Erot (ñiesca ñubire) ñi dragostea ce aũ cãtre ñinsul, care le ñine pre ele, precum ñice Marele Vasilie: „printr'insul (adecã prin Fiul) s'a fãcut ñmpãrãirea tuturor ñi alcãtuirea, pentru acãsta dar ñi la ñinsul tóte ñmpreunã se ñntorc, cu un dor óre-carele neatãrnãt ñi negrãitã ñubire cãtre ñncepãtorul ñi dãtãtorul vieãei privind“ (cap. V despre Sfintul Duh). ñi Areopag. Dionisie pentru acãsta ñice cã a-tóte-ñitor este Dumneðeũ, pentru-cã cu dragostea ñi cu ñubirea cea cãtre ñinsul a fãpturilor le ñine pre ele ñi le pãzeñte, cu aceste cuvinte ñicẽnd sfinãitul: „Se ñice ñnsã a-tóte-ñitóre dumneðeescã ñncepãtorie ñi ca una ce le ñine pre tóte ñi fãrã amestecare a celor ce se ocãrmuesc de ñinsa aflãndu-se ñi ca o doritã ei tóte ñi prea ñubitã fiind ñi puind asupra tuturor jugurilor celor vrute ñi durerile cele dulci ale dumneðeirei ñi ale ñubirei bunãtãtei sale cei a-tóte-ñitóre ñi nedezlegate“ (cap. X despre dumneðeñtile numi). ñice ñnsã ñi dumneðeescul Maxim: „Propoveduitor ñi pornitor cãtre eroticescã lipire cea ñntru Duhul sã ñntelegi rogu-te pre Dumneðeũ, adecã mijlocitor al acesteeã ñi cãtre acãsta ñmpreunã potrivit, a se dori el de fãpturile sale ñi a se ñubi, pornitor ñnsã ca unul ce pre fieñte-care porneñte dupre cuvintul seũ a se ñntorce cãtre ñinsul“ (cap. LXXXVIII din suta a ñepteã). Decì dupre chipul acesta ñubitorescã dragoste dela Dumneðeũ se nañte ñntru tóte estimile, dupre acãsta dar se ñice cã Dumneðeũ se miñcã. ñi iarãñi fiind-cã Dumneðeũ este ñubit ñi dorit, dupre acãsta se ñice cã Dumneðeũ pre tóte le porneñte cãtre a sa ñubire, precum ñice acestañ Maxim ñmpreunã cu dumneðeescul Dionisie (cap. LXXXI, tij). Iar Teodorit aña tãlcueñte ñicerea acãsta: „Ñicerea cã printr'insul s'a zidit aratã pre facerea cea ñntãia; iar cã ñntru ñinsul, aratã pre lucrarea ce s'a fãcut prin ñnomenirea sa, cã ñice: „de este vre o zidire nouã ñntru Christos“, ñi iarãñ: „a se ñnceña tóte ñntru Christos“. ñi prorocul ñice: „va fi ceriul nou ñi pãmẽntul nou“ (Is. LXV, 18). ñi: „cele vechi aũ trecut, ñntã tóte s'a fãcut nouẽ“. ñntru nãdejde ñnsã avem pre schimbarea acestora“.

²⁾ Pentru acãsta a ñis teolog. Grigorie, cãci cu adevãrat mai cumplit se primejdueñte a fi de a reñinea bunãtãñile, decãt nefiind fãã a le dobandi. ñi mai cu lesnire, perðẽndu-se buna norocire, prin sirguinãta a se chema ñnapoi, decãt ceea ce se aflã a se pãzi (ñnprotiva lui Iulian, ñnfruntarea 1).

fiețele noastre ale oamenilor; căci ceea ce a zis Pavel despre angheli, acesta se înțelege și despre suflete¹⁾.

Tote printr'insul și intru dînsul s'a zidit.

Iată ceea ce mai sus a zis Apostolul, adecă acesta: «intru dînsul s'a zidit toate», aicea o ține: «printr'insul s'a zidit toate», precum și Evanghelistul Ioan a teologhisit zicînd: «tote s'a făcut printr'insul» (Ioan I, 3). Zicînd însă Pavel și Evanghelistul: «tote», nu a cuprins împreună și pre Duhul cel Sfînt, precum ține luptătorii de Duh, să nu fie! Fiind-că Duhul cel Sfînt nu este una din făpturi, ci este unul slobod și fără atîrnare, precum se ține slobod unul și Dumnezeu și Tatăl și unul Domnul Iisus Christos. Deci toate câte s'a făcut, s'a zidit prin Fiul și nici una dintru acele afară de acesta nu s'a zidit, precum Evanghelistul Ioan acesta cu osebit chip o a arătat zicînd: «tote printr'insul s'a făcut și fără dînsul nici una s'a făcut, ceea ce s'a făcut» (Ioan I, 3). Apoi pentru ca să socotescă cine-va că Fiul este slujitor al Tatălui, pentru acesta a adaus Pavel și acesta: «intru dînsul», adecă de dînsul atîrnă toate. Și nu numai le-a făcut el acestea, ci însuși este carele și le ține împreună cu prevedința sa atîta, în cât de se vor despărți ele de Proemia Fiului, vor peri și se vor stinge. Nu a zis însă Apostolul cum că el le ține, ci a zis mai subțire, adecă cum că la Fiul se uită toate estimile și de dînsul spînzură. Și singură acesta: toate făpturile a privi la Fiul, este indestul a le ține și im-

¹⁾ Dumnezeu Teodorit ține „că scaune socotesc că ține Pavel pre heruvimi, că pre aceștia a vădut prorocul Iezechiil pus dumnezeescul scaun” (Iezechiil X, 1). Acesta o ține și sf. Grigorie Nisis (în cuv. I asupra lui Evnomie). „Iar domni și începătorii și stăpânii pre cei ce li s'a încredințat purtarea de grijă a neamurilor”. Dionisie însă Areopaghiul, carele s'a indestulat avînd învățator pre Apostolul Pavel, pre cel ce prin răpirea cea mai pre sus de fire s'a suit până la al treilea cer și carele s'a învățat tînuind rînduielele cele gândite ale fericitilor angheli, altă rînduială osebită de a heruvimilor arată, pre rînduială prea înalțelor scaune. Căci duple acesta toți anghelii se împart în trei treimicești cete: în cea înalță, în cea mijloc și în cea prea de jos. Și rînduială cea prea înalță este a scaunelor, a heruvimilor și a serafimilor: iar de mijloc este a domniilor, a puterilor și a stăpîniilor. Iar cea de jos este cea a începătorilor, a arhanghelilor și a anghelilor. Și, cum că rînduielele cele mai pre sus împărtășesc strălucirile celor mai de jos, iar cele mai de jos nu împărtășesc strălucirile cele mai de sus. Pentru acesta nici serafimii, nici heruvimii și scaune rînduielele cele mai de jos nu se numesc: „rînduielele cele mai înalte de prisos au și sfințitele însușiri ale celor mai josite. Iar cele din sfîrșit deplinătățile celor ce sînt mai pre sus, ale celor mai mari nu le au” (Cap. XI despre ceresca erarhie). Iar dumnezeescul Grigorie al Nisiei, cel mai înainte zis, ține că Apostolul aicea cu ore-care obștești și cuprinzătoare numiri a făcut învățătura nevădutelelor puteri (cuv. asupra lui Evnomie).

preună a le stinge și a nu le lăsa să ștergă estimile. Acesta însă, a ținea Fiul pre toate prin singurătate printr'insul, acesta, ține, nu este mai jos decît a le ține și a le păzi. Nu era întru a fi, sau mai bine a ține (în cât de se păzește) cele ale noastre și omenești incheem), că acesta este mai mare și decît facerea totului. Pentru-că și noi să ținem de păzirea și de stricăciune, nu putem. Iar Fiul lui Dumnezeu și le-a făcut toate acestea și împreună le ține pre ele și le păzește intru a fi²⁾.

17. Și acesta este mai înainte de toate și toate intru dînsul s'a așezat.

Acesteași le ține des Pavel, ca cu desimea cuvintelor ca cu niște dese lovituri să taie și să smulgă din rădăcină perdetorea dogmă ce avea Colasenii, adecă cum că Fiul nu ne-a pro-

¹⁾ Privesc însă la Fiul și Cuvîntul, făpturile prin firescul Erot (fiesca iubire) și dragostea ce au către dînsul, care le ține pre ele, precum ține Marele Vasilie: „printr'insul (adecă prin Fiul) s'a făcut împărțirea tuturor și alcătuirea, pentru acesta dar și la dînsul toate împreună se întorc, cu un dor ore-carele neatîrnate și negrăită iubire către începătorul și dătătorul vieții privind” (cap. V despre Sfîntul Duh). Și Areopag. Dionisie pentru acesta ține că a-tote-țitor este Dumnezeu, pentru-că cu dragostea și cu iubirea cea către dînsul a făpturilor le ține pre ele și le păzește, cu aceste cuvinte zicînd sfințitul: „Se ține însă a-tote-țitor dumnezeesca începătorie și ca una ce le ține pre toate și fără amestecare a celor ce se ocărmuesc de dînsa aflându-se și ca o dorită ei toate și prea iubită fiind și puind asupra tuturor jugurilor celor vrute și durerile cele dulci ale dumnezeirei și ale iubirei bunătății sale ceii a-tote-știutore și nedezlegate” (cap. X despre dumnezeștile numi). Ține însă și dumnezeescul Maxim: „Propoveduitor și pornitor către eroticăscă lipsire cea intru Duhul să înțelegi rogu-te pre Dumnezeu, adecă mijlocitor al acestee și către acesta împreună potrivit, a se dori el de făpturile sale și a se iubi, pornitor însă ca unul ce pre fiește-care pornește duple cuvîntul său a se întorci către dînsul” (cap. LXXXVIII din suta a șeptea). Deci duple chipul acesta iubitorăscă dragoste dela Dumnezeu se naște intru toate estimile, duple acesta dar se ține că Dumnezeu se mișcă. Și iarăși fiind-că Dumnezeu este iubit și dorit, duple acesta se ține că Dumnezeu pre toate le pornește către a sa iubire, precum ține acestaș Maxim împreună cu dumnezeescul Dionisie (cap. LXXXI, tij). Iar Teodorit așa tâlcuește ținerea acesta: „Ținerea că printr'insul s'a zidit arată pre facerea cea întâia; iar că intru dînsul, arată pre lucrarea ce s'a făcut prin inomenirea sa, că ține: „de este vre o zidire nouă intru Christos”, și iarăși: „a se încheia toate intru Christos”. Și prorocul ține: „va fi ceriul nou și pămîntul nou” (Is. LXV, 18). Și: „cele vechi au trecut, iată toate s'a făcut nou”. Intru nădejde însă avem pre schimbarea acestora”.

²⁾ Pentru acesta a zis teolog. Grigorie, căci cu adevărat mai cumplit se primejduiește a fi de a reținea bunătățile, decît nefiind față a le dobîndi. Și mai cu lesnire, perțindu-se buna norocire, prin sîrguință a se chema înapoi, decît ceea ce se află a se păzi (înprotiva lui Iulian, înfruntarea I).

fletele noastre ale oamenilor; căci ceea ce a spus Pavel despre angheli, acesta se înțelege și despre suflete¹⁾.

Tote printr'insul și intru dînsul s'a zidit.

Iată ceea ce mai sus a spus Apostolul, adevărat acesta: «intru dînsul s'a zidit toate», aicea o spune: «printr'insul s'a zidit toate», precum și Evanghelistul Ioan a teologhisit zicînd: «toate s'a făcut printr'insul» (Ioan I, 3). Zicînd însă Pavel și Evanghelistul: «toate», nu a cuprins împreună și pre Duhul cel Sfînt, precum zice luptătorii de Duh, să nu fie! Fiind-că Duhul cel Sfînt nu este una din făpturi, ci este unul slobod și fără atîrnare, precum se zice slobod unul și Dumnezeu și Tatăl și unul Domnul Iesus Christos. Deci toate câte s'a făcut, s'a zidit prin Fiul și nici una dintru acele afară de acesta nu s'a zidit, precum Evanghelistul Ioan acesta cu osebit chip o a arătat zicînd: «toate printr'insul s'a făcut și fără dînsul nici una s'a făcut, ceea ce s'a făcut» (Ioan I, 3). Apoi pentru ca să socotescă cine-va că Fiul este slujitor al Tatălui, pentru acesta a adaus Pavel și acesta: «intru dînsul», adevărat de dînsul atîrnă toate. Și nu numai le-a făcut el acestea, ci însuși este carele și le ține împreună cu providența sa atîta, în cât de se vor despărți ele de Proția Fiului, vor peri și se vor stinge. Nu a spus însă Apostolul cum că el le ține, ci a spus mai subțire, adevărat cum că la Fiul se uită toate estimile și de dînsul spînzură. Și singură acesta: toate făpturile a privi la Fiul, este indestul a le ținea și im-

¹⁾ Dumnezeu Teodorit zice „că scaune socotesc că zice Pavel pre heruvimi, că pre aceștia a vădit prorocul Iezechiel pus dumnezeescul scaun” (Iezechiel X, 1). Acesta o spune și sf. Grigorie Nisis (în cuv. I asupra lui Evnomie). „Iar domni și începătorii și stăpânii pre cei ce li s'a zidit încredințat purtarea de grijă a neamurilor”. Dionisie însă Areopaghiul, carele s'a indestulat avînd învățator pre Apostolul Pavel, pre cel ce prin răpirea cea mai pre sus de fire s'a suit pînă la al treilea cer și carele s'a învățat tînuie rînduielele cele gândite ale fericitorilor angheli, altă rînduială osebită de a heruvimilor arată, pre rînduială prea înalțelor scaune. Căci duple acesta toți angheli se împart în trei treimicescete: în prea înaltă, în de mijloc și în cea prea de jos. Și rînduiala cea prea înaltă este a scaunelor, a heruvimilor și a serafimilor; iar de mijloc este a domniilor, a puterilor și a stăpânilor. Iar prea de jos este acea a începătorilor, a arhangheliilor și a angheliilor. Și, cum că rînduielele cele mai pre sus împărtășesc strălucirile celor mai de jos, iar cele mai de jos nu împărtășesc strălucirile cele mai de sus. Pentru acesta nici serafimi, nici heruvimi și scaune rînduielele cele mai de jos nu se numesc: „rînduielele cele mai înalte de prisos au și sfințitele însușiri ale celor mai josite. Iar cele din sfîrșit deplinătățile celor ce sînt mai pre sus ale celor mai mari nu le au” (Cap. XI despre ceresca erarchie). Iar dumnezeescul Grigorie al Nisieii, cel mai înainte spus, zice că Apostolul aicea cu ore-care obștește și cuprîndătoare numiri a făcut învățătura nevedute-lor puteri (cuv. asupra lui Evnomie).

preună a le stinge și a nu le lăsa să ștergă estimea lor¹⁾. Acesta însă, a ținea Fiul pre toate prin singură privirea lor la dînsul, acesta, zice, nu este mai jos decît a le face din ceea ce nu erau întru a fi, sau mai bine a spune (în cât dela lucrurile cele ale noastre și omenești încheem), că acesta este mai mare și decît facerea totului. Pentru-că și noi să zicem de pildă facem o haină sau o casă, a o păzi însă această haină și casă de stricăciune, nu putem. Iar Fiul lui Dumnezeu și le-a făcut toate acestea și împreună le ține pre ele și le păzește întru a fi²⁾.

17. Și acesta este mai înainte de toate și toate intru dînsul s'a așezat.

Acesteași le spune des Pavel, ca cu desimea cuvintelor ca cu niște dese lovituri să taie și să smulgă din rădăcină perdetorea dogmă ce aveau Colaseni, adevărat cum că Fiul nu ne-a pro-

¹⁾ Privesc însă la Fiul și Cuvîntul, făpturile prin firescul Erot (fișca iubire) și dragostea ce au către dînsul, care le ține pre ele, precum zice Marele Vasilie: „printr'insul (adevărat prin Fiul) s'a făcut împărțirea tuturor și alcătuirea, pentru acesta dar și la dînsul toate împreună se întorc, cu un dor ore-carele neatîrnat și negrăită iubire către începătorul și dă-tătorul vieții privind” (cap. V despre Sfîntul Duh). Și Areopag. Dionisie pentru acesta zice că a-tote-țitor este Dumnezeu, pentru-că cu dragostea și cu iubirea cea către dînsul a făpturilor le ține pre ele și le păzește, cu aceste cuvinte zicînd sfințitul: „Se zice însă a-tote-țitor dumnezeesca începătorie și ca una ce le ține pre toate și fără amestecare a celor ce se ocărmuesc de dînsa aflându-se și ca o dorită ei toate și prea iubită fiind și puind asupra tuturor jugurilor celor vrute și durerile cele dulci ale dumnezeirei și ale iubirei bunătaței sale cei a-tote-știutore și nedezlegate” (cap. X despre dumnezeștile numi). Zice însă și dumnezeescul Maxim: „Propoveduitor și pornitor către eroticăscă lipire cea intru Duhul să înțelegi rogu-te pre Dumnezeu, adevărat mijlocitor al acesteea și către acesta împreună potrivit, a se dori el de făpturile sale și a se iubi, pornitor însă ca unul ce pre fiește-care pornește duple cuvîntul său a se întorci către dînsul” (cap. LXXXVIII din suta a șeptea). Deci duple chipul acesta iubitorăscă dragoste dela Dumnezeu se naște intru toate estimile, duple acesta dar se zice că Dumnezeu se mișcă. Și iarăși fiind-că Dumnezeu este iubit și dorit, duple acesta se zice că Dumnezeu pre toate le pornește către a sa iubire, precum zice acestaș Maxim împreună cu dumnezeescul Dionisie (cap. LXXXI, tij). Iar Teodorit așa tâlcuește zicerea acesta: „Zicerea că printr'insul s'a zidit arată pre facerea cea întâia; iar că intru dînsul, arată pre lucrarea ce s'a făcut prin înomenirea sa, că zice: „de este vre o zidire nouă intru Christos”, și iarăși: „a se încheia toate intru Christos”. Și prorocul zice: „va fi ceriul nou și pămîntul nou” (Is. LXV, 18). Și: „cele vechi au trecut, iată toate s'a făcut nou”. Intru nădejde însă avem pre schimbarea acestora”.
²⁾ Pentru acesta a spus teolog. Grigorie, căci cu adevărat mai cumplit se primejduiește a fi de a reținea bunătațile, decît nefiind față a le dobîndi. Și mai cu lesnire, perțundu-se buna norocire, prin sirgînță a se chema înapoi, decît ceea ce se află a se păzi (înprotiva lui Iulian, înfruntarea 1).

adus la Tatăl, ci angheli. Vezi însă, o cetitoriu, că nu a ȋis Apostolul cum că Fiul s'a făcut mai înainte de toate, ci că este, care acest grai este prea potrivit lui Dumnezeu, pentru-că însemnă pre pururea vecinicia lui, că e, a ȋis, sint *o on* (adecă cel ce am fost și sint și voiu fi) (Ex. III, 11). Unde este acum ereticul Pavel Samosatul, carele ȋicea, că Domnul a început a fi din Maria și mai înainte nu era? Astupeși gura sa cea hulitoare din aceste cuvinte ale Apostolului. «Și întru însuși Fiul toate s'a aședat», precum pereții se aședă pre temelii, căci așa este și întâiu născut decât zidirea, ca o temelie a ei. Acăsta însă a fi Fiul temelie a zidirei nu arată că este de o ființă cu zidirile sa și fapturne, ci că toate fapturne și zidirile se pōrtă și împreună se țin de dînsul, ca de temelie¹⁾.

18. Și acesta capul trupului bisericeii.

Din teologie acum se mută Pavel la intrupēsa iconomie, și după ce a spus pentru firēsa vrednicie ce o are Fiul, ca Dumnezeu, dupre urmare spune aicea și pentru iubirea de omeni și iconomia lui. Căci cel ce este mai pre sus de toate fapturne, făcătorul și împreună ȋitorul totului, acesta s'a unit pre sineși cu cele de jos, adecă s'a unit cu omeni, om făcēdu-se. Și nu a ȋis că s'a făcut cap al plinirei bisericeii, ci al trupului, pentru ca să arate amărunțimea apropiereii Fiului ceii către noi omeni. Și cum că a luat întru ipostasul se și trup de o ființă cu acesta al nostru, și nu ceresc și din ceruri, precum bārfeau ereticii. Că biserica aicea Pavel socotește pre tot neamul omenesc, ca cum ar ȋice că Fiul și dupre însăși nașterea sa cea dupre trup mai întâiu este decât toți omeni ca cap.

Carele este început, întâiu născut din morți.

Început ȋice este Fiul și întâiu nu numai dupre nașterea din Părintele cea de sus, și dupre cea de jos din Fecioră, ci și dupre nașterea cea din morți, că de vreme ce a dezlegat durerile morței, precum a ȋis virfelnicul Petru: «stricând durerile morței» (Fapt. II, 24), pentru acăsta cu dreptate se ȋice, că

¹⁾ Marele Vasilie tȋlcuind ȋicerea lui Isaia, care ȋice: „Acăsta mai întâiu bea-o degrabă” (Is. IX, 1), ȋice: „arată sufletului veselie, pune întru inșul dogma mântuirei, să nu socotești al doilea alta, nici să socotești ore ce altă mai ales decât acăsta, care este decât toate mai întâiu, nici este cu puțință ȋie a gândi ce-va mai întâiu decât pre cel ce te-a zidit, nici cu firea mai cinstit decât cel mai dintăiu născut decât totă făptura. Întăiu bea, adecă învață-te că întru început era cuvintul nimic mai înainte de început, nimic mai înainte decât cel ce era întru început, să nu faci mai înainte vēc. Nu lungime de vreme, nu loc pustiū de ființă Fiului, nu timp, nu vreme, nimic din cele despre fantazia celor zadarnice, ce pot a se face în suflet”.

este întâiu născut din morți, că naștere este și învierea cea din morți¹⁾. Înviind însă Christos din morți, ca începētură a morților, are urmând lui și pre cei-l-alti morți, fiind-că începētura nu este nume neatârnat, ci atârnat și însemnă că este începētură a ore căroră, și precum în Legea cea Veche se proaducea lui Dumnezeu un mănunchiū (de spice adecă), prin acela se blagoslovea tot secerișul holdei aceia ce l'a fost rodit: cu un chip ca acesta prin Fiul carele s'a proadus pre sineși lui Dumnezeu și Părintelui, ca o începētură și pārgă a omenirei, prin acăsta ȋic și noi toți ne-am proadus lui Dumnezeu și Tatălui și ne-am sfințit. Și fiind-că un trup s'a sculat al lui Christos din morți, dupre urmare și totă firea omeneștilor trupurilor noastre s'a învrednicit de înviere.

Ca întru toate să fie el cel dintăiu.

Pentru ca să se facă, ȋice, Fiul întâiu întru toate cele ce dupre facere se teoriseșc despre dînsul²⁾, pentru acăsta și mai înainte de toate fapturne s'a născut din Dumnezeu Tatăl dupre dumneșire și mai întâiu decât toți omeni este dupre omenire ca cap al bisericeii³⁾ și mai întâiu decât toți s'a sculat din morți

¹⁾ Că trei nașteri ia omul: cea întâiu este cea dupre trup din tatăl și din maica lui, iar a doua cea duhovnicēscă adecă cea din sf. botez și a treia cea din înviere, care are să ia la sfârșitul lumei, și dupre câte trele nașterile acestea Christos se ȋice întâiu născut, că după ce s'a născut din Fecioră, după patru-ȋeci de ȋile i s'a adus lui Dumnezeu în biserica ca o pārgă și începētorie și întâiu născut, când și l'a priimit în brațele sale Simeon; așijderea și când s'a botezat după patru-ȋeci de ȋile care le-a postit, a proadus lui Dumnezeu dragostea sa cea desăvirșită către dînsul, căci nu s'a biruit nici de iubirea de indulcire, nici de iubirea de slavă, nici de iubirea de argint, care i le-a propus diavolul; iar a treia și cea mai de pre urmă, după ce s'a sculat din morți, plinindu-se patru-ȋeci de ȋile, s'a înălțat la ceruri și s'a proadus lui Dumnezeu și Părintelui, ca o pārgă a celor ce urmēză a se scula din morți și a se înălța precum și el.

²⁾ A ȋis însă că Fiul este întâiu întru cei ce se teoriseșc făcuți dupre dînsul, adecă întru făpturi, că despre Dumnezeu sint toate ziditōrește. Însă fiind-că sint și altele despre Dumnezeu, firește teoriseșdu-se, care sint fireștile lucrările lui Dumnezeu, care mai opștește să numesc și dumneșteși avuși și deplinătați: dupre acestea ȋice Teolog. Grigorie: „Nu dintru cele dupre el, ci dintru cele despre dînsul (adecă ori despre zidiri, ori despre fireștile avuși) adunându-se altă fantazie din alta, întru un chip ore-carele al adevērului” (cuv. la Paști).

³⁾ Nu numai mai întâiu decât toți omeni s'a făcut dupre omenire, ci prin omenire s'a făcut și întâiu al tuturor făpturilor, atât al celor simșite cât și al celor gândite, că de vreme ce omul este încheere a tuturor făpturilor celor simșite și a celor gândite, ca unul ce se află dintru acesteia, apoi și Fiul lui Dumnezeu, unindu-se cu omeni și om făcēdu-se prin sineși și întru sineși s'a încheiat pre totă făptura simșită și gândită și s'a făcut întâiu al ei.

și nu a mai murit dăruind tuturor ómenilor înviere din morți și nestrícăciune, ca unul ce este începătură a învierii¹⁾, căci altii s'aũ sculat din morți mai înainte de Christos, dar iarăși aũ murit²⁾. El a înviat cu învierea cea desăvîrșită care și chiar înviere se ȃice (și veđi la cap. II al ceii către Filipiseni, stih. 11). Veđi însă, iubitule, că aicea la înviere, a ȃis Pavel că Christos este întâiu născut, ca începătură a învierii celor-l-alti pentru-că a dóua naștere, ca o a dóua naștere și învierea ómenesților trupuri cea prin înviere, ca o înviere, este aceeași cu a lui Christos³⁾. Iar acolo la nașterea cea fără de început nu a ȃis că Fiul este începătură a făpturei, măcar deși este întâiu născut, fiind-că cuvintul ființei și al firei, și chipul Fiului și al făpturei nu este același, ci deosebit cu nemărginit mijloc, că Fiul adevărat s'a născut fără început din ființa și i-postasul Părintelui și este ziditor și făcător al tuturor, iar zidirea însăși ea este zidire, adevărat zidirea s'a făcut în vreme din voea și lucrarea lui Dumnezeu Părintelui și a Fiului și Cuvintului său și nu din ființa și firea lui Dumnezeu, precum am ȃis mai înainte.

19. Că întru dînsul a bine-voit să locuiască totă plinirea.

Adevărat întru Christos ȃice a locuit totă plinirea dumnezeirei trupesti, adevărat ori unde era Fiul și Cuvintul, acolo locuia nu vre o lucrare a lui Dumnezeu, ci ființa, precum tâlcuiesc și Chrisostom și Teofilact; adevărat că Fiul lui Dumnezeu însuși rămânend precum a fost Dumnezeu, a luat și ómenesca fire și s'a făcut om. Pentru aceea întru însăși firea cea luată a ómenirei locuia totă plinirea dumnezeirei⁴⁾. Înșă altă pricină a

¹⁾ Nu numai ómenilor a dăruit Christos înviind pre nestrícăciune, ci și făpturei tóte, ca unul ce este încheere al ei, și însăși făptura se va slobođi din robia strícăciunei, dupre Apostolul.

²⁾ Șapte învieri se numără cele ce s'aũ făcut mai înainte de învierea lui Christos. A. Cea a fiului văduvei, celui înviat de Ilie. B. Cea a fiului Somanitencei și a celui ce murise mai înainte pre cari i-a sculat Eliseu. Așiderea și trei care le-a făcut Christos: A. ficei lui Iair, a fiului văduvei și a lui Lazăr. Iar a șeptea înviere se numără ceea ce s'a făcut în vremea patimei Mântuitorului. Că multe trupuri ȃice de ale ar-dormiților sfinți s'aũ sculat. Toți însă aceștia iarăși aũ murit. Iar Christos cel întâiu murind și sculându-se nu mai móre, pentru acesta și a opta înviere se numără a lui Christos, ca una fără de sfirșit și fără moștenire, adevărat ne mai moștenind mórtea, pentru acesta și Christos se ȃice întâiu născut din morți.

³⁾ Însemneză cum că, fiind-că Christos este Dumnezeu și om însuși și Fiul al lui Dumnezeu, și Fiul al omului, pentru acesta și noi în tâlcuirea ȃicerei acestea une ori ȃicem: Christos, iar alte ori, Fiul; să nu turbare dar pre cetitorii, acesta.

⁴⁾ Marele Atanasie însă plinirea dumnezeirei ȃice tóte dumnezeestile

salășluirei aceștia nu are să ȃică Pavel, facă numai pre buna voire și priimire a Părintelui¹⁾. Și pentru acesta a ȃis că a bine voit.

20. Și prin acesta a se împăca tóte cu el.

Prin acesta, adevărat prin însuși Fiul lucrând mântuirea acesta întru noi, ne-a împrietenit pre noi. Și pentru ca să nu socotești tu că Fiul a luat rânduială de slujitor și de rob la împrietenirea acesta a ómenilor, pentru acesta a adaus ȃicerea, cu dînsul, adevărat însuși cu sineși i-a împrietenit, și i-a apropiat pre ómeni. Și cum într'alt loc ȃice Pavel că Fiul ne-a împrietenit cu Dumnezeu și Părintele, ȃicend: «Ca să împăce pre amendouă părțile într'un duh cu Dumnezeu»? (Efes. II, 16). Răspundem că acesta o a ȃis ca să arate că tóte ale Tatălui sînt opșestii și ale Fiului. Așiderea și cele ale Fiului opșestii sînt și ale Tatălui. Nu a ȃis însă prost a împăca, ci desăvîrșit a împăca pentru ca să se implinescă ca o veche datorie, și desăvîrșit să împăce, atât pre ómeni cât și tóte făpturile cele cerești și cele pămentești. În cât a nu mai avea acestea de aceea vrajbă către Dumnezeu și întru dînsule, căci nu s'a dat numai ca datorie împăcarea, ci și împrietenire a făpturilor dela Fiul, încă și însuși chipul cu care s'a făcut împăcarea, adevărat

avutii cele ce firește se teorisesc despre Dumnezeu. Și dupre pururea venire adevărat dumnezeestile puteri și lucrări. Înșă și dumnezeescul Christosom tâlcuind ȃicerea: „vărsatu-s'a darul în buzele tale“ a Psam. XLIV, ȃice așa: „că tot darul s'a revărsat în locașul acela“ (adevărat întru ómenirea lui Christos) că nu dă Dumnezeu din parte aceluia pre duh, ci întreg darul l'a luat locașul acela. Iar noi o mică óre-care picătură din darul acela avem: „Că dîntu plinirea lui, ȃice, noi toți am luat“, ca cum ar ȃice cine-va: din revărsarea și din prisosul lui.

¹⁾ Și de a fost buna voință a lui Dumnezeu a locui întru Christos, totă plinirea dumnezeirei, adevărat de a fost buna voință a lui Dumnezeu, a lua Fiul lui Dumnezeu trup, iar buna voire este întâia bună voirea a lua Fiul lui Dumnezeu trup, iar buna voire este întâia bună voirea a lua Dumnezeu, precum hotăritor ȃice dumnezeescul Ioan Damaschin (Cart. II, cap. XLVI, despre credință). Taia dar a dumnezeestii înómeniri chiar întâia a fost voea lui Dumnezeu pentru acesta și mai înainte s'a cunoscut și s'a prohotărit mai înainte de procunoștința și de prohotărirea tuturor făpturilor împreună și a celor gândite și a celor simțite. Și pentru acesta s'a procunoscut și s'a prohotărit tóte făpturile precum acesta însăși ȃice și Marele Grigorie al Tesalonicului în cuv. cel la dumnezeesca arătare (adevărat la botezul Domnului, când s'a arătat tustrele ipostasurile dumnezeirei: Părintele din ceri, pre Sfințitul Duh trimițendu-l în chip de porumb și pre Fiul cel ce se boteza mărturisirindu-l), adunând-o acesta din cuvintul ce a ȃis Dumnezeu Părintele: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru carele am bine voit“. Veđi însă și la sfirșitul sfătuitoarei mele cărței către prea sfințitul Mitropolit Ioanilor, veđi și supținsemnările ȃicerei: „întăiu născut decât totă făptura“ (Col. I, 15) și a ȃicerei „ceii date nouă în Christos“ (II Timot. I, 9).

junghierea și mórtea Fiului, și chipul acesta, ȃic, fórte a putut intru acéstă prietenie.

Impécând prin sângele crucei sale.

A ne împrietenii adecă pre noi Fiul, acésta arată vrajba ce o aveam către Dumneđeũ. Iar a ne împăca, acésta arată pre rēzboful ce il aveam cu însuși Dumneđeũ, de vreme ce noi și invrăjbiți eram cu Dumneđeũ și protivnici. Deci mare dar este a ne împrietenii pre noi și a ne împăca Fiul cu Dumneđeũ Părintele. Iar a ne împrietenii nu cu mijlocirea altuia cui-va, ci cu însuși mijlocirea sa, acesta este mai mare dar. Și a ne împrietenii iarăși acesta nu numai cu mijlocirea sa, ci și însuși prin sângele seũ și prin mórtea sa, acesta este însă și mai mare dar. Și ca să ne împrietenescă nu prost numai prin mórte, ci printr'o mórte atât de necinstită și defăimată, precum au fost aceea de cruce, acesta este darul cel prea mare decât tóte. Fíind-că nu a ȃis numai cuvinte, ca un sol și mijlocitor și a împrietenit pre ómeni cu Dumneđeũ, ci s'a dat la mórte și la o mórte ca acésta și însuși pre sineși. Și nu a ȃis Pavel că Fiul ne-a împăcat pre noi prin sângele crucei numai, și să fi făcut, ci a adaus și acésta: crucei sale. Pentru ca să nu socotești tu, ceta ce cetesti, cum că crucea avea óre-care putere de sineși spre a ne împrietenii, fiind-că nu ne-a împrietenit nici ne-a mântuit crucea prost, ci crucea a însuși lui Christos¹⁾, adecă pentru-că crucea a fost a lui Christos și căci pre cruce a luat mórte Christos, pentru acésta ne-a împrietenit și ne-a mântuit pre noi.

Atât pre cele de pre pământ cât și pre cele din ceriũ.

Pre cele dupre pământ dupre cuviință le-a împecat Christos prin sângele seũ, fiind-că fiește-carele dintre ómenii cei de pre pământ mai întâi erau invrăjbiți însuși cu sineși prin patimi și prin pecat și al doilea erau invrăjbiți și cu ceia-l-alti, ci și cu anghelii cei cerești se vrășmășeau și rēzboiũ aveaũ ómenii. Iar cele cerești cum și cu ce chip le-a împrietenit Christos? Pentru-că dezbinatae erau și despărțite cele cerești de cele pământesti și fiind-că anghelii cei din ceriuri aveaũ și ei dinprotivă vrajbă către ómeni, pentru-că vedeaũ pre Dumneđeũ Stăpânul lor ocărindu-se de ómeni pentru multele lor pecate și mai a-

¹⁾ Intru alte izvóde însă așa se află: „Impécându-ne prin sângele crucei”, prin sineși adecă împécându-ne prin sineși va se ȃică însuși lucrând ci nu prin alt óre-carele neguțatorind nóuē pacea. Și cu ce chip o a lucrat acésta? Prin sângele rāstignirei sale ȃice; că rāstignindu-se pentru noi, ne-a împecat pre noi și ne-a împrietenit. Așa tálceuește Fotie ȃicerea acésta. Și la Teodorit încă așa se află scrisă: „impécându-ne prin sângele crucei sale prin sineși.

es pentru-că pre zidiri le făcea Dumneđeũ. Pentru acésta și se trimetea spre pedépsa ómenilor precum s'a trimis în vremea lui David și a omorit de diminéță până la améđă șeptedeci de mii (II Impérați XXIV, 15), precum s'a trimis doi angheli asupra Sodomitenilor (Fac. XIX), precum s'a trimis la Israilteni anghel, și a ȃis lor: «Că de vreme ce voi v'ați închinat dumneđeilor neamurilor, pentru acésta și eu nu voi perde pre vrășmași voștri, ci fi voi lăsa să vē bāntușască precum este scris la Judecatori în capul II, când auđind Israilteni cuvintele acestea ale anghelului ce le-a voróvit, au plāns cu glas mare și au chemat numele locului aceluia: «valea plāngerei». Deci cuvintul lui Dumneđeũ, după ce a suit pre om la ceriuri, pre vrășmașul și protivnicul lui Dumneđeũ și al anghelilor a făcut pre angheli să cānte de bucuria lor pre pământ, și să urmeze la fiește-care hristian din cei ce se botéză, pāzindu-i pre ei «că anghelii lor, ȃice, în tótă vremea vēd fața Tatălui meu în ceriuri» (Mat. XVIII, 10). Pare-mi-se însă că și Pavel pentru acésta s'a rāpit intru al treilea ceriũ, pentru ca să se invețe, că firea omenescă acum este în ceriũ și că Fiul lui Dumneđeũ acolo s'a suit. Deci celor pământesti, adecă ómenilor pământeni, li s'a făcut indoitā pace: una pentru-că ei s'au împecat cu sineși, și alta pentru-că s'a împecat și cu cele cerești, iar celor cerești li s'a făcut pacea simplă, căci cereștii angheli, între dinși aveaũ pace și s'au împecat numai și s'au împrietenit cu noi ómenii și se bucură de mântuirea nóstră și dar dacă Fiul ne-a proadus pre noi la Dumneđeũ și Părintele și ne-a împrietenit, cum voi Colaseni ȃiceți că ne-am proadus la Dumneđeũ prin angheli? Că anghelii atât de departe erau de a ne proaduce pre ómeni la Dumneđeũ, în cât erau și protivnici ai noștri, și de nu ne-ar fi împecat Fiul, nici inseși ei s'ar fi împrietenit, nici s'ar fi împecat cu noi.

21. Și voi óre când fiind instreinați și vrășmași cu gândul intru faptele cele rele.

Mai sus a ȃis Apostolul cum că noi eram supt stăpânirea întunerecului, adecă a întunecatului diabol. Iar acum ȃice cum că am fost și vrășmași ai lui Dumneđeũ cu gândul și cu cugetarea. Nu că ȃice dór una și aceeași, ci pentru ca să nu socotești tu când vei auđi că eram supt stăpânirea întunerecului că de nevoe ne stăpânem și nu de voea nóstră. Pentru acésta dupre urmare ȃice, că eram și vrășmași ai lui Dumneđeũ cu proalegerea și voea nóstră, pentru ca să arate cum că măcar deși eram nevrednici de dumneđeésca împecare ca unii ce de voe ne luptam împrotiva lui Dumneđeũ, însă și unii ca a-

aceștia fiind noi, Fiul lui Dumnezeu ne-a împecat cu Dumnezeu, căci cel ce pătimește de nevoe, acela este vrednic a se milui. Iar cel ce pătimește vrând, acela este vrednic a se uri. Deci pre noi cei ce eram depărtați dela Dumnezeu, nu cu sila și de nevoe, ci de voe și de proalegerea noastră și curat a dice pre noi cei ce eram desăvirșit nevrednici, ne-a împecat cu Dumnezeu Fiul său. Acestea însă le dice Pavel fiind-că mai sus a pomenit cele de sus și pre de angheli, ci dela cele de jos, adecă dela noi ómenii avea inceputul și pricina dicerei, căci anghelii și Dumnezeu voeau a se împeca cu noi, noi însă nu voiam. Pentru acesta nu a dis Pavel curat învrăbiți, ci înstreinați, adecă atâta dice eram noi de depărtați dela Dumnezeu în cât nici mai avem nădejde a ne mai întorce când-va la Dumnezeu; că vrășmaș dice erați cu gândul, adecă cu proalegerea și voea și nu a ajuns până la reul acesta, ci și întru faptele cele rele, adecă vrășmași ai lui Dumnezeu erați și faptele vrășmașilor le făceați. Iar cu aceste cuvinte Pavel arată cum că anghelii nu au putut nici socotela noastră a o schimba din răutate, nici a ne slobodi dela diavolul, fiind-că noi eram vrășmași ai lui Dumnezeu și fiind-că încă diavolul cel ce ne stăpânea nu s'a fost legat. Iar Christos și pre diavolul l'a legat și pre noi a ne depărta de dinsul ne-a înduplecat.

22. Iar acum v'a împecat cu carnea trupului său prin morțe.

Aicea iarăși spune Pavel chipul prin carele ne-a împecat Fiul cu Dumnezeu Părintele. Chipul însă acesta a fost că ne-a împecat prin trupul și carnea sa. Și cum prin trupul său? Óre bătut fiind și palmuit și numai pătimind? Ba, ci și murind cu morțe cea decât toate mai necinstită.

A vă înfățișa pre voi sfinți și neprihăniți și nevinovați înaintea sa.

Și aicea iarăși dice Apostolul altă facere de bine, pre care o a dis și mai sus, când dicea: «Celuia ce ne-a îndestulat pre noi în partea sôrtei sfinților întru lumină» (tij., stih 12); acesta și aicea o scrie, că Fiul nu numai de păcate ne-a slobodit pre noi, ci și sfințenie a dăruit nouă, nu fiește cum și cu fățărnicie, ci sfințenie înaintea sa, adecă cea adevărată și nefățărnică, și care se face dupre Dumnezeu. Și pre lângă acestea a dăruit nouă și neprihănire și nevinovație, în cât nici cu un cuvânt gol să ne prihănim de cine-va, că am făcut rău vre o faptă a noastră.

23. De veți rămânea incredințată.

Fiind-că mai sus Pavel pre totă lucrarea împecării noastre

a mântuirii o a dat la Fiul, căci el o a isprăvit acesta cu morțe sa, pentru acesta ca să nu dică Colasenii că noi a-pol nu este trebuință să ostenim pentru mântuirea noastră, de vreme ce o dată ne-a mântuit Fiul lui Dumnezeu, pentru acesta dice aicea Apostolul că voi aveți trebuință fraților să rămâneți în credință și să nu vă leniți, ca să rămâneți fără îngrijire.

Intemeiați și întăriți și ne mișcându-vă din nădejdea Evangheliei.

Fiind-că se poate a rămânea cine-va în credință și a se clăti, pentru acesta dupre urmare dice Pavel, să fiți întemeiați și întăriți adecă neclătindu-vă, și nu numai acesta, ci și nemișcându-vă. Nu ceiu, dice, dela voi vre un lucru greu, ci cel a nu vă strămuta dela Christos, că Christos este nădejdea Evangheliei, și toți câți priimesc Evanghelia sint datorii în Christos a nădejdui, fiind-că el este carele i-a împecat și i-a împrietenit cu Dumnezeu. Drept aceea cel ce crede că pacea ómenilor și împrietenia cu Dumnezeu s'a făcut prin angheli, acela s'a strămutat dela Christos¹⁾. Deci fiind-că nu este cu putință la fapta bună a nu se clăti cine-va cât de puțin și a nu se pleca spre rău, pentru slăbiciunea sufletului și a trupului, iar la credință, acesta este cu putință, drept aceea Pavel aicea, nimica îngreitor cere dela Colasenii și de obște dela toți hristianii.

De care ați aușit, de ceea ce s'a propoveduit întru totă zidirea cea de supt ceriū.

Pavel mai întâi aduce marturi pre înșiși Colasenii aceștia, apoi și pre totă lumea. Și nu a dis că ați aușit Evanghelia ceea ce se propoveduește, ci ceea ce s'a propoveduit, adecă ceea ce s'a creșut cu puțin mai înainte de totă lumea. Drept aceea rușinați-vă și de sine-vă și de toți ómenii, pentru că voi credeți acum afară de ceea ce învață Evanghelia cea din totă lumea²⁾.

Căreea m'am făcut eu Pavel slujitor.

Și acesta ajută la vrednicia de creșare și la adevărarea Evangheliei a se face Pavel propoveditor al ei, pentru-că mare era numele lui Pavel și pretutindenea se vestea și mai cuprin-

¹⁾ Iar Teodorit dice: „Că nădejdea Evangheliei pre înviere o numește și pre viața cea nemuritoare și pre împărăția ceriurilor”.

²⁾ Iar Teodorit dice că din aceste cuvinte ale lui Pavel și din cele următoare adecă căreea eu m'am făcut slujitor și din acesta acum mă bucur pentru pătimirile mele, pentru voi, se face arătat că Pavel a fost pre la Colasenii și a fost propoveduit lor Evanghelia. Fiind-că nu ar fi avut cuvânt să sufere pătimiri Pavel pentru dinșii, dacă nici i-ar fi vădit nici ar fi propoveduit lor.

sese pre totă lumea. Dicându-se însă Pavel pre sineși slujitor al Evangheliei, mai mult îndemna pre Colasenii a se îndupleca cuvintelor lui; că dice, eū nu vē dic cuvinte ale mele, ci ale altuia, pentru-că altuia slujesc, adecă lui Dumneḃeū. Drept aceea, aceluia se cuvine să vē supuneți.

24. Acum mē bucur intru pătimirile pentru voi.

Cuvintul acesta al Apostolului se pare a nu se uni cu cel de mai sus; însă, cu scumpătate teorisindu-se, fōrte se unește căci fiind-că a ḃis Pavel că eū m'am făcut slujitor al Evangheliei, dela care vē rog să nu cădeți, pentru acēsta arată acum aicea, că este atât de adevērată Evanghelia care o propovedu-esc, in cât și pătinesc pentru dinsa și nu numai pătinesc, ci și mē bucur pentru pătimirile ce sufer pentru dinsa. Și pătimirile acestea iarăși, pentru voi sint, fiind-că eū pătinesc acestea pentru ca să poei a vē folosi.

Și deplinesc lipsurile necazurilor lui Christos in trupul meū.

Se pare că acest cuvint este trufaș și de mândrie; nu este însă, ci este și plin de iubirea lui Pavel cea către Christos. Fiind-că voește Apostolul cu acest cuvint să înduplece pre Colasenii hristiani a crede că Christos încă și acum pătinește pentru dinșii. Și nu vē proaducem, dice, fără mijlocire noi Apostolii la Dumneḃeū, ci Christos este carele vē proaduce, măcar deși noi ne aflăm in mijloc. Drept aceea ce faceți așa și vē depărtați de Christos, care și dupre ce a murit nu încetează a se primejdui pentru voi? Ințelegerea cuvintului este astfel: de mai era dator Christos a mai pătimi încă și a muri și nu a apucat a implini totă datoria pătimirilor sale: eū Pavel acēsta datorie a lui Christos o deplinesc și pătinesc pătimirile acelea ce Christos era dator a le pătimi pentru voi și pentru totă biserica hristianilor¹⁾. Precum de pildă și când lipsește voevodul oștilor apăra și se oștește cel al doilea povățuitor de oște pentru dinsul și stând in locul voevodului a totă oștea, primește in sineși ranele acelea și loviturile care le ar fi priimit voevodul. Că pentru acēsta și lipsuri a numit Pavel pre pătimirile ce le sufer pentru ca să arate cu acēsta că de și pătinește atâtea pentru Christos, socotește însă că încă nu a pătimit toate patimile câte este dator. Atâta mult dice: vē iubește Christos, in cât nu a fost de ajuns pătimirile câte le-a suferit mai înainte pentru voi, ci și acum încă nenumērate pa-

¹⁾ Teodorit însă dice, că rămășița pătimirilor lui Christos o deplinesc Pavel, lipsa, a propovedui neamurilor și a arăta pre dătătorul cel mult dăruitor al mântuirii.

timii sufer prin trupul meū. Le dice însă acestea Pavel nu ca să se înalțe pre sineși, ci vrënd să arate Colasenilor, că Christos și acum pōrtă grijă pentru mântuirea lor¹⁾.

Pentru trupul lui care este biserica.

Fiind-că a ḃis mai sus Apostolul, că măcar deși pătinesc eū, pătimirile mele însă sint pătimirii ale lui Christos, pentru acēsta aicea face cuvintul acesta vrednic de creḃare și adevērat și dice cum că pentru trupul lui Christos se fac acestea. Să nu socotiți dar, dice, că am ḃis cuvint de mândrie, ci se credeți, că Christos, care a priimit a uni pre biserica cu sineși acesta încă și acum pătinește in trupul meū, pentru biserica acēsta care este trup al seū. Și dar de vreme ce biserica este trup al lui Christos și este unită cu el, precum și trupul este unit cu capul, pentru ce voi Colasenii băgați in mijloc pre angheli? Și pentru ce cu dinșii despărțiți unirea cea fără mijlocire și lipirea care are biserica cu Christos?

25. Al căruia m'am făcut eū slujitor.

Cu acest cuvint arată Pavel că el nu a făcut dela sineși nimica, fiind-că cu îndatorire este slujitor al bisericii lui Christos. Și dacā eū, dice, sint slujitor al bisericii, cum voi din afară băgați pre angheli slujitori ai bisericii și cum diceți, că anghelii v'au proadus la Dumneḃeū și Părintele?

Dupre iconomia lui Dumneḃeū cea dată mie spre voi ca să plinesc cuvintul lui Dumneḃeū.

Iconomia lui Dumneḃeū dice aicea Pavel, saū că Christos înal-

¹⁾ Iar Fotie așa tâlcuește dicerea acēsta: „Christos pălmuindu-se și batjocorindu-se și biciuindu-se și răstignindu-se pentru noi, nu numai deobște a plinit toate patimile (saū datoriiile noastre), ci și mai pre sus de minte și cu negrăit cuvint ne-a răsplătit: decī datornici eram noi toți in locul acelor ḃecimi de mii și de lume mântuitoare patimi ale lui, să suferim patimi și necazuri pentru Christos și pentru trupul lui, ca să răsplătim patimile, care Christos le-a pătimit pentru noi. Insa de vreme ce cu neputință este a le deplini noi intoemai acestea și asemenea și fără a lipsi nimica, ori câte am pătimi, lipsă este asemănându-se cu patimile și necazurile lui Christos. Căci cum este cu putință a se răsplăti patimile ce le-a pătimit stăpânul pentru rob netrebnic, cu patimile ce pătinește robul pentru stăpân? Că acēsta nu este de o potrivă, nici asemenea, ci fōrte departe de potrivă și de asemănare (saū cum să se răsplătescă patimile care le-a suferit Fiul lui Dumneḃeū, cel fără de păcat pentru păcătoșii și greșiții omeni cu patimile ce le-ar suferi aceea, pentru cel fără de păcat și făcătorul de bine al lor? fiind-că aceasta este cu neputință. Pentru acēsta ori și câte ar pătimi cine-va voind să răsplătescă patimile lui Christos, numai din lipsa patimilor și a necazurilor lui Christos răsplătește și a o ḃecia mie departe” (la Ico-
mie). Iar in întreb. 142 din Amfilochicești mai aceleași le dice cu sfințitul Teofilact.

țându-se la ceriū ne-a lăsat pre noi Apostoliū in locul sēu sã propoveduim Evanghelia lui, pentru ca sã nu vę desnãdęjduiți voi cã ați rēmas pãrãsiți și orfanī de Christos; sau ȃice cã pentru acēsta a iconomisit Dumneȃeu, sã gonesc eū mai inainte biserica mai mult decãt toți cel-l-alti Evrei, pentru ca sã fiū vrednic de creȃare și adevērat cãnd volū propovedui eū Evanghelia lui Christos. Sau și acēsta o ȃice, cã Dumneȃeu nu a cerut dela mine fapte și bunãtãți ca sã mę mântuiascã, ci numai credințã și botez, adecã ca sã cred intru Christos cel ce se gonea de mine și sã mę botez. Și acēsta este iconomia lui Dumneȃeu prea mare, cãci de ar fi cerut Dumneȃeu fapte de la cei necredincioși, carele dintr'insii s'ar fi mântuit și ar fi creȃut? Negreșit nici unul, sau prost ȃice iconomie a lui Dumneȃeu pre cea datã mie spre voi, adecã spre voi cei din neamuri, precum am ȃice, eū m'am fãcut slujitor al bisericei dupre darul și destoinicia ce o a dat mie Dumneȃeu, pentru ca sã luminez pre neamuri, cãci a indupleca eū omul cel muritor și neputincios pre neamurile cele intunecate și fãrã de minte și nesupuse ca sã priimescã niște dogme mari ca acestea ale credinței lui Christos, acēsta nu a fost lucru și ispravã a puterel mele, ci a iconomiei lui Dumneȃeu. Precum și mai sus a ȃis Pavel cã pãtimirile sale sint pãtimiri ale lui Christos, așã și aicea ȃice, cã este iconomia și lucru al lui Dumneȃeu, a deplini insuși Pavel cuvintul lui Dumneȃeu la Colasenī și a propovedui lor Evanghelia¹⁾. ȃicēnd insã Apostolul cã a deplini și a sãvırși la dinșii cuvintul lui Dumneȃeu, aratã cã Colasenii sint lipsiți, pentru-cã au trebuintã a se deplini și a se face desãvırșiți. Ințelege insã și acēsta iconomia lui Dumneȃeu, adecã a se arãta și a se vorovi acum taīna Evangheliei Colasenilor cãnd ei se fãcuserã iscusiți spre a o priimi și a o ințelege. Pentru-cã Dumneȃeu, carele tôte lucrurile le face iconomicește și spre tolos și acēsta cu adevērat a fãcut dupre iconomie, adecã acum a se arãta taīna acēsta, cãnd ómenii urmaū a o priimi mai mult și a o ințelege²⁾; drept aceea deșertī sint cei ce se smintesc și se turburã, pentru ce se ȃice cã in vremile cele mai de pre urmã, Fiul lui Dumneȃeu ne-a proadus pre ómeni la Dumneȃeu Pãrintele prin intrupēsa sa iconomie, cãci pricina este, pentru-cã atuncea ómenii erau mai iscusiți spre

¹⁾ Și din aceste cuvinte ale lui Pavel, ȃice Teodorit cã se inchee cum cã Pavel a vęȃut mai inainte pe Colasenī și le-a propoveduit lor și apoi a scris scrisórea acēsta.

²⁾ Veȃi și supținsemnarea ȃicerei: „Iar cãnd a venit plinirea vremel³⁾ (Galat. IV, 4), intru care unit cu ințelegerea acēsta, tãlcuēște pre plinirea vremel sfințitul Avgustin.

a priimi și a ințelege taīna a proaducerei acestea a Fiului lui Dumneȃeu.

26. Taīna cea ascunsã din vęcuri și de neamuri.

Dupã ce a spus Apostolul de care daruri ne-am invrednicit brianii a le lua dela Dumneȃeu, prin intrupēsa iconomia Fiului sēu, acum aicea aratã și altã covırșire de dar; cã darurile acestea nici unul din dreptii cei de mai inainte al Legel cei Vechi, nu le-a arãtat. Numește insã taīna pre Evanghelia lui Christos cea propoveduitã la neamuri, fiind-cã nici unul o știa acēsta fãrã singur Dumneȃeu. Nu ȃice insã cã prost era ascunsã, ci cu totul ascunsã, adecã fórtē ascunsã și cu covırșire ascunsã, atãt de angheli cãt și de neamuri. Iar ȃicerea «din vęcuri» insemnēzã, cã din inceput a fost taīna cea de acest-fel cu totul ascunsã.

Acum insã s'a arãtat sfinților sēi.

Acēsta este iconomia, care o a ȃis mai sus Pavel, a se arãta acum acēsta in vremile cele mai de pe urmã. Și nu a ȃis cã s'a fãcut taīna acēsta, ci cã s'a arãtat, fiind-cã era cu adevērat in inșeși hotãririile lui Dumneȃeu, ascunsã insã, iar acum la urmã s'a arãtat¹⁾. Insã și acum nu s'a arãtat la toți, ci la sfinții ómenii lui Dumneȃeu, in cãt și acum incã ascunsã este taīna acēsta de cei-l-alti ómeni cari nu sint sfinți. Decī sã nu vę amãgescã pre voi, frații mei, amãgitoriū aceia ce ȃic vouē, cã nu v'ãți proadus de Fiul lui Dumneȃeu la Dumneȃeu și Pãrintele, cãci necurați fiind ei, nu cunosc taīna acēsta.

27. Cãrora a voit Dumneȃeu a le face cunoscut, care este bogãția slavei taīnei aceștia intru neamuri.

Pentru ca sã nu intrebī tu auditorul și sã ȃici: pentru ce taīna Evangheliei s'a arãtat numai sfinților și nu tuturor ómenilor, pentru acēsta urmēzã Pavel și ȃice, cã s'a arãtat acēsta sfinților acelora, care i-a voit Dumneȃeu, iar voea lui Dumneȃeu nu este fãrã socotelã și dreptã pricinã. Drept aceea tu de acēsta nu intreba, cãci cine póte sta improtiva voel lui Dumneȃeu? Și cu tôte cã Pavel putea a ȃice, cum cã taīna acēsta s'a arãtat celor ce erau vrednici, ci nu o a ȃis acēsta, pentru-cã voește sã se smerescã Colasenii mai mult, ca niște

¹⁾ Póte insã a se ințelege și așã, cum cã Pavel nu a ȃis cã taīna acēsta s'a fãcut acum fiind-cã mai inainte s'a fost fãcut și a eșit in lucru prin iconomia lui Christos. Iar acum dupre ce s'a inãlțat Christos s'a arãtat taīna acēsta prin propoveduirea Apostolilor și mai ales prin a lui Pavel, celui rãnduit la neamuri, precum și cãtre Efesenī scria ȃicēnd: „Mie celui mai mic decãt toți sfinții mi s'a dat darul acesta a bine vesti la neamuri neurmãrita bogãție a lui Christos“ (Efes. III, 8).

vinovați și ca niște nevrednici de darul acesta decât a se mândri că ar fi fost vrednici de un dar ca acesta. Mărește însă Pavel lucru cu multe diceri, și nu dice prost că a voit Dumnezeu a face cunoscută taina sa și slava tainei, ci bogăția slavei tainei, care mai ales s'a făcut cunoscută neamurilor celor întunecate, precum și într'alt loc despre acesta dice: «Iar neamurile pentru milă să slăvescă pre Dumnezeu» (Rom. XV, 9), că se arată cu adevărat mare taina acesta și la cei-l-alti oameni, cari sint dintre Evrei. Dar nu se arată atâta de mare, cât se arată la oamenii cei din păgâni, cari erau mai nesimțitori decât petrite, cari se închinau petritelor ca unor dumnezei și tăritorelor pământului. Deci a urmat un lucru ca acesta precum de pildă ar fi luat un împărat pre un câne răpănos și leșinat de fôme, carele nici a se mișca putea. Apoi l'ar fi făcut om pre cânele cel de acest-fel și l'ar fi pus să șadă în scaunul cel împărătesc; cu adevărat un împărat ca acesta mai mult s'ar fi slăvit de ar fi făcut o facere de bine ca acesta unui câne, decât o ar fi făcut unui om smerit și sărac. Cu un chip ca acesta și Dumnezeu mai mult s'a slăvit pentru că a arătat taina Evangheliei păgânilor cari se asemăna cu câni, precum însuși Domnul a đis: «Nu este bine a lua pâinea fiilor și a o arunca cânilor» (Mat. XV, 26) și i-a chemat pre ei la credință și la împărăția sa: decât s'a slăvit, căci o a arătat Evreilor, cari se asemănau cu fiii. Și bine a đis Pavel: «A tainei aceștia», pentru că sint și alte multe taine, ci taina acesta cu adevărat, care nimenea o știa și care era afară de totă nădejdea oamenescă, adecă a se chema neamurile și păgânii la credință și a se mântui.

Carele este Christos întru voi nădejdea slavei.

Aicea talmăcește care este bogăția și care este taina, care a đis mai sus și dice că este Christos, adecă cunoștința lui Christos, carele Christos se află întru voi; cu orăție însă și cu laude dice cuvintul acesta, pentru ca să tragă pre Colaseni la Christos mai mult, căci dacă Christos se află întru noi (hristianii) și în lăuntru în inimile noastre, cum diceți voi făcători de bine ai voștri pre angheli? Și cum facerea de bine a lui Christos și slujba ceea ce i se cuvine o dați anghelilor? Nădejde a slavei însă se dice Christos, fiind-că printr'insul nădejduim să dobândim vecinica slavă. Sau se dice așa, pentru-că Christos este slăvita și nerușinata nădejdea noastră a hristianilor, întru carele nădejduind noi nu ne vom rușina, ci vom dobândi dela el toate câte vom cere în viața acesta, iar în cea viitoare vom moșteni printr'insul împărăția cerurilor.

28. Pre carele noi il vestim.

Noi Apostolii lui Christos, dice, vestim și propoveduim voue pre Christos și nu angheli, deci cum voi sluiți anghelilor, ca unor mijlocitori și slujitori ai credinței vóstre? Cu chip apărător însă și cutezător a đis acesta: «vestim» adecă sus în ceruri aflându-se Christos, noi de acolo il pogorim la voi, prin propoveduire¹⁾.

Sfătuind pre tot omul și învățând pre tot omul.

Nu poruncim, dice, nici silim pre vre un om să priimască credința lui Christos și să se mântuiască, căci acesta este însușire a bunătăței lui Dumnezeu și a iubirei de oameni a nu trage pre oameni tiranicește și fără de voe la credință, ci sfătuim pre fiește-carele om cu învățatură și cu sfătuire să credă; însă vei înțelege, o cetitorule, sfătuirea spre faptă și spre lucrări, iar învățatura spre dogme și spre credință.

Intru totă înțelepciunea.

Sfătuim, dice, pre fiește-carele om cu totă înțelepciunea, pentru-că a putea cine-va să învețe niște taine mari ca acestea ale credinței lui Christos, trebuie să aibă totă înțelepciunea, adecă înțelepciunea Sfintului Duh, înțelepciunea cea din sfințele Scripturi, înțelepciunea cea din dreptele cugetări și înțelepciunea cea din istoriile elinești și din *apostlegmata* (sentențiile, adecă din alesele voróve). Fiind-că și însuși Pavel acesta din suprascrierea ce avea în Atenienii asupra unei capiște ce dicea așa: «necunoscului Dumnezeu», i-a tras pre ei la credință, precum este scris la Faptele Apostolești (XVII, 23).

Ca să înfățișăm pre tot omul deplinit întru Christos Iisus.

Ce diceți, o fericite Pavele? Să înfățișezi lui Christos deplinit pre tot omul? Așa, dice, acesta mă silesc și acesta o doresc, iar deși nu se va face lucrul și nu se va mântui fiește-carele om prin mine, acesta nu va fi greșala mea ci a oamenilor, cari nu au voit să asculte propoveduirea mea și să se mântuiască; că eu lucrul meu l'am făcut deplinit. Însă, dice, nu întru lege nici întru angheli, ci întru Iisus Christos, adecă cu cunoștința și credința lui Christos, fiind-că cu cunoștința legii și a anghelilor nu poate cine-va a se deplini.

29. La care și ostenesc nevoindu-mă.

Nu s'a îndestulat numai cu numirea ostenelei dumnezeescul Pavel, ci a adaus și pre numirea nevoinței, ca să arate cu adevărat că acesta și privigherile și amărănțimea ce o avea în

¹⁾ Sau dicerea „vestim“ însemnă că cu multă îndrăznelă și cutezare și cu gură slobodă propoveduim noi pre Christos la voi.

dieta totei vieții sale și toate cele-l-alte fapte, care le face cei ce se nevoiesc atât întru nevoințele cele trupești cât și întru cele duhovnicești: «Că cea ce se nevoește, dice, întru toate se înfrânază» (I Cor. IX, 25). Deci dacă ești ostensesc și mă nevoiesc atâta pentru al vostru folos și mântuire, cu mult mai mult voi se cuvine a vă osteni pentru acesta și a vă nevoi.

Dupre lucrarea lui ceea ce lucră întru mine cu putere.

Fiind-că mai sus a scris Apostolul că ostensesc, arată aicea că și ostensela acesta ce o face este Dar al lui Dumnezeu, căci Dumnezeu, dice, carele a dat mie putere, este arătat că voește să ostensesc și se întrebuițeze puterea acesta întru propoveduirea Evangheliei, pentru acesta și începând scrisoarea acesta a scris: «Pavel Apostolul lui Christos prin voea lui Dumnezeu» (stih 1). Arată însă cu aceste cuvinte Pavel, ce dice, că se luera în lăuntrul său lucrarea lui Christos, arată, dice, cu acestea, că mulți sint acei ce-l vrășmășesc pre el și propoveduirea lui, dar în zadar se ostensesc, căci puterea lui Christos se află și lucră întru el, care putere, atuncea mai ales se arată, când sint mulți vrășmași și protivnici.

CAP. II.

1. Că voesc să știți voi câtă nevoie am pentru voi și pentru cei din Laodichia și câți nu au vădut fața mea în trup.

De vreme ce dumnezeescul Apostol urmăzează să intre în pricina ce îl stă înaintea sa și să mustre răutatea și ereticăscă dogmă, ce o avea Colasenii, dicend ei, că nu s'a produs la Dumnezeu și Părintele prin Christos, ci prin angheli; acesta, dice, vrând să o arate Pavel, arată că are multă iubire părintească și dragoste către Colasenii pentru a înlesni cuvintul său. Nevoia mare, dice, am pentru voi, o fraților! Și unește pre Colasenii cu hristianii din Laodichia și cu ceia-l alți de obște pentru a nu se turbura Colasenii auzind că are Pavel nevoie și socotind că numai pentru dinșii a luat Pavel atâta nevoie. Pentru ce însă te nevoești, o fericite Pavle? Pote pentru-că ne prihânești? Ba, dice; ci pentru-că nu ați vădut simțitoare fața mea vre o dată¹⁾.

¹⁾ O nedumerire se naște nu cum s'ar întâmpla, pentru ce aicea tălcătorul Teofilact, dice că Pavel nu a vădut pre Colasenii, nici pre cei din Laodichia, iar în cap. IV, stih 16, dice: «Faceși ca scrisoarea cea din Laodichia (care este cea întâia către Timot.) să o cetiți și voi, căci din cea dintâi scrisoară către Timotei a fost din Laodichia, arătat este că

A adaus însă acesta: «în trup» pentru ca să arate minunat că măcar deși cu trupul nu a vădut pre Pavel, dar cu Duhul îl ved pre el adesea-ori.

2. Ca să se mângăie inimile lor învoindu-se și întru dragoste.

Acum intră Apostolul în dogma cea rea ce o avea hristianii Colasenii și nici vederat îi prihânește, nici iarăși cu totul neprihăniți îi lasă. Și aicea se încheie periodul cel de mai sus. Nevoia mare, dice, am pentru a se face, ce? Pentru ca să nu cugete, dice, osebite cugetări, ci pentru ca să se învoiescă și să se unescă toți hristianii întru o credință și întru o dogmă. Cum și cu ce chip? Nu de nevoie și de silă, ci cu dragoste. Acesta însă o a scris, căci ereticăscile dogme, nasc dezbinări și despart pre oameni între dinșii¹⁾.

Și întru toată bogăția incredințarei înțelegerei.

Adecă am nevoie pentru a nu se îndoii toți hristianii despre nici o dogmă a credinței, ci a fi pentru toate dogmele în-

Pavel aflându-se în Laodichia, i-a scris. Cum dar dice sfințitul Teofilact că Pavel nu a vădut pre hristianii cei din Laodichia și pre cei din Colase, adunându-o acesta din cuvintul lui Pavel acesta? Noi însă deslegând nedumerirea dicem cum că nu încheem numai decât din cuvintele acestea ale lui Pavel, cum că el nu a vădut pre Laodichia și Colasele. Că voesc, dice, a ști voi câtă nevoie am pentru voi și pentru cei din Laodichia și căci nu ați vădut fața mea, în trup, ci curat pentru voi am nevoie. Și pre lângă acestea am nevoie și pentru aceia, câți nu au vădut fața mea în trup. Drept aceea a vădut Pavel pre Colasenii hristianii și pre cei din Laodichia și acolo aflându-se a scris către Timotei cea întâi, că alt-fel acestea nu le putem învoi, protivnice arătându-se una altea fără numai de ar dice cine-va că cea către Timotei s'a trimis numai din Laodichia, iar nu și că s'a scris într'însa, ci în alte locuri fiind Pavel s'ar fi dictat de dînsul. Dar în ce locuri? Nedumerirea a rămas iarăși nedumerire și afară de ar voi a dice cine-va că cea către Timotei s'a scris și s'a trimis din alt loc, iar scrisoarea din Laodichia este cea de Laodichenii trimisă către Pavel, precum dice Fotie și Teodorit. Iar cum că adevărat am făcut pre dezlegarea nedumeririi și înțeleptul Teodorit dicend: «Ore cari însă dice că încă nu ar fi vădut pre Colasenii când a scris către dinșii epistolia și acesta se apucă a o întâri ei din dicerile acelea: «Că voesc a ști voi câtă nevoie am pentru voi și pentru cei ce se află în Laodichia și câți nu au vădut fața mea în trup». Trebuie însă a înțelege gândul dicerilor. Deci arătat este că nu pentru aceștia o dice acesta, ci vrând să adevoreze cele ale lor o a pus aceea cum că nu numai pentru voi, ci și pentru cei ce încă nu m'au vădut pre mine am multă purtare de grijă (întru pricina epist. ceii către Colasenii), dar însă și Faptele Apostolilor mărturisesc, cum că Pavel venea de-a rândul prin Galaticăscă țară, și prin Frigia întărind pre toți ucenicii» (Fapt. XVIII, 23). Și în Frigia se află Colasele.

¹⁾ Teodorit însă dice: «Ca să se mângăie inimile lor, nu a scris ale noastre, ci ale celor care încă nu m'au vădut».

credințați cu imbelșugare și cu multă adevărire înțelegerea lor, adecă cunoștința cea despre taine. Și nu a ȋis prost: intru bogăție, ci intru tôte bogățiile, adecă știu, ȋice, că înțelegere și cunoștință aveți voi, frații mei, de taina credinței, ci eū caut să se afle intru voi încredințarea înțelegerei aceștea imbelșugată. Saū și altmintrelea ȋice, că eū voesc se vȋ încredințați voi cu înțelegerea și cu socotința și nu fără minte și fără socotela.

Spre cunoștința tainei lui Dumneȋeu și Părintelui și a lui Christos.

Și ce este taina lui Dumneȋeu și Părintelui? Este a se face prin Fiul lui Dumneȋeu proaducerea și mântuirea ómenilor și nu prin anghell.

3. Intru carele sint tôte vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței ascunse.

Acesta, ȋice, singur Christos știe tôte, ca un înțelept și ca unul ce are intru sineși ascunse tôte vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței. Și dacă însă el singur este înțelept apoi cu înțelepciune a venit în vremile cele mai de pre urmă și s'a făcut om, și nu a venit mai înainte. Drept aceea în zadar órecari fără de minte se apucă de acesta și prihănesc, pentru ce Christos a venit în vremile cele mai de pre urmă și s'a făcut om. Decī ȋicȋnd Pavel, vistierii, arată cu numele acesta covișitorea mulțimea înțelepciunei și a cunoștinței lui Christos. Că scris este: «aū nu acestea s'aū adunat la mine și s'aū pecetluit în vistieriile mele?» (II Lege XXXII, 34) precum și vistieriile cele simțite ale împȋraților, multă mulțime de aur și de argint cuprind într'insele. Iar ȋicȋnd, tôte, arată că Christos cel ce are vistieriile tôte ale cunoștinței, nici un lucru nu 'i este necunoscut și neștiut, ci tôte le știe și le cunoște. Pentru acesta ȋicea către el Petru: «Dómne, tôte le știi» (Ioan XXI, 17). Iar ȋicȋnd și, ascunse, arată, că singur el știe, și cel ce voește a se învăța înțelepciunea și cunoștința dela singur el se cuvine a o cere, precum o a cerut și Solomon.

Veȋi însă, o cetitoriule, că măcar deși se vede Pavel că ȋice óre ce mare noimă despre înțelepciunea și cunoștința lui Christos cu pilda cea de mai sus a tuturor vistieriilor și a celor ascunse, dar însă și acesta cu conpogorire o a ȋis pentru cel mai proști; fiind-că Christos, nu avea intru sineși numai tôte vistieriile cunoștinței și ale înțelepciunei ascunse, ci este chiar adevărata și însăși înțelepciune și însăși cunoștința¹⁾.

¹⁾ Pentru acesta ȋice dumneȋeescul Chiril al Alexandriei: „Deplinătatea și înalțimea intru înțelepciune și intru cunoștință o câștigăm prin Christos

4. Acesta însă ȋic, ca nu cum-va se amăgescă pre voi óre cine cu cuvinte înduplecătore.

Acesta, ȋice, o am ȋis, adecă cum că Christos tôte singur le știe, pentru ca să nu vȋ amăgescă cine-va pre voi cu cuvinte înduplecătore și cu sofizmata ale lui, căci cu tôte că unul ca acela se pare că ȋice vóuȋ lucru de creȋare însă nimica știe, și siloghismurile lui sint tôte afară de cuvint și sofisme.

5. Că deși cu trupul sint depărtat, dar cu duhul sint împreună cu voi.

De urmare era a ȋice Pavel, că deși cu trupul nu sint de față, însă cu duhul sint cu voi, și vȋd pre amăgitorii acela cari vȋ amăgesc, însă el nu a ȋis așa, ci a întors cuvintul spre lauda Colasenilor, că ȋice¹⁾.

Bucurându-mȋ și vȋȋdȋnd rânduiala vóstră și întărirea credinței ceii intru Christos.

stos mai mult, nu prin Moisi, că acela era slugă și pedagog, iar acesta ca cel ce este Domnul tuturor a fost dătator nouȋ de deplină cunoștință, că intru dînsul sint tôte vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței duple cele scrise“ (Cartea II din cele meșteșugóse). Insemnȋză, că duple teologii treȋ cunoștințe avea Dumneȋe-ipostatnicul sufletul Domnului: Pre cea fericită (cunoștința), prin carea și pre pămȋnt fiind Domnul, vedea cu mintea sa cea mai pre sus de tôte, curat și fără mijlocire pre Dumneȋeu, intru care fericită teorie a sa tot-de-una se veselia și se bucura încă și când se afla înlăuntru în prea durerósele patimile crucei, carele simțea numai duple ómenire și duple partea cea mai de jos. Se înțelege însă fericita vederea lui Christos cea de acest-fel și din altele multe iar mai ales din ȋicerea aceea „niminea s'a suit în ceru fără numai Fiul omului, cel ce este în ceru“ (Ioan III, 13), care se tâlcuește: Christos să fi fost în ceru după fericita vederea acesta cea în ceru dată. Pentru acesta a ȋis sfințitul Avgustin: „Omul cu a căruia luare cuvintul trup s'a făcut se osebește de ceia-l-álți ómeni, când nici unuia în viața acesta i se dă a vedea pre Dumneȋeu, precum aceluia“ (Cart IV despre conglăsuirea Evangheliștilor, Cap. cel mai de pre urmă). Veȋi și despre sf. Atanasie la tom. I fóia 1037 la Buna-vestire și pre sf. Ioan Dapre sf. Atanasie la tom. I despre Dumneȋebărbătesca lucrare. Avea și cunoștință maschin tom. I despre Dumneȋeu însuflată, pre carea o aveau și prorocii, care se numește de Dumneȋeu însuflată, pre carea o aveau și prorocii, duple care Christos știa ascunsurile ómenilor precum este scris: „Iisus însă nu se încredința pre sineși lor, pentru-că știa el pre toȋi“ (Ioan II 25). Avea și pre cunoștința cea câștigată, adecă pre firescă filosofia estimilor, care era cu adevărat în sufletul lui Christos dela Dumneȋeu rȋvarsată, ca și intru Solomon. Duple ceea ce este ca și duple firea ei însă este și se ȋice câștigată, căci cu osteneală și cu învățatură se câștigă.

¹⁾ Teodorit însă ȋice cum că și din aceste cuvinte arată Pavel că a vȋȋȋt pre Colasenii, căci precum scrie Corintenilor, pre cari l-a vȋȋȋt ȋicȋnd: „Că depărtat fiind cu trupul iar de față cu duhul“ (I Cor. V, 7), așa asemenea scrie și Colasenilor acestora ȋicȋnd: „Că deș icu trupul nu sint de față, ci cu duhul împreună cu voi sint“.

Eu mă bucur, dice, vedând buna rânduială ce aveți voi, frații mei, fiind-că voi nu numai nu ați căzut în necredință, ci nici v'ați turburat din rânduiala voastră și din credința cea întărită a voastră, căci precum la oști regula și buna rânduială a ostașilor este, care face tare și puternică pre oște în războiul vrășmașilor, așa și în biserica lui Christos buna rânduială este, care pricinuește și pre întărirea în credință împreună. Și cu buna rânduială isprăvește totul și dragostea hristianilor care nu lasă să fie dezbinări între dinșii. Ci și credința lui Christos singură de sineși este întărire și întăritură a hristianilor, fiind-că ea nu lasă să intre în inimele lor cugetări de necredință și de îndoială, care îndoite cugetări când se înainteză în inimă, clătesc pre cei ce cred.

6. Deci precum ați priimit pre Iisus Domnul.

Nici o propoveduire nouă, dice, și dogmă nu băgam întru voi, o Colasenilor, ci însăși dogma aceea ce o ați luat mai înainte, acesta larași o cerem acum dela voi, adecă pre Domnul nostru Iisus Christos și nu pre angheli.

Intru acesta umblați.

Christos, dice, este calea care vă aduce pre voi la Dumnezeu Părintele, drept aceea pre această cale, adecă prin Christos sînteți datorî a umbla și nu prin angheli, căci nu vă duce la Dumnezeu Părintele pre voi calea acesta a anghelilor.

7. Intemeiați.

Adecă nestrămutați și nemișcați faceți-vă întru singur Christos, fraților, și nu une ori să stați în Christos, iar alte ori în angheli, căci și pomul cel ce este înrădăcinat nu se mută din loc în loc, ci rămâne întru acelaș loc.

Și zidiți întru dînsul.

Cu aceste cuvinte arată Pavel pre Colasenî că s'au prăpăstuit din zidirea credinței și pentru acesta au trebuința de iznăvă a se zidi, adecă de a două zidire întru Christos, ca a supra unei temelii.

Și adeveriți cu credința.

Adecă cu adevăre, dice, țineți pre Christos prin credință, fraților, și nu prin mincinoase siloghismuri și înduplecătorele cuvinte, căci zidirea măcar deși se face pre temelie, însă când nu stă cu întărire și statornică, este greșită și cu lesnire risipită.

Precum v'ați învățat, prisosind întru dînsa cu mulțămire.

larași și aicea dice Apostolul acesta, precum v'ați învățat în ce chip a dîs și mai înainte, adecă duple cum ați priimit: dice acesta însă ca Colasenî, deși nu s'ar rușina de alt ce-va și s'ar îndrepta, măcar să se rușineze de sineși, cari alt-fel-

adecă se învățase credința și priimise pre Christos, și alt-fel îl cugeteză acum. Deci cuvîntul acesta, adecă precum v'ați învățat este ca o temelie a credinței Colasenilor, iar acesta a crede ei, este zidirea cea pre temelie acesta; fiind-că nu se cuvine vre un hristian a eși din predanisițele învățături ale credinței, ci rămânend într'insele să sporască și să se sârguască mai ales a arăta rod mai mult și creștere într'insele, mulțămind lui Dumnezeu, pentru-că ne-a învrednicit pre ômenii acești smeriți de un dar mare ca acesta, și a nu scrie asupra-și sporirea acesta și creșterea.

8. Vedeți a nu fi vre unul furându-vă pre voi.

Vedeți, dice, și luați bine aminte hristianilor, nu cum-va să se ale vre unul, carele se vă rătăcescă dela credință. Că unul ca acesta este fur și vine pre ascuns și sapă pereții pre dedesubt fără a simți voi. Și acestea le face pentru ca să vă fure și să amăgască înaintea voastră, depărtând-o pre ea dela adevărul Evangheliei; luați aminte dar.

Prin filosofie și prin zadarnica amăgire.

Cu aceste cuvinte arată Pavel hristianilor calea prin care vine furul și omul cel amăgitor, care cale acesta este: filosofia cea din afară. Fiind însă că numele filosofiei este cinstit și laudat între cei mai mulți, pentru acesta a adaus și acesta: zadarnica amăgire¹⁾ căci este și amăgire bună despre care dicea Ieremia către Dumnezeu «m'af amăgit pre mine Dîmne, și m'am amăgit» (Cap. XX, 7), precum era și amăgirea cu care a amăgît Iacov pre Isac tatăl său și cu dreptate a luat blagoslovenia, care se potrivea lui Isac fiului celui întâiu născut (Fac. XXVII²⁾). Și felul amăgirii cel ca acesta nici se cuvine a-l numi cine-va amăgire, ci iconomie.

¹⁾ Climent însă Stromateul tăluind apostolăscă dîcerea acesta „vedeți a nu fi vre unul să vă fure pre voi prin filosofie și prin zadarnică amăgire”, întrebă care este filosofia acesta? Și răspunde că este cea a lui Epicur. Fiind-că aceea surpă pre pronia lui Dumnezeu și laudă pre îndulcire și ori ce alta ar mai fi ca acesta, care socotela a cinstit stihile și nu a pus asupra lor pre pricina cea făcătoare (adecă pre Dumnezeu) nici prin fantazie a socotit pre făcătorul a tôte (Cuv. I din tălucirile sale). Iar Ioan Damaschin pre filosofie o numește obștescă (deșartă) amăgire, căci cu forma înspăimânteză și cu înduplecarea cuvintelor departe de adevăr stă. O filosofie ca acesta însă și zadarnică amăgire este și înduplecătorele cuvinte ale ateștilor celor mai noi. Drept aceea căși hristiani din întemplantă și din nevoie s'ar întempla a petrece împreună cu unii ca aceștia, se cuvine tot-de-una a avea întru pomenirea lor apostolăscă poruncă, dîcend fiește-carele întru sineși și descântând-o cu un mîntuitor descântec: „vedeți a nu fi vre unul să vă fure pre voi prin filosofie și zadarnică amăgire”.

²⁾ Am dîs însă că cu dreptate a luat Iacov blagoslovenia cea potri-

Dupre predanisia omenilor.

Veđi, o cetitoriule, de unde se naște amăgirea? Căci intră, dice, între cele ale credinței și în cuvintele Scripturilor cugătărilor cele greșite și predanisirile omenilor. Că prin acésta și eresurile se numesc eresuri, pentru-că sint socotele și păreri omenesti. Iar credința hristianilor nu este părere și socotința omenescă; pentru acésta nu va lua nume ca acesta de a se numi eres.

Dupre stihile lumei.

Cu aceste cuvinte incepe Pavel a infrunta pândirile ăilelor, care se păzeau de Colasenii, stihii ale lumei numind pre sôre și pre lună, că prin acestea se vede, că se arată ăilele calde sau reci, umede sau uscate sau alte firești aședări au ele. Nu a ăis însă luări aminte a ăilelor deosebite, ci pomenește împreună totă lumea, pentru ca să arate din acésta josimea lumei și micșorarea; căci dacă totă lumea este un lucru prost și un nimica, cu mult mai virtos stihile lumei¹⁾.

Și nu dupre Christos.

Și de ar fi cu puțință, dice, voue, o Colasenilor, tot o dată a fi slugi și lui Christos și stihilor lumei, iarăși nu s'ar cuveni a vē indupleca și sluji stihilor, ci singur lui Christos se cuvine a sluji. Iar acum însă când și înseși stihile și luările aminte ale ăilelor vē despart cu totul și vē depărtază dela Christos, cu mult mai virtos se cuvine a nu le urma și a nu sluji lor? Iar luările aminte ale ăilelor, nu au fost numai legiurii ale Elinilor, ci și ale Evreilor; și ale Elinilor luări aminte au avut inceputul lor dela filosofie, iar ale Evreilor, dela Lege.

9. Că intru dinsul locuește totă plinirea dumneđeirei trupește.

Adecă cum că intru Christos este Dumneđeș Cuvintul și locuește trupește²⁾. Auđind însă tu că a locuit în Christos Dum-

vită întâiului născut frate al său Isav, pentru-că mai înainte apucase de a cumpărat întâele nașteri dela Isav, dând lui, flămând fiind, să mănânce linte cea roșie fiartă „că a dat Isav lui Iacov întâia naștere iar Iacov a dat lui Isav pâne și linte fiartă și a mâncat și a băt și sculându-se s'a dus. Și a pângărit Isav întâia naștere“ (Fac. XXV, 33).

¹⁾ Veđi la tâlcuirea ceii către Galateni cum se tâlcuesc stihile acestee la cap. IV, stih. 6, 7 și 9. Veđi și la pricina epistolei acestee la început cum ôre-cară Evrei slujeau sôrelui și lunei ca unor dumneđeș.

²⁾ Veđi și la cap. I al acestee, stih. 19, cum se tâlcuește ăicerea „că intru dinsul a bine voit a locui totă plinirea“. Iar Teodorit așa tâlcuește ăicerea acésta „vrënd dumneđeescul Apostol să arate osebiria Legel și a Darului a alăturat pre Christos pre lângă sârăcia stihilor și vrënd să arăta covirșirea din alăturare, a adaus ăicend, că intru dinsul locuește totă plinirea dumneđeirei trupește, adecă că în trupul său, că nu

neđeș Cuvintul, pentru ca să nu socotești că s'a lucrat Christos numai de Dumneđeș, adecă că a luat numai lucrare dumneđeescă și dar ca prorocii, precum hulea Nestorie (că și intru aciea, dice, locuă Dumneđeș, dupre ceea ce scrie, «voșu locui intru dinșii și voșu umbla» (Levit. XXVI, 12). Pentru ca să nu socotești tu acésta, pentru acésta a adaus Pavel și «trupește» adecă Christos nu este parte de lucrarea lui Dumneđeș, ci ființă și fire a lui Dumneđeș. Și se ăice «Christos», fiind-că s'a intrupat Dumneđeș Cuvintul și s'a făcut un ipostas împreună cu luarea omenirei. Căci și s'a intrupat tot și împreună cu Părintele este tot și cu trupul scris împrejur fiind, cu dumneđeirea era nescris împrejur. Sau și așa se înțelege, dupre sfintul Chiril al Alexandriei, cum că Dumneđeș Cuvintul s'a sălășluit intru Christos precum locuește și sufletul în trup. Locuește însă sufletul în trup nu cu ținere și dupre ființă, ci fără despărțire și țără turburare. Ci sufletul se desparte de trup cu mórtea, iar Dumneđeș Cuvintul nici odinioră s'a despărțit de omenirea cea luată la sine, ci și în mormânt era împreună cu trupul și îl păzea pre el nesticat, și în Iad era împreună cu sufletul, propoveduind tuturor sufletelor ce se afla acolo, precum ăice virfelnicul Petru: «Intru carele și duhurile celor ce se afla în temniță mergend le-a propoveduit» (I Petr. III, 19), adecă dând slobodenie celor acolo robiți și ertare, precum a prorocit Isaia ăicend: «Duhul Domnului preste mine, pentru care m'a uns pre mine a bine vesti săracilor m'a trimis pre mine, a propovedui celor robiți ertare» (Is. LXI, 1). Și ca să ăic în scurt, unire a fost a lui Dumneđeș Cuvintului cu ipostatnicul său suflet și cu trupul, încă și când s'a despărțit sufletul de trup, în vremea morței sale ceii de voe și de trei ăile, și trupul era în mormânt și sufletul era în Iad³⁾.

dar, ăice, a priimit, asemenea cu Moisi, că Dumneđeș este om și acésta ce se vede are unită pre totă Dumneđeirea Fiului aceluia unul născut⁴⁾.

³⁾ Pentru acésta alții din purtătorii de Dumneđeș părinți asemenea pre unirea lui Dumneđeș Cuvintului cu omenirea, cu unirea focului și a hierului, precum Marele Vasilie; adecă când hierul tot se înfocază de foc; iar alții cu unirea pomului și cu hultona cea de alt neam altoită în pom, precum ăice Teodorit; și alții cu unirea sufletului și a trupului, precum ăice Atanasie și dumneđeescul Chiril al Alexandriei mai sus. Și alții cu glasul cel însemnător de înțelegeri precum sfintul Avgustin. Înă nici o pildă și asemănare se află în fire, care să se potrivescă dupre amărunțime cu unirea lui Dumneđeș Cuvintului și a omenirei; ci tôte fireștile asemenea sint mai mici decât acésta. Se ăice însă la locumenie și acestea: Și cum este cu puțință a locui Dumneđeș Cuvintul în trup dupre ființă și a fi unit cu trupul dupre ipostas și a se afla încă pretutindenea tôte plinindu-le țără a se îngrădi în trup? Spre deslegarea unei nedumeriri ca acésta ăice: „Se cuvine să înțelegem că s'a

10. Și sinteți întru dînsul depliniți.

O, și ce minunat cuvînt a dîs cerescul călător Pavel! Nu aveți, dîce, voi hristianii cel din Colase nimic mai puțin decît Christos, ci și voi sinteți plini de darul dumnezeirii lui. Inși întru dînsul aveți acest dar, adecă prin luarea omenirii, că de vreme ce firea noastră a omenilor s'a unit ipostaticeste cu Dumnezeu Cuvîntul, pentru acésta și noi ne-am împărtașit întru dînsul și printr'însul de dumnezească fire, precum dîce virfelnicul Petru «că prin acestea să vă faceți părtași ai dumnezeestei firi» (II Petr. I, 4), adecă părtași ne-am făcut nu ai firei lui Dumnezeu, să nu fie! ci al darului și al lucrării ceii ce fără despărțire este împreună cu firea lui Dumnezeu. Că Pavel pretutindenea voește a ne aduce pre noi hristianii lângă Christos. Pentru acésta și aturea dîce: «Impreună ne-a sculat și împreună ne-a pus să ședem noi întru cele cerești, întru Christos» (Efes. II, 5). Și iarăși: «De răbdăm vom și împărăși împreună» (II Timot. II, 12). Și aiurea: «Moștenitori adecă al lui Dumnezeu și împreună moștenitori cu Christos numește pre hristianii» (Rom. VIII, 17).

Carele este capul a totă începătoria și stăpînirea.

Nu dîce aicea Pavel pre Christos cap a totă începătoria și stăpînirea anghelștilor puteri ca pre unul ce ar fi de o ființă cu dîsele duple dumnezeire, ci l-a dîs pre el cap al anghelștilor, ca pre un pricinitor al lor și ziditor, precum am dîs mai sus¹⁾. Cum, dar, dîce, ați lăsat pre Christos și ați alergat la anghelștilor, al cărora este cap și făcător Christos duple dumnezeire? Cu aceste cuvinte însă obóră și risipește dogma cea

făcut, ceea ce se face întru lumina sôrelui (măcar că fiește-caru pîlă simțită, este mai josită, precum (am dîs), decît adevêrul și decît dumnezeștile lucruri). Decî precum lumina cea întâiu născătoare la început fiind ore cum nematerialnică și ne trupescă s'a unit cu trupul sôrelui adecă cu discul și cerul lui și s'a făcut în trupescă și materialnică, însă și în trupul sôrelui aflându-se lumina nu se îngrădește nici se oprește de a lumina pre toate: așa și Dumnezeu Cuvîntul netrupesc fiind mai înainte duple ce s'a unit cu trupul nu se oprește și de a fi unit duple ipostatic cu trupul și iarăși a nu se îngrămădi într'însul, ci toate a le plini. Pentru acésta socotesc că Domnul se numește pre sineși lumină (Ioan VIII) și Malahia protocolul pentru acésta l'a numit „sore al dreptății” (Cap IV).

¹⁾ Veși la tălcuirea dîcerii „mai întâiu născut decît totă făptura” (Cap I, 15). Mulți din teologi însă dîc că Christos este cap și al anghelștilor duple nematerialnicul sufletul său cel de un neam cu anghelștilor duple nematerialnic și simplu că este cap al anghelștilor, duple omenirea și ca unul ce mai pre sus de totă începătoria și stăpînirea s'a suit cu omenirea și ca unul ce s'a făcut povățuitor și stăpînitor al tuturor făpturilor după înviere. Și veși tălcuirea dîcerii: „și spre acésta l'a dat cap bisericeii mai pre sus de toate” (Efes cap. I, 22).

ereticescă, ce o aveau ei, socotind că s'a proadus la Dumnezeu prin anghelștilor și nu prin mijlocirea lui Christos.

11. Întru carele și v'ați tălat împrejur, cu tăere împrejur nefăcută de mână.

Aicea spune Pavel minunata facere de bine a lui Christos, ce a lucrat noue hristianilor, fiind-că nu lucrăză pre duhovnicescă tăere împrejur a hristianilor mână omenescă, precum lucrăză pre tăerea împrejur cea trupescă, ci pre acésta o lucrăză Duhul cel Sfînt. Și nu rătăză parte și mădulări ale trupului din afară, ci rătăză pe tot omul din lăuntru prin sf. botez.

Întru desbrăcarea trupului păcatelor cărnei, întru tăerea împrejur a lui Christos.

Acolo la trupescă tăere împrejur se desbrăca și lepăda Evreul cel ce se tăia împrejur numai un mădular al trupului, fiind-că i se lua invelitura cărnei, care era netăerea împrejur¹⁾. Iar aicea la duhovnicescă tăere împrejur se desbracă și tot trupul de păcatele care le facem prin trup. Duhovnicescă tăere împrejur cea de acest-fel nu o lucrăză legea, ci Christos prin sf. botez, fiind-că ne desbracă de vechea păcătoasă viață, care era totă trupescă și pătimașă.

12. Împreună îngropându-vă cu el întru botez.

Ceea ce mai sus Apostolul a numit tăere împrejur, acum aicea o numește mormânt, arătând cu acésta un lucru mai mare decît tăerea împrejur; fiind-că în duhovnicescul acesta mormânt al botezului nu se aruncă mădularul cel tăiat, precum se aruncă la tăerea împrejur a Evreilor, adecă nu se aruncă într'acest mormânt părțile cele tăiate dela noi, ci se strică desăvirșit și se perd într'însul. Decî cel ce se botéză, acesta împreună se îngropă cu Christos întru sf. Colimvitră (adecă scaldătoare) ca în mormînt, închipuind pre îngroparea Domnului cea de trei zile prin afundările cele trei și murind, încât duple vechiul om cel pătimaș și păcătoș²⁾.

¹⁾ Veși însă și tălcuirea stîbului 25 al cap. II al ceii către Rom. și pre suptînsemnarea cea de acolo. Iar Marele Vasile dîce: „Lepădarea lucrurilor trupului dar simbolicește o însemnăză botezul, duple Apostolul ce dîce: „Că v'ați tălat împrejur cu tăere nefăcută de mână întru desbrăcarea trupului păcatelor cărnei întru tăerea împrejur a lui Christos, împreună îngropându-ne cu el întru botez”; și este ore-cum curățenie a sufletului de spurcata cugetare ce s'a făcut lui mai înainte de trup, duple cea scrisă, că: „Spela-mă-vei și mai virtos decît zăpada mă voi albî” (Cap. XV, despre Sf. Duh).

²⁾ Nu numai pre mormîntul Domnului îl închipuește sf. botez, ci și pre pogorîrea lui în Iad. Pentru acésta a dîs Marele Vasile: „Dar cum înprăvim pogorîrea în Iad? Urmărind îngroparea lui Christos, că trupu-

Intru carele și împreună v'ați sculat prin credința lucrării lui Dumnezeu, celui ce l'a sculat pre el din morți.

Sfântul botez nu este numai moment al celor ce se botează, ci este și înviere a lor. Cum și cu ce chip? Prin credință, căci noi hristianii care ne-am botezat, fiind-că am crezut intru puterea și lucrarea lui Dumnezeu, adică cum că Dumnezeu poate să ne scole pre noi din morți și intru acesta având pildă pre Christos, pre carele l'a sculat din morți, așa ne-am sculat după dăruie chipuri: unul adică, pentru-că credem și nădejduim învierea, și prin credința și nădejdea acesta acum ne arătăm că am dobândit învierea, măcar că în viitorime are a se face acesta nouă lucrătorește; și altul încă, fiind-că duhovnicește se sufleteste am lepădat dela noi pre murirea faptelor păcatelor și ne-am sculat după înbunătățita viață și nepătimire, pre care acesta o arată după urmare Apostolul;

13. Și voi morți fiind cu greșalele și cu netăerea împrejur a trupului vostru, împreună vii v'ați făcut cu dînsul.

Christos, dînce, morțe trupescă suferind adică, viu s'a făcut și l'a sculat pre el Tatăl. Nu că dîr el era neputincios a se face viu și a se scula pre sineși, ci pentru-că toate ale sale se afierosește la Dumnezeu Părintele, căci cum că și însuși s'a sculat pre sineși, singur o dînce: «Stricați biserica acesta și în trei zile eu o voi ridica» (Ioan II, 19). Și Apostoleștile Faptele dînce: «Înainte cărora și s'a înfățișat pre sineși viu după patima sa» (Fapt. I, 3). Iar voi, dînce, Colasenii cei din neamuri, ceți erați morți și omoriți de păcate și netăiați împrejur, adică cari aveți multă și de prisos cugetare trupescă, care vă omora voi cei ce erați unii ca aceștia, vii v'ați făcut împreună cu Christos, căci precum acela s'a sculat după trup, așa și voi v'ați sculat după Duh. Însă negreșit vă veți scula și cu trupul la sfîrșitul lumii¹⁾.

Iar Marele Ioan Chrisostom dînce că și după alt chip pot a se înțelege aicea murirea, căci pentru păcatele vóstre, dînce vă aflați supț osândirea morței și aveți să muriți, pentru aceasta din această osândă Christos v'a slobodit pre voi²⁾.

1) rile celor ce se botează, se îngropă ore cum în apă. Și dumnezeiesc Chrisostom, dînce: «Că și a ne boteza și a ne afunda, apoi a eși din apă, este închipuirea pogoririi în iad și a eșirii iarăși de acolo» (Vor. XL la cea I către Corint.). Veți și supținsemnarea stih 4 al cap. VI al ceii către Romani.

2) Pentru acesta dînce Marele Macarie: «Învierea sufletelor celor morți de acum se face, iar învierea trupurilor în ziua aceea» (Vor. XXXV).

3) Iar Teodorit dînce că Apostolul netăere împrejur a trupului a vorbit pre răutate, învățând că «netăerea împrejur a trupului nimica

Dăruind vouă toate greșalile.

Care greșale a ertat nouă Christos? Acelea adică care pricepută pre murire și morțe vouă. Veți, hristiane, de ce canone eram noi vrednici, adică de morțe și de iad și că Christos ne-a slobodit pre noi de acestea¹⁾.

Ștergînd zapisul cel asupra noastră cu dogmele, care era în protiva noastră.

Fiind-că mai sus a dîns Apostolul că Christos a lăsat nouă greșalele noastre, ca să nu socotești tu, cel ce cetești, cum că le-a lăsat să rămăe și să se arate, pentru acesta, dînce, nu le-a lăsat să rămăe, ci și desăvirșit le-a șters și le-a stins. Iar zapis se cuvine se înțelegem sau legea sau mărturisirea ceea ce se face cu gura pentru lege, care o a făcut ca un zapis de sine scris israiltenescul norod către Moisi, dîcînd către dînsul: «Toate câte a dîns Dumnezeu le vom face și le vom asculta» (Ex. XIX, 8). Sau înspăimîntătoarea aceea tocmeală și indoială ce o a făcut Dumnezeu cu Adam de va călca porunca lui cea de viață făcătoare dîcîndu-i: «Ori în ce zi veți mânca dintr'insul cu morțe veți muri» (Fac. II, 16)²⁾, că această înspăimîntătoare tocmeală o ținea diavolul ca un zapis scris de mână și acesta sta împotiva noastră și nu ne lăsa a căuta în sus și a ne slobodi, fiind-că avea dreptate³⁾. Decî acest zapis l'a șters Chri-

mă pre cei ce o au, iar netăerea împrejur a sufletului, aceea perde și pre trup și pre suflet și din acesta se arată că tăerea împrejur a trupului nimica folosește pre cei ce se taie împrejur, iar lepădarea viclesugului și a răutății, lucrăză pre mîntuirea cea adevărată.

1) Dînce însă și Teodorit: «Pre noi pre toți ne-a omorit păcatul, că el a dîns asupra noastră pre hotărîrea morței, ci Dumnezeu a toate pre noi ne-a făcut părtași ai vieții stăpînului Christos și a dăruit nouă ertarea păcatelor».

2) Marele Vasile însă tâlcuind dîcerea aceea a lui Isaia, ce dînce: «Vai celor ce scriu răutate și viclesug» (Is. X, 1), dînce: «Drept aceea fiește-carele sau cele bune făcînd scrie pentru sineși, sau împotiva sa făcînd zapise scrise de mână, învîstierește rele. Că este ore-care scrisore de mână (adică zapis) împotiva noastră scriîndu-se, de mîile noastre scriîndu-se, când vom cele mai rele. Este și ore-care zapis pentru noi când facem cele mai bune».

3) Iar Teodorit dînce: «Decî socotesc și trupul nostru (adică cel pătimay) să se fi numit zapis de mână scrisă, că prin trup cutezăm totă fapta cea fără de lege; prin ochi adică cu inverșunare vedînd, iar prin limbă cele netrebnice vorovînd, iar prin urechi învățatura vătămătoare priimînd, cu mîile însă tâlhărie și lăcomie de averi și vărsare de sînge cutezînd. Decî Dumnezeu Cuvîntul firea noastră luînd-o la sineși o a păzit pre ea slobodă de tot păcatul și a șters zapisele datorilor noastre cele ce reu s'au făcut într'insa. Și acesta ertînd a se pironi pre cruce a șters datoria noastră a tuturor și legea plinînd-o, pre aceea o a conținut, care din vechi s'a fost făcut trebnică singur Evreilor, iar nouă nici ca

stos cu dogmele, adecă cu credința fiind-că nu cu fapte, ci cu dogmele credinței s'a dezlegat zapisul cel de acest-fel).

Și acesta l'a ridicat din mijloc pironindu-l pre el pre cruce.

Nu a șters numai, dice, și a stins Christos zapisul cel asupra noastră, ci și l'a ridicat pre el din mijloc, adecă l'a făcut pre el nici să se arate și nici l'a dat noue, nici însuși l'a păzit ci, pre cruce pironindu-l, l'a rupt in multe bucăți, care le-cru este însuși a'l face acela, carele cu bucurie iartă datoriu-cul-va a rumpe zapisul cel de datorie; căci toți oamenii erau vinovați și supuși supt păcate și supt pedepse. Insuși Fiul lui Dumnezeu cel fără de păcat însă pentru noi pedepsindu-se și răstignindu-se cu crucea a dezlegat păcatul și pedepsa noastră. Decî acolo pre cruce a rupt și zapisul cel improtiva noastră).

15. Dezbrăcând începătoriile și domniile.

Incepătorii și domni dice aicea dumnezeescul Apostol pre diavoleștile puteri, fiind-că cu aceste s'a fost îmbrăcat firea omenescă ca cu o haină, totă inchipuindu-se și ingrășându-se de patimi și de reutățile lor. Sau dice că s'a dezbrăcat de aceste Christos, fiind-că om făcându-se, avea ca o apucătură și prindere a diavolului însuși acésta a fi om și a purta păcătoșă firea oamenilor; pentru acésta și s'a dezbrăcat stăpânul Christos de apucătura și prinderea acésta a vrășmașului, adecă s'a aflat neprins de începătoriile și stăpânirile demonilor; căci măcar deși a luat la sineși pre păcătoșă firea omenescă, ci o a apropiat și o a păzit fără de păcat¹⁾. Poți însă, o cetitoriu, și

cum îndemănată) și a dat noue evangheliștile dogme, intru păzirea acestora făgăduind noue mântuirea.

¹⁾ Vezi și stih. 16 al cap. al II al ceii către Efesenii, cum se tălăsește dicerea acésta, legea poruncilor intru dogme nelucrătoare făcându-se.

²⁾ Se cuvine însă a ști hristianii cum că in locul zapisului, pre care l'a șters Christos al păcatelor lor, însuși a dat alt zapis lui Christos și care este acesta? Este tocmela aceea și mărturisirea ce o a dat lui Christos, când s'a botezat ca să se lepede de satana și de toate lucrările lui și de totă inchinăciunea lui și de totă pomba lui și a se lepăda cu Christos și a viețui și a petrece duple legile și poruncile și duple voea lui Christos. Drept aceea se cuvine să păzescă mărturisirea acésta adevărată până la mörte. Pentru-că de vor călca zapisul acesta și mărturisirea lor, cine il va mai șterge zapisul acesta? Sau care răspundere vor da lui Christos pentru acésta in ziua judecătorei? Pentru acésta a scris și dumnezeescul Chrisostom dicend: dar s'a făcut alt zapis iarși nu ca acesta, precum era cel dintăiu, că duple ce dice: lepăd de Satana, dice: mă împreun cu Christos. Și mai ales nici s'a numit acesta zapis, ci tocmelă, că scrisă de mână este, când cineva fiind vinovat de datorii să se fie, și acésta este tocmelă. Iar dicerea: lepăd de tine, satana, însemnă in loc de care o ar dice: nu vor asculta de tine (Vor. VII la cea către Colasenii).

³⁾ Ințeleptul Teodorit așa tălcuște dicerea acésta: „De vreme ce de

alt-fel să înțelegi acésta ce o dice aicea Pavel. Diavolul ținea și stăpânea pre firea omenescă cu două ghenearnice și preste tot cuprinzătoare patimi, adecă cu indulcirea și cu chinuirea, adecă cu durerea. Decî Domnul fiind-că pentru acésta a luat luiși firea omenescă, pentru ca să se oștască și să se lupte pentru noi cu începătoriile și stăpânirile diavolului; nu numai îndată intru începutul luării s'f. său trup a biruit pre drăceștile stăpâniri, pentru că s'a zemislit cu adevărat fără indulcirea, adecă fără sēmēntă bărbătescă, și s'a născut fără chinuire adecă fără durere de pantece a Feciorei măcei sale: ci și duple ce s'a născut și s'a făcut bărbat desăvirșit, s'a ispitit mai întâiu adecă in 40 de zile in munte cu amăgiturele indulcirea, ale lăcomiei de pantece dic, cu cele ale iubirea de slavă și ale iubirea de bogăție, când fațis și simțitoarește s'a robit de el diavolul. Domnul însă fiind-că nici de cum s'a prins de amăgiturele aceste ale indulcirea a biruit pre ispititorul și biruința cea asupra lui a dăruit noue. Iar duple aceste iarși s'a silit diavolul să biruască pre Domnul cu armele chinuirei și să l' facă ca să urască pre oamenii cel de aproape; drept aceea cu toate că vrășmașuia (pre Domnul) prin mijlocirea fariseilor și a cărturarilor și prin inșiși oamenii aceia cărora Domnul le-a făcut bine, nu a putut însă a isprăvi scopul său și a face pre Domnul să urască pre vrășmașuitorii săi. In sfârșit, a pornit asupra Domnului și moștesugirea cea mai puternică ce o avea, a înduplecat pre Iudei să răstignescă pre Domnul. Ci Domnul atât de mult nu se pleca la scoposul și voea diavolului, in cât și pre cruce fiind spânzurat, nu numai nu a urât pre aproapele, ci încă și cerea și pre Dumneșeu Părintele său pentru ca să erte pre răstignitorii săi, dicend: „Părinte iartă-le lor că nu știu ce fac” (Luca XXIII, 34)¹⁾. Decî cu un chip ca acesta Domnul cu totul a dezbrăcat pre începătoriile și stăpânirile cele demonicești. Și precum s'a împărtășit de firea noastră așa și a dăruit noue celor ce ne-am fost îmbrăcat cu începătoriile aceste prin păcat, ne-a dăruit, dic, pre isbândirea cea asupra lor și dezbrăcarea.

I-au vedit de față.

Adecă Domnul a făcut, dice, pre demoniceștile stăpâniri să se rușineze și cu îndrăznclă să se batjocurescă, căci nu s'a monii prin patimile trupului, aveau asupra noastră silnicia, iar Fiul lui Dumnezeu îmbrăcându-se cu trupul s'a făcut mai pre sus de păcat și a stricat pre silnicia protivnicilor și arătată tuturor oamenilor, a făcut pre neputința lor prin al său trup dăruind noue tuturor pre biruința cea asupra lor.

¹⁾ Vezi despre acésta siloghismul al treilea al cugetărei 23 despre viața Domnului Iisus Christos, de obște teorindu-se in cartea duhovniceștilor nevoințe.

rușinat altă dată diavolul atât de mult, cât s'a rușinat în vremea răstignirii Domnului. Pentru-că într'o vreme când el aștepta să biruască desăvârșit și să stăpânească pre Domnul, nu numai pre Domnul nu l'a stăpânit, ci încă a pierdut și pre câți alții îi avea în stăpânirea sa mai înainte. Iar dîcerea «de față» însemnă în loc de în priveliște și înaintea tuturor celor ce priveau: «că sta dîce, norodul privind» (Luca XXIII, 25), pentru această diavolul nesuferind covârșitoarea rușinare cea de acest-fel și pierderea sa a întrebuintat apoi tot chipul, ce l'a putat, ca să induplece pre oameni cum că nu a murit Christos cu adevărat, ci după fantazie, fiind-că acesta era oborirea lui cea mare și stricarea lui cea desăvârșită a omorî om nepăcătoș și apoi prin mărtea această nenădejduit să se omóre însuși el de acela ce l'a omorît și a rămânea nelucrător. Pentru această și nenumărate eresuri a ridicat și pre mulți eretici i-a îndemnat să dîcă cum că Domnul după fantazie a murit și nu după adevăr. Căci de nu a murit cu adevărat, nici a înviat și de nu ar fi înviat nici s'ar fi înălțat sau mai bine a dîce, de nu a murit Domnul, nici om dar cu adevărat a fost, și de nu a fost acestea, nici Dumnezeu dar era, ci amăgitor și înșelător. Vedî, o cetitorule, că toate atarnă de mărtea lui Christos¹⁾. Drept aceea și Domnul, mai înainte cunoscînd-o această, arătat a murit și înaintea tuturor, nu s'a sculat din morți însă arătat, căci a învierii sale avea a se face martur și adevăritor tot timpul cel de după această²⁾; iar a morții sale de nu s'ar fi făcut mar-

¹⁾ Pentru această și sf. Grigorie Nisis a dîs: „Pote, de ar cerceta cineva mai deamăruntul taina, mai cu drept cuvînt ar dîce, că nu s'a întemplant mărtea pentru naștere, ci dinprotivă pentru mărte s'a luat nașterea, că nu avînd trebuință de a vieții, cel ce viază de a pururea se îmbracă cu nașterea cea trupescă, ci pre noi din mărte la viață întorcîndu-ne” (Cuv. Catihet., cap. LXXII).

²⁾ Insemnă, că Domnul nu a înviat arătat înaintea oamenilor: a) pentru-că învierea lui a fost taină ascunsă și singur lui Dumnezeu putînd-o să știe și înțelăsă, ca una ce e mai pre sus de fire. Iar tainele lui Dumnezeu (nu se cuvîne să fie arătate la oameni), ca unele ce nu se pot înțelege, ci numai prin credință sint primite. b) Pentru-că plămîndu-se cea întâiu și facerea a vechiului Adam ochi de om nu o a vedut; și era de urmare a nu vedea ochi de om și pre a două plămîndu-se și a două naștere a lui Adam celui al doilea, precum această o dîce Dumnezeu Grigorieu al Tesal. și c) căci de s'ar fi sculat din morți înaintea iudeilor, iudeii ar fi căutat să mănânce împreună și să bea împreună și se petrecă împreună cu dînsul, precum împreună mîncău și împreună petreceau cu Lazăr cel ce a fost înviat sau cu însuși Dumnezeu mai înainte de patimă. Iar fiind-că trupul acela era nestrucător și trebuință de o hrană ca această și de a petrece împreună. Și de atunci iudeii ar fi dîs că după nălucire a înviat și nu cu adevărat și lucrătoare, și după urmare mai mult s'ar fi vătămât decît a se folosi. De-

tur timpul acela, alt timp în urmă nu s'ar fi făcut adevăritor. Triamv făcîndu-i (biruindu-i) pre dînsii întru această.

Adecă Domnul a arătat, dîce, biruiți pre demoni în cruce, că triamv se numește când un împărat întorcîndu-se biruitor și semnele de biruință purtându-le dela războiul vrășmașilor săi, face o pompă de obște vederată și arată legați pre vrășmașii cei biruiți de dînsul și înșirați înaintea tuturor¹⁾. Fînd-că și Domnul cu crucea a biruit pre diavolul și pre demoni: slujitorii lui, împotriva lor a înșipt semnul biruinței²⁾, pentru această

pentru aceste pricini nu a înviat Domnul arătat și a lăsat să dovedească învierea lui, ca o adevărată, atât minunile ce le lucrau Apostolii întru numele lui, cât și muncile și morțile ce le primeau ei pentru numele lui. Căci carele om înțelept ar crede să învieze morții și se lucreze minuni și semne mai presus de fire și deșănțate numele unui om ce a murit, carele nu ar fi putut a se scula pre sine din morți ci ar fi rămas întru stăpânirea morții și a stricăciunei ca cei-l-alți oameni? Sau cine s'ar încredința că ucenicii și Apostolii lui s'ar munci și cu osîrdie ar muri pentru un om gol, mort și topit în mormînt? Că această este cu totul cu neputință și de necredut. Pentru această și dumnezeescul Chrysostom dîce, că de această pricină după Paști și după Înviere se cetesc în biserică Faptele Apostolilor, pentru-că propoveduirea Apostolilor și minunile ce se făceau de dînsii, care se cuprind în Faptele Apostolilor, acelea adevăreză și dovedesc că e adevărată învierea Domnului.

¹⁾ Dîcerea însă a triumfului se etimologhisește dela tria, iar tria se numește frunzele smochinului, ca unele ce sint împărțite în trei părți, fiind că vechii biruitori, când se întorceau dela bătălie erau încununăți cu frunze de smochin adecă (precum dîce Varinul).

²⁾ Iar semne de biruință erau atunci, când după ce biruia cineva pre vrășmașii săi, ridica o piatră mare, sau făcea un zid pre carele scria biruința ce o a făcut asupra vrășmașilor lui, pentru ca să o vadă urmașii și să-și aducă aminte. Seedîce dar zidul cel de acest-fel sau peatră semn de biruință, fiind-că se înșie și se ridica asupra înfrîngerii, adecă a biruinței vrășmașilor (dela sholiile lui Aristofan). Acest-fel de semn însă de biruință a înșipt și Christos crucea asupra oborîrei și a biruinței demonilor, asupra cărei a scris lucrătoarește prin mărtea sa chipul oborîrei vrășmașilor săi. Pentru această noi, de câte ori vedem crucea, ne aduce aminte de biruința cea de acest-fel a Domnului asupra diavolului și asupra demonilor și ne îmbărbătăm întru războiul cel asupra acestora. Place mie și pilda aceea ce o aduc ore-cari Dascăli la această dîcînd: „în ce chip un puternic și ispitit luptător, când se luptă cu protivnicul său nu numai se golește și să unge, pentru ca să nu-l potă prinde protivnicul lui, ci luând înainte un loc înalt, acolo îl sue și de acolo îl aruncă jos și îl sfărâmă, așa și stăpînul nostru Christos luptându-se cu diavolul mai înainte în munte și biruindu-l pre el cu întorcerea despre indulecirea mai întâiu; apoi s'a luptat cu el și cu dureren. Pentru această dezbrăcîndu-se de haina sa și împleticîndu-se cu dînsul, l'a suit sus pre înaltul loc al crucei și de acolo l'a aruncat jos cu mare îndrăznelă și triumf și așa l'a zdrobit pre el și l'a pierdut. Pentru această scria Chrysostom: „Căci ca un duel s'a făcut, a rănit pre Christos mărtea, și Christos rănit fiind, în urmă o a omorît pre dînsa.

înaintea unui obștesc teatron al Elinilor împreună și al Romanilor și al Evreilor, celor ce priveau răstignirea lui, a triumfării pre demoni și i-a arătat pre ei biruiți și legați. Deci dacă nu au murit anghelii pentru noi, ci Christos, cum voi Colasenii dăceți, cum că v'ați proadus înaintea lui Dumnezeu Părintele prin angheli și nu prin Iisus Christos?

16. Deci să nu vă judece pre voi cine-va întru mâncare saună în beutură saună în parte de sărbătoare saună de lună nouă saună de sămbete.

Câte a dîs mai sus dumnezeescul Pavel Colasenilor, le-a dîs umbros și ghicitoarește, precum mai ales a dîs mai sus cuvîntul acela: vedeți să nu fie carele-va furându-vă pre voi (la stilul 8); iar acum aicea mai arătat grăește către dinșii, pentru lucrările aminte ce le urmau ei, după ce mai înainte a numărat facerile de bine ale lui Christos; căci dacă voi fraților, dăceți, ați dobândit niște faceri de bine mari ca acestea dela Christos pentru ce vă faceți pe sine-vă supuși și robi unor proște și prea mici pândiri evreești? Deci nu suferiți să vă judece cine-va că păziți adecă luările aminte cele evreești, la mâncări și la beuturi. Cu aceste cuvinte însă laudă oarecum Apostolul pre Colasenii, că păzeau obiceiurile Evreești. Iar «în parte de sărbătoare» a dîs, pentru ca să arate, că Colasenii nu păzeau sărbătorile Evreilor, întregi. Că deși sabatiseau, adecă deși păzeau sămbetele, dar însă, hristiani fiind, nu le păzeau cu scumpătate aceea, cu care le păzeau Evreii. Deci arată cu aceste cuvinte Pavel, că este zadarnică particularnica păzire a sărbătorilor Evreești, dacă nu este păzirea lor obștescă la toate și că particularnica această păzire a sărbătorilor Evreești nu se întărește, ci se surpă totul sărbătorilor celor de acest-fel. Căci dacă ar fi fost bine a se păzi evreeștile sărbări cele de acest-fel, ar fi trebuit a se păzi desăvirșit și întru toate, și nu a se păzi numai deplinite și în parte¹⁾.

De un trup mort se omora cel ce se părea a fi nemuritor. Și această mea o privea (Vor. VI la cea către Colasenii). Și era a vedea cine să omore pre Domnul, nu cu alt-fel de mörte, ci cu mörtea crucei, pre înalta cruce fiind spânzurat mai mult să se ocărăscă și să se cinstescă. S'a plinit însă cea dinprotivă, căci Christos cu adevărat răstignit înalt sus și de acolo a tras pre toți cei ce se afla jos la cunoștință, precum singur o a proorocit dăcînd: „De mă voiți înălța de pre pământ, pre toți îi voiți trage către mine” (Ioan XV, 32). Și pre urmare mai mult s'a slăvit și s'a cinstit. Iar diavolul de acolo în mîlțimea crucei aruncându-se și cădînd leș (cadavru) ciudat cu curaj s'a biruit și cu veșnică necinste s'a necinstit.

¹⁾ De această și Teodorit a dîs: „Bine a adaus însă Apostolul a

17. Cari sint umbră a celor viitoare.

Viitoare aicea numește Apostolul pre tăinele Testamentului celui Noū, care cât privește Vechiul Testament, carele întru aceea vreme era, acestea urmau să fie și nu erau încă.

Iar trupul, al lui Christos. Niminea pre voi se vă amăgescă.

Alții adecă, la Christos, fac stare desăvirșit așa, precum se scrie aicea, și este înțelegerea cuvîntului acesta: Precum trupul face umbră, așa și Testamentul cel Vechiu a fost o umbră a trupului Evangheliei, iar numirea trup adecă lucrul și adevărul și Evanghelia sint ale lui Christos¹⁾. Drept aceea ce se cuvine a ținea voi Colasenii umbra trupului, când trupul este de față? Iar alții înțeleg (unesc) trupul lui Christos cu dăcîrea: și niminea se vă amăgescă pre voi. Și înțelegerea acestei dăcîri este acesta: adecă niminea se vă amăgescă saună se vă supere cine-va pre voi, cari sinteți trup al lui Christos. Deci și voi fraților ați biruit pre diavolul și v'ați făcut mai presus de dinsul. Pentru ce dar iarăș să vă robiți pre sine-vă păcatului, păzind Legea cea Veche, care nu pöte a vă slobodi din păcat și a vă îndrepta? Că arătat este că de păziți obiceiurile Evreilor, aveți încă Domn și stăpânitor vouă pre Legea cea veche și se vede că de aceea v'ați mântuit. Iar fiind-că legea a fost umbră a trupului Evangheliei, iar Evanghelia și cele ale lui Christos sint însăși trupul, pentru acesta se cuvenea mai întâiu a ne deprinde în umbră și apoi să primim pre însuși trupul cel chiar, al căruia a fost umbra. Deci dupre cuvîntă în urmă dupre Legea Veche, în anii cei mai de pre urmă s'a intrupat Christos, ca să ne proaducă pre noi mântuiți la Dumnezeu și Părintele.

18. Voind întru smerita cugetare și întru religia an-

dîs: „În parte de serbare” că nu puteau ei a le săvirși acestea, căci cum ar fi fost cu puțință de trei ori pre an a alerga dela Frigia la Ierusalim, că acolo să săvirșescă sărbările dupre lege? Și mai ales pre cea a cincî-đecimeii, apröpe fiind de a pashăi, fiind îndelungare de cale mai mult de cincî-đeci de đile; că de trei ori în an porunca legea se mērgă Evreii la Ierusalim pentru ca să serbeze paștile, cincî-đecimea și înfigerea corturilor dăcînd: „În trei vremi în tot anul se va arăta totă partea bărbătescă a ta înaintea Domnului Dumneđeului tēu, în locul pre care il va alege pre el Domnul: în sărbătörea azimilor și în sărbătörea septimilor (adecă a cincî-đecimeii) și în serbarea înfigerei corturilor” (a II Lege XVI, 16).

¹⁾ Iarăș Teodorit acesta o tălcuește așa: Evanghelicēsa viețuire ține loc de trup, iar legea de umbră. Apucă mai înainte însă umbra de trup, răsărind lumina. Precum este umbră adecă legea, iar trup darul și lumina stăpănul Christos.

ghelilor, care nu le a vădut intru mândrie umblând.

După ce dumnezeescul Pavel a umplut pre Colasenî de mândrie, arătându-le că se amăgesc și se păgubesc de către erezii, apoi arătat le spune ereticăscă dogmă ce o avea și dice că ereticii cel anghelicești, cari vă amăgesc, vor se vă vicleșcă și se vă lipsiască de darul credinței lui Christos, cu erezii care părută smerită cugetare. Că diceau ereticii aceia cum că nevrednic lucru ar fi fost de mărirea Fiului lui Dumnezeu celului unuia născut a ne proaduce pre noi la Dumnezeu Tatăl; și mai mare iarăși și mai presus de prostimea oamenilor ar fi fost a ne proaduce pre noi la Dumnezeu Fiul cel unul născut; de unde incheiau ei, cum că mai cu drept cuvint este să cugetăm cum că anghelii au slujit la această proaducere a noastră, adecă cum că anghelii ne-au proadus la Dumnezeu și Părintele. Deci din această au băgat între hristianii religia și slujirea anghelilor și ca când pentru smerita cugetare și evlavie de a chema pre Christos, îi despărteau pre ei dela dreapta credință a lui Christos și îi induplecau pre cel mai prost să ia aminte la anghelii și să slujască lor, căci de ei s'au mântuit. Și fără a vedea cândva anghelii, atâta se întărea pentru dinșii a adevări, ca cum i-ar fi vădut¹⁾.

In zadar umflându-se de mîntea trupului său.

In deșert, dice, s'a umflat acela de trupăscă și nu duhovnicăscă mîntea sa, carele dice dogma această hulitoare: căci cum nu ar fi însușire de mîntea trupăscă și gróză a surpa creștințele lui Christos? Că acesta a dîs că atâta a iubit Dumnezeu lumea, în cât a dat pre unul născut Fiul său pentru omeni (Ioan III, 16). Și iarăși: «Și pentru aceștia eu mă sfințesc pre sinemii» (XVI, 19). Și iarăși: «Sufletul meu îl puțu pentru omeni» (X, 16). Și iarăși: «Și alte oi am care nu sint din staulul acesta, și acelea mi se cade a le aduce» (Ioan X, 17). Și altele nenumărate asemenea. Pentru ce însă Pavel aicea dice că ereticii cugetă această ereticăscă dogmă, cum că ne-am proadus de anghelii la Dumnezeu și nu de Christos, acesta se umflă și se mândrește? Căci cum mai sus a dîs, cum că unul ca acesta voește intru smerita cugetare? Că protivnice sint acestea. La această răspundem, că mai sus a dîs că acesta voește intru smerita cugetare, nu adevărată însă, ci părută²⁾. Și duple alt chip

¹⁾ Despre această vezi la început in suptinsemnarea pricinii Trinității în floaie la Laodichenii case de rugăciune ale sf. Mihail și la Colasenii, la care mergeau și se rugau, cinstind pre arhanghelul și pre alți anghelii cu slujire slujitorăscă.

²⁾ Teodorit însă mai descoperit o dice această: „Dicerea însă umflându-se nu este improtiva smeritei cugetări. Că cu smerita cugetare, se făcărnică, iar cu patima umflării (adecă a mândriei) cu scumpătate se îmbrăca. Iar dicerea, cari nici le-au vădut, cu mândrie umblând, este în loc de cugetări ale luiși întrebuintând”.

cel ce dice această se umflă și se mândrește ca niște dogmatizatori, improtivindu-se și nepriimind a se învăța de alții adevărul. Ci întărind dogma lor cu smerită cugetare, nu că dîr o au ei, ci pentru-că dice adecă, cum că a se junghia Fiul lui Dumnezeu cel unul născut pentru noi, această este un lucru mai mare decât prostimea oamenilor, adecă mai presus de vrednicia oamenilor.

19. Și nu fiind capul, din carele tot trupul prin pipăiri și prin conlegături priimind darea și împreună învoindu-se, crește creșterea lui Dumnezeu.

Cela ce dogmacisește acestea, dice, nu se ține de capul, adecă de Fiul lui Dumnezeu, că acesta este capul anghelilor, ca făcătorul și ziditorul lor și al toței bisericei sale este cap. Nu numai duple această, căci este făcător adecă și ziditor al ei, ci și căci biserica, adecă noi hristianii sintem trup al lui și mădulări, fiind-că s'a împărțășit Fiul lui Dumnezeu de această a noastră fire. Deci dela Fiul lui Dumnezeu tot trupul bisericei și pre însăși estimea o are și pre bine a fi. Și cela ce va cădea din această, îndată se perde, căci precum duhul cel simțitoresc și vioșitor din creerii capului se imparte in tot trupul prin vine, și precum din capul cel simțitoresc se naște fiește-care simțire și mișcare a tuturor mădulărilor trupului, precum dice fizicii și doștorii, cu un chip ca acesta și trupul bisericei se hărăzește, adecă priimește a vieții și a crește duhovnicește. Dar când ia creșterea această? Când se învoește, adecă când are unire cu Fiul lui Dumnezeu. Căci Sf. Duh dă trupului bisericei hărăzirea și creșterea prin pipăiri, adecă prin conlegăturile cele unite ale capului. Căci dacă trupul se face neconlegat și nu se unește cu capul, nici se învoește cu dînsul, adecă de nu se conglăsuște cu capul, negreșit nici hărăzirea Duhului Sfint se face, nici creșterea lui Dumnezeu, adecă creșterea cea duple Dumnezeu a viețuirii ceii mai bune¹⁾.

20. Deci de ați murit împreună cu Christos, duple stihilele lumii, drept ce ca cum ați fi vii în lume vă dogmatiziți.

¹⁾ Teodorit însă dice: „Precum la trup, creerii capului sint rădăcina vinelor, căci prin vine trupul are simțirea, așa dela stăpănul Christos, și isvorele învățurii și prilejurile mântuirii le priimește trupul bisericei și ceea ce sint conlegăturile in trup, această Apostolii și protocii și dascălii sint intru alcătuirea bisericei”.

Vol, dice, prin sf. botez ați murit împreună cu Christos și v'ati omorât despre tota viața voastră cea de mai înainte, în cât a nu mai sluji voi altă dată când-va stihiiilor lumii, cărora mai înainte le slujați, luând aminte zile și luni noi și alte asemenea, care se nasc din luminători și din stihii. Cum dar larăși acum slujii lor, ca cum ați fi vii larăși cu viața voastră cea de mai înainte? Ca ve dogmatisiți, adecă ve învățați, că cutare di este bună și priinciosă, iar ceea-l-altă este rea și nepriinciosă. Care acestea sint luări aminte ale Elinilor. Veți însă, o cetitoriule, cum cu liniște ia în ris Apostolul pre aceia dicend că ve dogmatisească. Căci precum copiii, dice, cei ce din nou se invată, așa și voi ședeți dogmatisindu-ve și sfātuindu-ve, ce se cuvine să faceți.

21. Nu te atinge, nici gusta, nici pipăi.

22. Care toate sint spre stricaciune cu întrebuințarea.

Și altă luare aminte dice aicea că avea Colasenii, cea a mâncărilor care era evreiască ca și cea a zilelor, ce era elinască. Voind însă să le smerască și mândria acelora ce dogmatiseau unele ca acestea, dice, că luările aminte acestea nu sint ore-care mari și vrednice de cuvint, ci se sfirșesc întru stricaciune, la cei ce le mânacă, căci mâncările stricându-se și mistuindu-se în pantece, se prefac în baligă și se lepădă prin afedron. Deci unele ca acestea nici folosesc ele de sineși, nici păgubesc¹⁾.

Dupre poruncile și învățăturile ómenilor.

Învățăturile acestea, dice, nu sint dumnezești, ci sint porunci și învățături omenești. Dar ce? Legea nu este învățatură dumnezească? A sa învățatură adecă a lui Dumnezeu a fost până când a avut vremea, acum însă nu este învățatură a lui Dumnezeu, fiind-că numai are vreme; sau pre lege o dice învățatură a ómenilor, căci bătrânii Evreilor și rabinii reu o talmăcea, predanisind multe afară de lege, precum și Domnul acesta o mărturisește în Evanghelie dicend către cărturari și către farisei: «Pentru ce și voi călcați porunca lui Dumnezeu»

¹⁾ Insemneză, că Marele Vasile tálcuind dicerea lui Isaia acesta: «Postul și nelucrarea voastră le urăște sufletul meu» (Cap. I, 13), dice: «Deci precum și la cele-l-alte este adecă ce-va și de lepădat, este însă ce-va și de bine primit lui Dumnezeu, care se arată, așa și la post, pre ce se făcea spre arătare, adecă cu ferirea de mâncări, întru cuvintul «nu te atingi, nici să guști, nici să pipăi de a avea sfirșit, că le urăște sufletul Domnului. Iar porunca care se ia spre probă, pre cugetarea trupului o iubește Domnul, pentru-că prin înghesuirea trupului se isprăvește sfințenia. Nu este de ajuns însă singură depărtarea mâncărilor spre a face postul lăudat, ci trebuie a mai fi și ceea-l-altă petrecere, atâta cuvinte, cât și în petreceri și întru unirea celor ce pot a iubi».

pentru predanisia voastră?» (Mat. XV, 3)¹⁾. Sau dice porunci ale ómenilor pre obiceiurile Elinilor și luările aminte ale zilelor, pre care le păzeau Colasenii.

23. Care sint cuvint, avend de înțelepciune în religia voită și în smerita cugetare și în necruțarea trupului, nu întru ore-care cinste spre sațiul trupului.

Luările aminte cele de acest-fel ale mâncărilor, dice, numai cuvint au și formă de înțelepciune, dar nu putere de înțelepciune, nici adevăr, că se pare cela ce dogmatisește acestea a fi ca un ore-carele evlavist și smerit și își defaimă trupul său ferindu-se de ore-care mâncări²⁾.

Și cu toate că Dumnezeu a cinstit pre trup și a dat mâncările, ca trupul, mâncind din acestea, să se întărească și să stăpânească patimile de bună voea sa; iar cei ce pândesc mâncările nu-și întrebuințază trupul lor cu cinste pentru-că il lipsesc pre el de mâncările cele ertate și de stăpânirea ce o a luat să mânance bucatele, care ei o ridică delă sineși și nu iartă a 'și stăpâni patimile de voe, ci de silă, prin depărtarea mâncărilor³⁾.

CAP III.

1. Deci de ați înviat împreună cu Christos, cele de sus căutați unde este Christos, de-a dreapta lui Dumnezeu ședend.

2. Cele de sus căutați, nu cele de pre pământ.

Dupre ce a dis mai sus Apostolul, că voi ați murit împreună cu Christos prin botez, și dupre ce a dat Colasenilor a înțelege, dupre ceea ce se tace cum că și au înviat împreună cu Christos (fiind-că botezul precum inchipuește pre mórtea lui

¹⁾ Și Teodorit dice mai descoperit: a loruși dogmă introduc și nu urmază scopului legii, că voita religia acesta însemneză.

²⁾ Acestaș Teodorit așa tálcuiește: «Cu agerimea cuvintelor amăgesc și smerita cugetare numesc pre păzirea legii, dicend că nu se cuvine a călca legea cea de Dumnezeu dată».

³⁾ Iar dicerea, «nu întru ore-care cinste», așa se tálcuiește de către Iacumenie: Dumnezeu, dice, cinstind pre om cu mâni l'a făcut și mâncări a dăruit, iar aceștia nu întrebuințază spre cinstea trupului mâncările cele date spre hrană, ci se întorc despre dinsele, ca despre niște lucruri de ferit, vătămătoare. Și Teodorit dice: necruțare a trupului numesc cei de mai sus, cari dic că nu se cuvine a avea fără unire pre îndulcirea din toate și acesta este o vederată robie și lipsire a cinstei cei date; că de voe a se depărta (se cuvine) nu ca de niște spurcate, ci ca de niște prea indulcitoare.

Christos, prin așările din apă). După ce acestea le-a spus, spune acum aicea că după ce voi și ați înviat împreună cu Christos, apoi datori sinteți a fi și sus, unde și Christos se află ședând de a dreapta lui Dumnezeu¹⁾ și sinteți datori a cugeta cele cerești iar nu cele de jos și pământești. Căci luările aminte ale mâncărilor și ale șilelor sint lucruri pământești și trupești și nici un lucru înalt și duhovnicesc aș, predanșiri de omeni ce cugetă cele pământești fiind și învățături. Și nu s'a îndestulat Pavel a spune numai cele de sus, nici numai a spune unde este Christos, ci și adaugă acesta: de-a dreapta lui Dumnezeu ședând, ca cu adăugirea acesta mai mult să despartă mintea hristianilor dela pământ și dela cele pământești.

3. Că ați murit și viața voștră este ascunsă împreună cu Christos întru Dumnezeu.

Din amândouă părțile, adecă și din murire și din viața îndemnată Apostolul pre hristianii să nu caute lucrurile cele de față ale lumii acesteia. Ați murit, spune, voi fraților, despre cele de jos și pământești, căci v'ați omorât și v'ați îngropat împreună cu Christos întru sfântul botez. Apoi numai sinteți datori a viețui pământește, că viața voștră este sus întru cele cerești, pentru-că împreună ați înviat cu Christos întru sfântul botez, deci cele cerești și de sus se cuvine a cugeta. Să sârguește însă Pavel să arate cu aceste cuvinte cum că hristianii șed sus în ceruri și viețuiesc altă viață, cea întru Dumnezeu, ceea ce este ascunsă și care nu se vede, că precum Christos nu se vede, așa și viața noastră a hristianilor nu se vede, ascunsă fiind în inimă și în suflet nevedut lucrându-se²⁾. Și dar

¹⁾ Coresie spune că Chiristostom „de a dreapta lui Dumnezeu Părintele” înțelege că este cinstea cea întocmai a fiului cu tatăl unit cu Atanasie în cuvântul cel asupra Arienilor. Iar Avgustin în capul șapte-spre-șapte despre credință și despre simbol a spus, cum că de a dreapta însemnează că Christos dobândește slavă cerescă. Iar alții au spus că Christos, ca om șade slăvit pre carele Dumnezeu l'a preînălțat și a dăruit lui numele cel mai pre sus de toate numirile. Și alții dic că dreapta însemnează pre a tot puternicirea și puterea viețuire și slava, care are Fiul împreună cu Tatăl.

²⁾ Pentru acesta a spus dumnezeescul Maxim în cuvântul cel despre monahicesca petrecere cum că viața sfinților este ascunsă în lumea aceasta, adecă necunoscută și ne arătată, iar viața stăpânilor și a bogășilor este arătată în lumea aceasta pentru-că lumea cinsteste bunătățile cele ce sint în lume, iar de cele duhovnicesci și nevedute își întorc fața și le necinsteste; sau ascunsă este viața hristianilor celor adevărați în lumea aceasta și în trupul acest muritor, precum este și mărgăritarul ascuns în pină și în scoică. Iar când se zdrobește pînă și scoica adecă când smeritul trupul acesta să zdrobește prin morțe atunci se arată

dacă viața voștră ați ascuns și nevedându-se, pentru ce voi hristianii căutați cele ce se arată? Acesta însă mai înainte o spune Apostolul că îndată să cadă în cuvântul cel moralicesc; că obiceiul fericitul Pavel altele adecă a formăului, precum a făcut și în trimiterea cea către Corinteni, că vorovind pentru cei ce apucau mai înainte a mânca decât săracii frați, singur ei mâncau trupeștile mese cele ce se făceau în biserică și de acolo dimpreună au căzut în cuvântul cel despre duhovnicesca masă a dumnezeștilor taine.

4. Când se va arăta Christos, viața voștră, atunci și voi veți arăta împreună cu el întru slavă.

Întru a doua venire, spune, are să se arate Christos și atunci are să se arate tuturor ca Dumnezeu, venind cu slavă și cu anghelii săi, căci acum este ascuns și ne arătat încât se și clevețește și se prihănește de cei necredincioși, pentru-că nu își arată slava sa. Deci atunci, spune, și voi hristianii ve

mărgăritarul cel ascuns înăuntru în suflet strălucit, precum mai jos spune și însuși sfințitul Teofilact, pentru-că darurile lui Dumnezeu și faptele cele bune sint ascunse înăuntru în sufletul omului celui îmbunătățit. Pentru acesta a spus dumnezeescul Dialog (în a cinea carte a celor moralicesci) cum că acela ce are patimile omorite, acela este stins cu adevărat în lumea aceasta de jos, se aprinde însă și strălucește în lumea cea de sus. Și întru tălcuirea cărții întâia a împăraților, șicerea aflându-se acesta: „Domnul omorât și înviază” spune cum că de nu vom muri în lumea aceasta nu vom viețui cu adevărat lui Dumnezeu prin dragoste. Așa viețuia, spune, Pavel, dar nu cu viața aceasta din lume, fiind-că spune „mie lumea s'a răstignit”, ci viețuia cu viața Domnului, pentru acesta spune și vieț nu de acum eu, ci viază întru mine Christos. A spus însă și Ava Pimen cum că acela mure în lumea aceasta, carele lepădă dela sineși odihna trupului și slava cea deșartă a sufletului. Iar marele Antonie șicerea, depărtă-te de desfătare și de pofta cea rea și de iubirea de cinst, ca cum nu ai fi în lumea aceasta (la Coresie). Precum și Vias acela, cel unul din cei șapte înțelepți, sfătuia că se cuvine a viețui cine-va în lumea aceasta fără a l'ști cine-va „ascunde-te viețuind”. Spune însă și sfântul Varsanufie: „A nu te îngropa de tot lucrul, te face pre tine a te apropia de cetate, și a nu fi socotit între omeni, te face a veni în cetate; și a muri despre tot omul, te face să moștenești cetatea și vistierile. De voești a te mântui, ține a nu fi socotit și alergă către ceea ce îți sare înainte. Prea potrivit însă a spus la șicerea acesta a Apostolului și Marele Macarie: Precum împărăția întunerecului și păcatul este ascuns în suflet, până la ziua învierii când și însuși trupul acesta al păcătoșilor se va arăta întunerecului celui acum în suflet, așa și împărăția lumii și chipul cel ceresc Iisus Christos acum tănuț lumină pre suflet și împărătește și sufletul sfinților, însă ascuns dela ochii oamenilor până și în ziua învierii când și trupul se va descoperi și se va slăvi cu lumina Domnului, care de acum este în om și în sufletul lui, carele de acum a luat împărăția lui Christos, odihnindu-se și luminându-se cu lumină vecinică (voroava II).

veți arăta împreună cu Christos, nu prost, ci cu slavă și cu strălucire. Drept aceea ziua aceea a venirii a doua căutați-o și nu zilele vieții aceștia. Către aceea sârguiți-vă a vieții, că atunci are să se arate adevărata viața voastră, căci viața acesta de acum nu este viață ci mărte, fiind-că cu stricăciune se află și curge și se trece pre tot cîșul și pe totă clipela¹⁾. Nu căutați aicea cinste și slavă, pentru-că acolo este adevărata slavă și cinstea voastră, mărgăritarul este ascuns în câtă vreme se află în lăuntru în scoică și în pină, iar când acestea se zdrobesc, atuncea și mărgăritarul se arată și strălucește cu slavă. Așa și voi hristianii în câtă vreme vă aflați în trupul acest stricăcios sinteți datorii a vieții ca ascuns și ne arătat și a nu căuta slavă. Iar când trupul acest muritor cu mărte se va topi, atunci are să se arate și slava voastră, de vă veți afla vrednici de dinsa prin faptele cele bune ale vóstre.

5. Deci omoriți mădulările vóstre cele de pre pământ.

Nu a ȃis: lepădașile, ci: omorișile, în chip a nu mai învia iarășii și a face păcat. Mădulări însă pre pământ, póte pre mădulările trupului le ȃice, care când nu lucrăză faptele cele cerești și duhovnicești se ȃic că sint pre pământ, iar când lucrăză cele cerești atuncea nu mai sint pre pământ, precum de pildă când nu vėd ochii noștrii rėu și cu împățimire lucrurile lumii cele vėdute, când urechile nóstre nu aud cele rele și cuvintele cele de rușine și când mánile nóstre nu fură, nici răpesc, nici lovesc, atunci mădulările acestea ale nóstre numai sint pre pământ. Inșă póte și mădulări pre pământ a numit Pavel păcatele, care se făc pre pământ prin mădulările trupului, care păcate și rămân pre pământul acesta și se strică aicea, căci mădulările trupului, deși sint din pământ, însă nu rămân în pământ, nici se strică desăvirșit, ci se vor scula făcându-se nestricăcioșe. Dar pentru ce mai sus a ȃis Pavel că v'atți îngropat împreună cu Christos și că v'atți dezbrăcat de trupul păcatelor cărnei și acum iarășii ȃice: omoriți mădulările vóstre? Căci omorirea cea dintăi a fost dar al botezului, carele a omorit și a perdut păcatele cele ce s'au făcut mai înainte de noi, adecă și pre cel prostrămoșesc și pre cele de proalegere și voea nóstră, ce le-am făcut mai înainte de botez, iar omorirea cea de acum, ce o ȃice Pavel, este lucru al proalegerii nóstre, care omorire acesta șterge păcatele ce le-am făcut în urma botezului. Său mai bine a ȃice, omor-

¹⁾ Pentru acesta scriu către Romani purtătorul de Dumneșeu Ignatie: „Ertăți mie frașilor, să nu mă opriti pre mine de a ajunge la viașă, că Christos este viașă credincioșilor; să nu mă voiți pre mine să mor, că mărte este viașă cea fără de Christos“. Vedeți și supținsemnarea ȃicerei: Iar viez nu de acum eu (Gal. II, 20).

rirea acesta nici de cum lasă a mai fi măcar păcatul, fiind-că omoră pre cugetarea trupului, precum de pildă, dacă răstopeste cine-va o statuie de aramă, care mai înainte a ruginit și apoi iarășii strălucește și a'l slătui pre acela ce avea mai înainte statuia cea de acest-fel să curățe rugina ei, nu cea veche adecă, ce o avea, că aceea s'a curățit cu răstopirea, ci să curățe rugina, care în urmă s'ar face.

Curvia.

Iată aicea talmăcește Apostolul care sint mădulările cele de pre pământ. Și mai întâiu ȃice pre curvie, căci patima acesta supără mai mult și stăpânește pre ómenii, și mai vartos decât tóte cele-l-alte patimi, fiind-că din fire are pricina.

Necurăția, patima.

A lasat Apostolul de a ȃice cu deosebire pre tóte patimile trupului, de vreme ce nu ar fi fost bine a le ȃice pentru mirșevirea lor. Iar cu necurăția și cu patima a arătat obștește și cuprinșetor tóte felurile trupestilor amestecări¹⁾. Că cu adevărat patimă este turbarea poștei trupului, precum este patimă a trupului și ferbinșela sașu o rană sașu vre o altă bółă de îndelungată vreme și nevindecată.

Pofta cea rea.

Iată obștește cuprinșetor și aicea a arătat pre fiește, ce fel de păcat trupesc, căci fiește-care poftă trupescă este rea. Este și poftă bună, cea de Dumneșeu și de cele dumneșești și de lucrurile duhovnicești: pentru care și Daniil s'a numit bărbat al doririlor (Dan. IX, 23), adecă al poștelor duhului, precum adaugă teologul Grigorie (în cuvintul cel mângăitor la mașca sa, ȃicend: «Și al poștelor celor mai bune» dupre acestășii teolog (în cuvintul cel al lui Grigorie Nisis). Și David încă tótă pofta sa făcend-o duhovnicescă ȃicea: «Dómne înainte ta este tótă dorirea mea» (Psalm. XXXVII, 19). Iar despre pofta cea rea ȃice parimiastul: «Necinstitorul de Dumneșeu tótă ȃiua poștește poștele rele, iar dreptul miluește și se îndură fără crușare (Pild. XXIX, 26).

Și lăcomia de averi, care este idoloslujire.

¹⁾ Pentru acesta ȃice și marele Vasilie „Iar câte alte feluri de necurate patimi sint, învășatoria demonilor cu adevărat le-a așlat iar, dumneșeșca Scriptură le-a tăcut, nevrėnd a șii spurca cinstea sa cu numirile cele de rușine, ci cu numiri obștești a pomenit necurășile, precum ȃice apostolul Pavel: „Iar curvia și tótă necurășia, nici să se numeșcă între voi“ (Efes. VI, 3) (adaugă și ȃicerea acesta a Apostolului: curvia, necurășia, patima) cu numirea necurășirii și pre lucrarea cea negrăită a bărbășilor și pre a muerilor cuprinșend-o“ (în scrișorea cea către Episcopul Diodor).

Intâla fiică a poștei ceî rele este lăcomia de averi, pre care Pavel o a numit idoloslujire¹⁾ pentru-că slujește aurului și argintului ca unor idoli, de vreme ce și idoli erau de aur și de argint, și lucruri de mâni omenești, precum țice David (Psalm. CXIII, 12)²⁾.

6. Pentru care vine urgia lui Dumneșeu asupra fiilor nesupunerei.

Prin patimile și pécatele cele ca acestea, țice, ajunge pre cei ce le aș și le fac acestea, urgia lui Dumneșeu, nu numai în vécul cel viitor, ci încă și întru acest de acum; fiî însă ai nesupunerei numește Pavel pre cei ce aș patimile cele de acest-fel, pentru ca să arate că unii ca aceștia nu sint vrednici de ertare, fiind-că nu se află în patimile acestea din necunoștința lor, ci din nesupunerea ce aș către poruncile Domnului, întru care nesupunere atât de mult s'aș iscusit, în cât s'aș făcut ca niște fiî ai ei și dintru dînsa se cunosc și se însemnează, precum și fiî se cunosc din fireștile semne, ce aș ale tatălui lor, saș ale mașei lor³⁾.

¹⁾ Pentru acésta a țis și marele Vasilie: cel ce iubește argintul aș precum se cuvine a iubi pre Domnul Dumneșeu, din tótă inima sa și din tot sufletul sêu și din tot cugetul sêu, unul ca acela în loc de a sluji Domnului slujește lui Mamona, mészura iubirei cea datornică lui Dumneșeu mutând-o la argint. Că pentru acésta lăcomia este idoloslujire, când darurile cele ce se proaduc Domnului Dumneșeu le aduc la cele pămêntești. Decî ni s'a poruncit să nu iubim darurile, căci pentru acestea multe din cele oprite le ertăm celor ce aduc darurile. Și nici ca cum măcar a iubi darurile cele de acest-fel nu învață cuvîntul: Nici a ne afla către dînsule cu împățimire. Că cu neputința este a iubi pre Dumneșeu din tótă inima și a arăta împățire spre alt ce-va; căci precum într'un vas plin de ore-care umezeală, în cât să se reverse afară, atătu e de nevoie a pune spre umplerea lui, aș și la suflet. Cît s'ar deșerta de dragostea acésta spre cele ce nu se cuvin, atătu este de nevoie a pune într'insul dragostea cea către Dumneșeu. Iar cela ce o dată a socotit a iubi argintul, tótă dragostea acolo o mută* (tâlc. la Isaia, la acésta țicere: „Iubind darurile (cap. I, 23). țice însă și Teodorit: „Pre lăcomia de averi însă idoloslujire o a numit, fiind-că Mântuitorul, Domn pre Mamona l'a numit (Mat. VI, 24), învățând că cela ce slujește patimei, lăcomiei de averi, bogăția o cinstește ca pre un Dumneșeu“.

²⁾ Veđi supținșemnarea țicerei: „Tot lacomul de averi, carele este idoloslujitor, la cap. V, stih 6 al ceî către Efesenî și supținșemnarea cea la aceea. A țis însă și Marele Macarie, că Domnul țice: unde este mintea ta acolo este și vistieria ta, unde e vistieria vóstră acolo este și inima vóstră (Mat. VI, 21). Că la lucrul (de) cel ce se légă inima cui-va și unde îl trage pre el poșta, acel lucru este Dumneșeu lui. Când inima tot-de-una dorește pre Dumneșeu, acela este Domnul inimei lui. Iar de cãtorilor, unde s'a legat inima lui, acel lucru este Dumneșeu lui (vor. XLVIII, cap. 3).

³⁾ Iar Marele Vasilie întrebât fiind duple ce însemnare se țice unii: fiî

7. Întru care și voi ore când aș umblat, când viețuiați într'inșele.

Cu laudă și cu orație sint mestecate cuvintele acestea ale Apostolului, căci nu țice că voi Colasenii acum viețuiți în patimile, acestea, ci că viețuiați într'o vreme, când erați necredincioși, adecă când erați păgâni. Aș și către Corintenii scria țicend: „Și acestea erați ore-carî. Ci v'aș spălat, ci v'aș sfințit, ci v'aș îndreptat“ și cele-l-alte (I Cor. VI, 1).

8. Iar acum lepădașile și voi pre tóte.

Și cum a țis mai sus Apostolul, că voi Colasenii viețuiați ore când în patimi și arătând că acum nu viețuesc, iar aicea iarăși țice „lepădașile și voi tóte“? Arătat este că aveaș patimile acestea și pentru acésta țice lor să le lépede, fiind-că cum ar fi poruncit să lépede acelea ce nu le aveaș? La acésta nedumerire răspundem că și ceea ce a țis mai sus Apostolul, adecă când viețuiți în patimile acestea și acésta, țic, ajută la cele ce acum țice aicea, căci ca cum ar arăta ghicitorește cu cuvintele acestea și ca cum le-ar țice că din vechi adecă vė stăpânia rėutatea și viața vóstră o domnea și o tiranisea,

ai nesupunerei și fiî ai urgiei? Răspunde aș că fiî a numi pre ore carî, știe Domnul a numi pre cei ce fac voile ori bune saș rele, că țice: „De aș fi fiî ai lui Avraam, faptele lui aș face“ (Ioan VIII, 39). Și iarăși: „Voi din tatăl voștru diavolul sîntești și poștele tatălui voștru voiți a face“. Drept aceea și fiî al nesupunerei se face cela ce lucrăș cele ale nesupunerei, că póte precum diavolul nu numai pécãtos se numește, ci și însuși pécãt, pentru-că, precum socotesc, s'a făcut începător al pécãtului, aș și însași nesupunere s'ar țice diavolul, pentru acéstași pricină. Iar fiî al urgiei este cine-va pentru-că s'a făcut pre sine vrednic de urgie, că precum pre cei vrednici ai Domnului și care fac faptele luminei și ale țilei, Apostolul i-a numit fiî ai luminei și ai țilei, aș de urmare este a înțelegere noi și acésta „fiî ai urgiei“. Se cuvine dar însă a ști și acésta, că fiî al nesupunerei acela este și fiî al urgiei. Pentru-că Domnul hotărîtor a țis, că acela ce nu se supune Fiului (adecă nu ascultă de el) nu va vedea viață, ci urgia lui Dumneșeu rămâne într' dînsul (Ioan. III, 36 Hotăr. 268 cea pre scurt). Și acéstași sfințit părinte adauge la vreme acésta a Apostolului și aceste vrednice de laudă „omoriști, țice Apostolul, mădulărele vóstre cele de pre pămênt curvia, necurăția, patima, poșta rea și lăcomia de averi, care este idoloslujire, pentru care vine urgia lui Dumneșeu și nu numai acésta, ci și mai preste tot cuprinđător a adaus țicend: „Preste fiî nesupunerei“. În cât a nu mai supăra pre cel ce împreună v'a sădit cu Christos, într' asemnarea morșei lui (adecă pre hristianul cel ce s'a botezat). Nici îndulcirea cea vremelnică care spurcă pre minte pentru a urî și a se îngreșului de tótă rėutatea până și la împățimaș poșta cea curată a inimei arătându-se precum țice David: „Nu s'a lipit de mine inima îndărătnică, abătendu-se dela mine cel viclean, nu l'am cunoscut fiind-că cu adevérat nici a se apropia de dînsul s'a întors“ (Cuv. la botez, cum se botéză cine-va într' Evanghelia Domnului).

adecă mai înainte de a vă boteza și cu anevoie era vouă slobo-
denia cea din patimi, iar acum, de vreme ce păcatul cel ce
se afla întru voi prin sf. botez s'a u omorît, pentru acésta cu
lesnire este să lepădați patimile acestea precum lepădă cine-va
și se dezbracă de haina sa. Și numai aveți să puneți de pri-
cină cum că acum viețuiți supt haina diavolului și a patimilor
fiind-că v'ați omorît despre acelea prin botez. De acésta și a-
iurea acestas Apostol dicea: că păcatul pre voi nu vă mai stă-
pânește, că nu sinteți supt lege, ci supt dar (Rom. VI, 14).

Urgia, mânia, răutatea.

Pre pomenirea de rău aicea cu deosebire o numește Apo-
stolul răutate, pre care pomenire de rău unii o au numit și
amărăciune¹⁾, adecă când păzește cine-va înlăuntru în inima sa
răutatea ce i-a făcut altul și caută vreme pentru a face izbân-
dire asupra aceluia. Iar ce este mânia și ce este urgia vedeți
tălcuirea dicerei: «Tótă amărăciunea și mânia și urgia să se
ridice dela voi, în cap. IV, 31 al ceii către Efesenî.

Hula.

Grăirile de rău și ocările și voróvele cele ocăritóre le dice
aicea Pavel hula, cele ce din mânie se fac asupra fratelui ce
l'a scărbit.

Cuvintele de rușine din gura vóstră.

Cu curaj a đis aicea Pavel acésta «din gura vóstră», adecă
lepădați dice frații mei hristiani, tótă vorba de rușine din gura
vóstră fiind-că gura acésta se sfințește prin împărtășirea prea
curatului Trupului și Sângelui lui Christos. Și necuvios lucru
este cu adevărat a se spurca cu cuvinte hulitóre și de rușine,
o gură sfântă ca acésta a vóstră care priimește pre Christos
pre sf. sfinților²⁾.

9. Nu mințiți unul altuia.

Fiind-că voi hristiani, dice, v'ați îmbrăcat întru Christos, ca-
rele este adevărul, precum însuși o a đis «e u sint adevărul»
(Ioan XIV, 2), cum acum vă îmbrăcați cu alt chip al minclu-
nei, spuind mincluni unul altuia? Că arătat este că spuind min-
cluni v'ați desbrăcat de chipul acela și de haractirul adevăru-

¹⁾ Despre pomenirea de rău acestea scrie dumnezeescul Isidor Pelu-
siotul dicend: „Nu este lucru de suflet viteaz a fi cine-va pomenitor de
rău, ci de suflet ticălos și pângărit“ (Epist. VI către Antioh). Și Pari-
miastul dice: „Cela ce pomenește răul este fără de lege“ (Pild. 21 cap.
XXIV). Sf. Zaharia dice: „Nimenea să nu pomenească răul fratelui său
întru inimile vóstre“ (Cap. VII, stih 10). Și iarăș Parimiastul dice: „Că-
le pomenitorilor de rău duc spre mórte“ (Pild. XII, 9).

²⁾ Veđi și la Hristoia noastră cuvintul ce îl facem cum că hristianu-
lui nu i se cade a grăi cuvinte de rușine.

lui lui Christos, cu carele mai înainte erați inchipuiți și dinpro-
tivă v'ați îmbrăcat cu mincluna care este chip și haractir al
diavolului, al tatălui minclunei, precum este scris «acela nu a
statut întru adevăr că minclinos este și tatăl minclunei» (Ioan
VII, 48)¹⁾.

Desbrăcându-vă de omul cel vechi împreună cu fap-
tele lui.

Pentru care pricină numește Pavel mădulări și trup și om
pre viața cea stricată și păcătoasă? Asemenea și pentru ce din
protivă numește trup și om pre viața cea sfântă și îmbunătă-
țită? Pentru ca cu acésta să arate cum că proalegere omului
prin care se săvârșește răutatea și viața cea bună, acésta este
mai de căpetenie decât ființa și firea omului. Și acésta este
om și trup și mădular ale omului mai mult decât este însuși
ființa omului și a trupului și a mădulărilor lui. Și cum că mai
mult din proalegere ne numim decât din ființă și din firea nós-
tră²⁾. Pentru acésta și dumnezeesca Scriptură nu numește pre
ómenii dela fire și dela ființa lor, ci dela proalegere cea bună
sau cea rea, ca și necuvintátóre dobitóce dicend: «Că iubi-
tori de parte muerescă s'a făcut. Fiește-carele asupra aprópe-
lui său renchiază» (Ier. V, 8). Iar alte-orî numește căni: «câni
muți» (Is. cap. LVI, 10), și iarăș: «Câni obraznici cu sufletul»
(tij. 11). Iar alte-orî îi numește pre ómeni lupi: «stăpănitórii
ei (cetăței Ierusalimului adecă) în mijlocul ei ca niște lupi, rá-
pind răpesc ca să verse sânge pentru ași sătura lăcomia de
averi» (Iezechil XXII, 27). Și altă dată îi numește pre ei vulpi:
«vulpile au trecut printr'insa» (Pláng. V, 18), și iarăș: «Pro-
rocii ca niște vulpi în pustietăți» (Ier. XIII, 4). Și precum nu-
mește Scriptura dupre fire pre ómeni cu numirile dobitócelor
celor de mai sus, căci s'au asemănat cu dínsele, dupre proale-
gere lor cea rea, așa din protivă numește pre ómeni fi ai lui
Dumnezeu și Dumneđei pentru buna proalegere, dicend: «Că
eu am đis dumneđei sinteți și fi ai celui prea înalt toți»
(Psalm. LXXXI, 6). Ci și în munca iadului și întru împărăția
lui Dumneđeu, nu bagă pre om firea și ființa lui, ci buna pro-
alegere și răutatea. Decí om vechi dice Apostolul pre proale-
gere cea stricată și înrăutățită a omului, pentru acésta și dupre
urmare dice: «Impreună cu laptele lui dezbrăcați-vă, o hristi-

¹⁾ Veđi și tălc. dicerei: „Pentru acésta lepădând mincluna, fiește-carele
grăiescă adevărul cu aprópele său, că mădulări sintem unul al altuia“. La
cap. IV al ceii către Efesenî, stih 25 frumoasă fiind.

²⁾ Teodorit însă dice cum că de vreme ce și mai sus Pavel a numit
mădulări ale trupului răutatea cea din parte, acum aicea dice și care
este tot trupul omului, al căruia sint și mădulările cele ca acestea.

nilor», adecă de proalegerea cea stricată cu faptele cele rele. A numit om însă vechi pre proalegerea cea stricată și rea Pavel, pentru ca să arate cu numele celui vechi pre reutatea și înreutățirea și bóla el. Veđi însă, o cetitoriule, cum a nume- rat Apostolul mădulările omului celui vechi. Și prin minelu- nă adecă, a arătat pre gândul lui cel stricat, iar prin mânia a arătat inima cea rea a lui, întru care mânia zace. Iar prin hula a arătat gura lui cea imputită; prin curvie, a arătat ochii lui cei ce ved cu inverșunare; prin lăcomia de averi, a arătat mâ- nile lui cele nedrepte; prin pofta cea rea, a arătat mădulările cele ascunse și mai ales splina și rărunchiū lui, întru care se află pofta. Veđi și supținsemnarea cap. VI, stih. 6 al ceii către Romani, pentru ce se numește om vechi¹⁾.

10. Și îmbrăcându-vē întru cel nou, cel ce se înoeste spre cunoștință.

Precum mai sus a numit Pavel pre proalegerea (adecă voea cea de sine) cea rea și păcătoasă, om vechi, așa și omul nou numește aici pre proalegerea cea bună și îmbunătățită, fiind-că acesta nu se învechește, ci tot-de-una întinerește și crește întru cunoștința lui Dumnezeu și a dumnezeștilor lucrări. Și de a pururea și tot-de-una se mișcă și se arată mai nouă, fără a sta când-va și a se învechi, ci cu cât mai mult priimește cu- noștința lui Dumnezeu cu atât mai mult se întărește, pentru a lua încă mai înaltă și mai deplină cunoștință ca acesta.

Dupre chipul celui ce l'a zidit pre el.

Adecă ori-carele se va îmbrăca cu omul cel nou și cu pro- alegerea și viețuirea cea dupre Dumnezeu, acela se înoeste întru cunoștința lui Dumnezeu și se face nou și frumos dupre chipul lui Christos. Căci și Christos era tēnēr și frumos dupre virstă și dupre haractirul trupului, fiind-că nu a îmbătrânit ca să se facă de betrăneță nefrumos și grozav, precum se fac

¹⁾ Acestaș Teodorit om vechi a înțeles aicea pre viața Colasenilor cea de mai înainte, ce o aveau mai înainte de botez precum mai sus a dicit: „Intru care și voi ați umblat ôre când, viețuind întru acestea” (Col. II, 7). Dicit însă și marele Macarie: „Când dicit Apostolul dezbrăcându-vē de omul cel vechi desăvirșit, dicit de cel ce are ochi către ochi, căi către cap, urechi către urechi, mâni către mâni, piciorē către piciorē, că pre omul tot și sufletul și trupul l'a spurcat viclenu și l'a smulț și l'a îmbrăcat pre om cu vechiul om cel spurcat și necurat și luptător lui Dumnezeu și nesupus legel lui Dumnezeu cu însuși păcatul l'a îmbrăcat, ca să nu vadă omul precum voește, ci ca să vadă rău și să audă rău și să albă piciorē grabnice spre a face rău și mâni ca să lucreze fără de legă și în inimă să cugeteze rele. Deci să ne rugăm noi lui Dumnezeu ca să ne dezbrace de omul cel vechi, căci singur el pôte a ridica dela noi păcatul” (Vor. II, cap. 2).

toți bătrânii firește, ci atât de frumos era, în cât nu pôte cine-va a scrie imprejur frumusețea lui. Pentru acesta și David dicit: „Frumos cu podoba mai mult decât fiii ómenilor» (Psalm. XLIV, 3)¹⁾. Și era tēnēr și frumos Christos și ca un fără de păcat, pentru-că nu a făcut păcat, carele îmbătrânește și slujește și strică pre om. Deci și noi hristianii fiind-că ne-am zidit de Christos prin sf. botez și prin îmbunătățita viață (că pre acestea le înțelege zidire)²⁾, pentru acesta sintem datorii să lepédăm vechimea cea din păcate și stricăciunea și să ne facem tineri și frumoși cu sufletul dupre faptele cele bune și dupre frumusețea lui Christos.

11. Unde nu este Elin și Iudeu.

Adecă întru omul cel nou dupre Christos nu se teorisește, dicit, osebire de Elini, lipaciū sau nemernic, adecă dintr'alt neam ce vine la credință și între Evrei, adecă cel din strămoși E- vrei pogoritori³⁾.

Tăere imprejur și netăere imprejur, varvar, Schit, rob, slobod, ci tôte și întru toți Christos.

Iată aicea scrie și altă laudă a noului om dupre Christos, adecă cum că nu că caută la dinsul vre o osebire, nici de neam, nici de dregătorie, nici de strămoși, ci singur Christos

¹⁾ Că frumos era Domnul și dupre haractirul trupesc, precum dicit dumnezeescul Chrisostom, Ieronim, Damaschin și alții și la frumusețea cea trupescă a luat pre diciterea cea de mai sus a lui David. Insa alți pă- rinți iau diciterea acesta la frumusețea dumnezeirei Domnului și nu la frumusețea trupului lui precum Climent Stromateul și Orighen și Chiprian și Vasile și Avgustin și Tertulian.

²⁾ Iar cum că zidire aicea se înțelege cea spre mai bine, veđi la sup- tinsemnarea diciterei: „De este întru Christos vre o nouă zidire” (II Cor. V, 17). Despre înoirea acesta și rēșfrumusețea omului, acestea scrie Va- siliescul condei (sau împărătescul precum îl dicit) al bisericei (adecă Ma- rele Vasile): „Ca o statue sfărământu-se și zdrobind și stricând slăvi- tul chipul împăratului din nou se închipuește de înțeleptul meșter și de bunul făcător, prefăcând slava făpturei sale și punēnd-o întru slava cea de mai înainte. Așa și noi pătimind pentru călcarea poruncei, precum este scris: „Omul în cinste fiind nu a priceput, s'a alăturat cu dobi- tócele celo fără de minte și s'a asemănat lor”, să ne chemăm iarăși la întâia slavă a chipului lui Dumnezeu: „Că dupre chipul și asemē- narva lui Dumnezeu, dicit, a făcut Dumnezeu pre om” (Cuv. I despre botez, întru carele arată cum se botéză cine-va întru Evanghelia Dom- nului). Dicit însă și Teodorit tălcuind diciterea acesta: „că din nou ne-a făcut pre noi Dumnezeul a tôte și haractirurile dumnezeescului chip pre care le-a fost stricat păcatul mai cu scumpătate le-a închipuit întru noi”. Și acesta o a dicit și în cea către Romani: „pre cari l'a procunoscut le-a și prohotărît a fi de un chip cu chipul Fiului său” (Rom. VIII, 29).

³⁾ Veđi supținsemnarea diciterei: „nu mai este Iudeu, nici Elin, nici rob nici slobod” (Gal. III, 28), cum le tălcuește aceste proa Marele Maxim.

și credința cea după Christos și viețuirea este haractirul și chipul noului om celui ca acesta, căci la toți acela carui sint închipuiți cu viața cea îmbunătățită toate le este Christos și neam și dregătorie și cin și toate cele-l-alte¹⁾. Încă și după alt chip se înțelege dicerea aceasta, cum că toți cei netăiați împrejur și varvarii și cei de bun neam și robii și slobodii, toți acesteia, dic, credend s'au făcut în Christos, fiind-că toți sint trup al lui Christos²⁾.

¹⁾ Iar cum că chipul lui Christos nu este trupesc (ei sulțesc), vede dicerea lui Grigorie Nisu în supținsemnarea la cap. III, stih. 27 al cărui către Galateni.

²⁾ Iar chiar aceea atunci se va face Christos toate într-o toți, când toți ne vom supune lui Christos și ne vom face mădulări ale lui, precum tălcuiește Marele Atanasie dicend: „Că atunci și Christos se va supune Tatălui celui ce l-a supus lui pre toate, precum a dicit Apostolul” (I Cor. XV, 28). De acesta dice și Teodorit: „Deci în viața aceea cu scumpătate ne îmbrăcăm în omul cel nou că într-o aceea ne izbăvim de stricăciune și ne îmbrăcăm într-o nestricăciune. Iar într-o sf. botez deplinim închipuirea vieții acelei”. Dice însă și teologul Grigorie, tălcuind dicerea aceasta: „Ardă nouă Dumneșeu, cel ce s'a înomenit pentru noi și s'a săracit ca să învieze pre trup și din nou să prefacă chipul și să răsplăzmească pre om, ca să ne facem toți una într-o Christos, carele s'a făcut în într-o toți noi desăvirșit, câte însuși este în locul celor trupesti, cari s'au aflată într-o noi și în locul celor omenești, ca să nu mai fim parte bărbătescă și femească, barbari, Schiți, rob, slobod, adecă cunoșterile cele ale trupului, să să purtăm într-o noi însine pre singur dumneșeul haractir de către carele și într-o a fi ne-am făcut, atăta închipuindu-ne a dînsul și formăluindu-ne, în cât și despre dînsul numai să ne cumpătem” (în cuv. îngropării fratelui său Chesarie).

Iar Marele Vasile această dicere a Apostolului adăogend dice: „Nevoie și de urmat este cel ce se va naște, același și a se îmbrăca are nevoie, însă că precum scândura pe care are a se face chip împărătesc, de lemn de ar fi, ori de aur sau de argint, sau de altă materie, precum aceea, dic, are trebuință de a se ridica de asupra ei totă ne netezirea și rădare, apoi să primescă asupra-i și să se îmbrace cu chipul împărătesc al lui și atunci osebirea lemnului său a aurului său a argintului nu se cunoște, fiind-că osebirea materiei o acopere scumpătatea chipului, care are cu întâiul chip și trage la a sa privire pe toți cei ce o ved și se în mai cinșită decât totă incopetoria și stăpânirea; cu un chip ca acesta și cel ce se boteză sau Evreu de este sau Elin sau bărbat sau femeie sau rob sau slobod, sau Schiț sau varvar, sau altul ore-carele de omul de neam s'ar întempla, are trebuință, după ce se va desbrăca de omul vechiu și de faptele lui, și prin învățătura cea într-o duhul lui Christos se va îmbrăca într-o cel nou, cel după Dumneșeu zidit într-o dragoste și într-o cuvloșia adevărului, într-o cel înnoit spre cunoștință după trupul celui ce l'a zidit pre el, așa se ajungă la buna voința lui Dumneșeu, pre care Apostolul o a predanisit dicend: „Știți că celor ce s'au botezat pre Dumneșeu toate le ajută spre bine, celor ce sint chemați după bunăpunere. Că pre carl l-a procunoscut l-a și prohotărit a fi de un om cu chipul Fiului. Că atunci ca un fiu al lui Dumneșeu îmbrăcându-

12. Deci îmbrăcați-vă ca niște sfinți aleși și iubiți al lui Dumneșeu.

Dumneșeescul Pavel tot-de-una obișnuiește a arăta hristianilor lesnirea ce o are fapta bună, pentru acesta și aicea asemenează pre fapte cu îmbrăcăminte, pentru două pricină: una adecă, căci precum cu lesnire se îmbracă cine-va cu halna sa, așa cu aceeași lesnire pot hristianii să voescă a se îmbrăca și cu fapta bună. Și alta încă, căci precum se cuvine tot-de-una a se îmbrăca cine-va cu halna sa ca să-și împodobescă trupul și ca să nu se arate gol, cu asemenea chip și hristianii tot-de-una se cuvine a se îmbrăca cu fapte bune și a întrebuința podoba lor. Căci cel ce nu poartă fapta bună, acela se vede gol și urât și neîmpodobit. Pentru acesta și Domnul dicea episcopului Laodichief: „Te sfătuesc pre tine să cumperi dela mine halne albe, ca să te îmbraci și să nu se arate rușinea golătății tale” (Apocal. III, 18). Sfătuirea însă acesta a Apocalipsului este mestecată cu covârșitoarea laudă, căci mulți sfinți cu adevărat s'au făcut, ci nu și aleși, nici iubiți. Iar voi, dice, hristianii cei din Colase toate acestea le aveți.

Intru milostiviri de îndurări.

N'a dicit Pavel, îmbrăcați-vă cu milostenie către frații voștri hristiani, ci într-o milostiviri de îndurări, una adecă pentru a nu necinși cu smeritul nume al milosteniei pre săracii aceia, ce erau vrednici de milă și de îndurări. Și alta încă, pentru ca să arate cum că hristianii se cuvine a compătimi și a ajuta pre cei ce au trebuință, nu din afară, ci dinlăuntru din măntăile inimii lor, și nu precum frații ajută pre frații lor, ci precum născătorii se milostivesc către fiii lor. Și să nu'mi dicit, hristianule, că cutarele sărac a greșit și pentru acesta nu-l miluesc, nu. Fiind-că pentru acesta cer dela tine să te îmbraci cu milostiviri de îndurări, pentru ca să te milostivești către toți întocmai și să nu faci osebire între păcătos și între îmbunătățit.

Intru bunătațe, într-o smerita cugetare, într-o blândetă, într-o îndelunga răbdare.

Celula ce se va îmbrăca cu milostiviri de îndurări, precum mai sus a dicit Pavel, acelula de nevoie urmază a avea și bunătațe și smerita cugetare și blândetă și îndelunga răbdare, pre care le înșiră aicea Apostolul, căci carele părinte nu are

se învărednicește treptei celui desăvirșit cu Darul Domnului nostru Iisus Christos, într-o carele nici tăcerea împrejur este ce-va, nici netăierea împrejur, ci credința prin dragoste lucrându-se” (Cuv. la botez, cum se boteză cine-va într-o Evanghelie).

bunătate și voire de bine către fiul său? Sau carele părinte nu se poartă cu smerită cugetare și cu blândeță și cu îndelungă răbdare către fiul său? Sau care părinte se pricește și nu iartă toate greșalele copilului său? Negreșit fiește-carele părinte acest-fel de milostiviri arată către prea iubiții săi fii. Invață-te dar și tu, o cetitoriu, din aceste cuvinte ale Apostolului prea buna rânduală a faptelor bune, căci bunătatea¹⁾ naște pre smerita cugetare, căci cel ce are moraluri bune, acela este și smerit cugetător. Iar smerita cugetare iarăși naște pre blândeță. Căci cel ce este mândru, acela este și mânios și nu are blândeță. Iar blândeța iarăși naște pre îndelunga răbdare, care este o înfrinare a părții sufletului ceii de mânie spre a face izbândă ore-cărora, adecă este o mărime de suflet²⁾.

13. Suferind unul pre altul și ertând unul altuia, de are cine-va improtiva ore-căruiă piră.

Adecă suferiți, dice, unul pre altul, hristianilor, tu suferi pre

¹⁾ Ce osebite are bunătatea cu facerea de bine, caută la suptinsemnarea dicerii „bunătate, facere de bine” (Gal. V, 22).

²⁾ Despre îndelunga răbdare dice Parimiastul: „Intru îndelunga răbdare este buna mirezmă a împăratului” (Pild. XXV, 15). Și Sirah dice: „Intru îndelunga răbdare se face răspunsul grăirei” (Sir. V, 13). Iar cuvintele dumnezeescului Chrisostom aurite cu adevărat sînt și mîere dintr’insele curgînd, cu care laudă pre sufletul omului celui îndelung răbdător; că dice așa limba acea bună și bine vorbitoare și aticescă: „Sufletul celui îndelung răbdător se asemenează cu ore-carele virf de munte care are zefir subțire și raza curată o priimește și și revarsă ape de vîre prea limpede propuind multe daruri ale florilor, asemenea ale veștilor și ale grădinelor celor de vară pline de saduri și flori, cu caracte de ape. Iar de se face și vre un sunet, lin este și multă îndulțire revarsă celor ce îl aud. Că păsăruțele sînt cîntătoare pre virfurile copacilor, sus de pre frunze și greerii ceii cîntători și privighetorile și dunelele deplinesc ore-care muzicescă conglăsuire și zefirul încetșor vind frunzele copacilor, bradul și pevgihii șuerând, de multe ori se meneză cu chimvala... Și mai ales multe asemănări ar afla cine-va: când s’ar uita cine-va la roze, i se va părea că vede curat curcubeu; când va lua aminte la glasuri, i se va părea marea învăluindu-se; când se va uita la flori i se va părea ceriul și nu numai cu privire la grădina aceea, mai mult îl face a se alina și a se odihni, în socoti mai mult că este în ceriul decăt pre pămînt. Este și altă ore-că reșunare: când apa de năpraznă revărsându-se preste virfurile penț și lovește petricelele cele mici, cu lovirea cea lină, așa desnodă mîerlăurile noastre cu dulcēja în căt cu grabă se aduce și somnul cel dulce asupra ochilor noștri. Ați audit cu dulcēja povestirea; poți și doritori v’afi făcut de pustie, ci decăt pustia acesta mult mai este sufletul celui îndelung răbdător” (Vor. VI la Fapt. Apost.); vede diceră: „Cu îndelungă răbdare suferind unul pre altul întru dragoste” (Efes. IV, 2). Și diceră „dragostea îndelung răbdă” (I Cor. XIII,

altul și altul să te suferi pre tine și nu cercetați greșalele și metehnele fraților voștri cu amărîre, ci socotiți pre ele că sînt mici și vrednice de ertare și să le treceți cu vederea. Veți însă, o cetitoriu, că și Pavel a micșorat și a nimicuit greșalele fraților noștri, fiind-că le-a numit jalobă, adecă puțină prihanire și ușoră.

Precum și Christos a ertat voue așa și voi.

Ceea ce obișnueste tot-de-una Pavel a face, adecă a îndemna pre hristiani spre fapta bună, aducînd în mijloc spre pildă pre stăpînul nostru Christos, acesta o face și acum și dela Christos îndemnă pre Colasenii să erte greșalele fraților lor. Ertăți, dice, voi hristiani greșalele fraților voștri, precum și Christos a ertat greșalele vîstre; ci mai sus a făcut Pavel să se arate mici greșalele fraților noștri, fiind-că le-a numit prihană puțină. Iar aicea aducînd pre Mântuitorul Christos spre pildă, ne îndemnă pre noi să ertăm toate greșalele fraților noștri, măcar și mari de ar fi, măcar și făcători de bine de am fi fraților noștri acelora, măcar și mari de am fi noi, iar frații noștri ceii ce ne-au greșit ar fi mici și proști. Și nu numai ne îndemnă Apostolul să ertăm greșalele fraților noștri, ci și să murim pentru dinșii, și nu numai să murim pentru dinșii, ci și după mörte încă să le facem bine. Pentru-că și Christos a făcut așa și a ertat greșalele noastre și a murit pentru mîntuirea noastră și după ce a murit iarăși ne-a făcut bine și acum încă tot-de-una ne face bine cu nenumerate bunătăți și încă are a ne face bine în vec, întru viitorime. Fiind-că diceră «precum» însemneză pre asemnarea lui Christos. Toate acestea le cere să le facem și noi hristiani următorii lui Christos, și cari petrecem dupre asemnarea lui Christos¹⁾.

14. Iar preste toate acestea dragostea.

De vreme ce este cu puțință a erta cine-va pre altul și a trece cu vederea greșalele lui, însă a o face acesta nu cu dragoste curată, ci numai cu chip și cu fățarie, pentru acesta Pavel arată aicea dragostea ca pre o cale prin care putem să ertăm întru adevăr pre frații noștri. Și iarăși, fiind-că este cu puțință a se arăta cine-va blând și smerit cugetător, însă a nu iubi pre fratele său, pentru acesta îndatorește Pavel, că după toate alte fapte bune, se cuvine a vă îmbrăca cu dragoste pentru ca să puteți cu acesta să isprăviți și cele-l-alte fapte bune întru adevăr²⁾.

¹⁾ Însemneză, că din afară se cuvine a se înțelege la diceră acesta: unul altora ertând, adecă precum și Christos a ertat voue, așa și voi ertăți unul altora.

²⁾ Iar cum că din dragoste se nasc și se isprăvesc cele-l-alte fapte

Careea este conlegătură a deplinătăței.

Pre toate faptele bune cele mai sus țise, ȃice, dragostea im-
preună le stringe ca cum ar fi de față, precum dinprotivă, când
acesta lipsește, toate faptele bune cele țise se topesc și se a-
rată că sint fătărnicie și formă și o nimica; căci precum la o
zidire a unei case, de nu se vor pune în mijlocul părților le-
găturile, adecă cele ce se numesc brie, cu lesnire se risipește
casa aceea, și precum la trup, de nu ar fi conlegăturile și le-
cheeturile, lesne s'ar desface mădulările trupului, cu acest chip
și la toate faptele cele bune, care pricinuesc deplinătatea, dra-
gostea este care le stringe împreună ca o mare legătură și
conlegătură, și fără de dragoste nici o faptă bună este depli-
nită, nici pôte cine-va fără de dinsa a se face îmbunătățit de-
săvârșit, ci măcar și toate faptele cele bune de s'ar părea ca
le are, fără de dragoste nedeplinit este. Și pentru acesta
ȃis Pavel alurea: «dragostea nici odinioră cade» (I Cor. XIII.
21). Și veđi supținsemnarea țicerei acesteea.

15. Și pacea lui Dumnezeu dăruiască-se întru inimile
vostre.

Înțelegerea apostoleștei țicerei acesteea se face aratăta
un chip ca acesta: S'a ocărit, să țicem, ore-cine de un frate
și după ce s'a ocărit, se nevoesc și se luptă două cugetări în-
tru dînsul, și o cugetare îl îndemna pre cel ocărit ca să facă
izbândire asupra ocăritorului, iar ceea-l-altă cugetare îl îndemna
pre el să arate îndelungă răbdare preste cel ce l'a ocărit și
să-l erte. Decî de va sta pacea lui Dumnezeu în inima celui
ocărit, ca un dăruitor de daruri, adecă, ca un judecător drept
și puitor de nevoință și va da har și cunună de biruință cu-
getării ceîl ce îl îndemna să rabde îndelung, atuncea va înceta
ceea-l-altă protivnică cugetare de a-l mai îndemna să izbândească
Decî această pace a lui Dumnezeu, țice Pavel, să hărăziască
se biruiască întru voi, hristianilor, și nu mânia și iubirea de
birui, decăt (sau chiar) pacea ceea ce se face pentru omenii,
căci ceea ce se face pentru omeni, sau pentru-că se face pen-
tru lumesc sfîrșit, acea pace, degrabă să strică (de multe ori
insă și după ce cine-va izbândește asupra vrășmașului său,
atuncea se împacă, care și această pace omenescă se țice,
mai ales pace rea și prihănită). Iar pace a lui Dumnezeu,
decă care se face pentru Dumnezeu, aceea este adevărată și
nu se deslegă, pentru-că nu se face pentru vre un sfîrșit lu-
mesc, ci numai pentru Dumnezeu și pentru porunca lui Du-

bune, veđi mărturia sf. Grigorie al Tesalonicului în supținsemnarea
țicerei „și se bucură de adevăr” (I Cor. XIII, 6).

nețeu, precum și pacea ce o a făcut Dumnezeu cu noi vrăș-
mași săi, nu s'a făcut pentru vre un alt sfîrșit, decăt pentru
singură iubirea de omeni și dragostea lui cea către noi. Pen-
tru ce insă Apostolul mai sus a pomenit dragostea și apoi lă-
sând dragostea începe a vorovi despre pace, căci se vede, cum
că învățătura cea despre pace este de prisos, fiind-că și în
mijlocul dragostei se cuprinde și pacea. Spre deslegarea ne-
dumerirei acesteea dar răspundem, cum că, fiind-că de multe
ori și prietenul prihănește și se turbură cu prietenul său și fi-
ind-că une-ori din multa dragoste se pornesc prigoniți de vorbe
și ocări și sfeđi, pentru acesta țice Pavel: eu nu voesc ca voi
hristianii să aveți o dragoste ca această turburătoare, ci impre-
ună cu dragostea să aveți și pacea lui Dumnezeu, care pre
toate le judecă cu liniștire și pre toate le pune în bună rându-
lală și toate le împacă¹⁾.

Intru care și v'ați chemat într'un trup.

Adecă Christos chemându-ne pre noi hristianii la pace, ne-a
făcut un trup pre toți al cărufa trup el s'a făcut cap, căci pen-
tru ce atâta noi sintem un trup, fără numai ca unul altuia să
fim mădulări și așa să ne unim cu capul nostru și să nu ne
despărțim de dînsul? Sau înțeleg această Pavel și așa, că v'ați
chemat la pace, fraților, adecă prin pace v'ați învrednicit a lua
dela Dumnezeu nenumărate bunătăți, căci de nu ne-am fi îm-
pecat mai întâiu cu Dumnezeu, nu ne-am fi chemat de dînsul,
ca să fim robi ai lui și să dobândim bunătățile lui²⁾.

Și bine mulțamitori faceți-vă.

O hristianilor, țice, faceți-vă către Dumnezeu bine mulțami-
tori. Bine mulțamitor insă se face cine-va către Dumnezeu,
când precum Dumnezeu i-a făcut lui daruri, așa și el face da-
ruri fratelui său. Căci cel ce mulțamește lui Dumnezeu pen-
tru-că i-a ertat păcatele lui, acela nu va izbândi asupra frate-
lui celui ce i-a greșit, căci cel ce izbândește, acela uită face-
rea de bine ce a luat dela Dumnezeu și dupre urmare se arată
nemulțamitor către Dumnezeu, precum și nemulțamitorul și
răul robul acela, cărui i-a ertat stăpânul său țecile de mil de

¹⁾ Veđi la cap. IV, stih 9 al ceîl către Filip, pentru ce Dumnezeu se
ține Dumnezeu al păcei, asemenea veđi și stih 7, veđi și decâte feluri
este pacea la supținsemnarea țicerei „îndreptându-ne din credință pace
avem către Dumnezeu” (Rom. V, 1).

²⁾ Iar Teodorit așa tăleuește țicerea această, țicend: „Dumnezeu cel
ce ne a chemat pre noi, un trup a alcătuit din noi toți. Decî nu-l îm-
părțim acesta, ci deși vre unul s'ar ispiți de ore-care lucru, ce-va măl-
nitor, albă pacea în inimă puitoră de nevoință și hărăzitor de dar și
care lucrează pre unirea cea iubită de Dumnezeu.

talant¹⁾) cu care era dator, iar el ca un nemulțămător nu a vrut să erte celui împreună cu dînsul rob nici cei o sută de bănișori, cu care îl era dator, precum arată pilda Domnului cea ăisă în Evanghelie (Mat. XVIII). Deci să mulțămim tot-de-una, fraților, lui Dumnezeu, întru toate relele cele ce am pățimit, ori de la omenii, ori dela demonii, ori dela stricata noastră fire. Și pentru mulțămirea acăsta a noastră vom lua cununa de mucenic²⁾.

¹⁾ Insemneză, că precum ăice Calmet cel mai nou în lexiconul Scripturii, fiește-care talant face mai patru sute opt ăeci și șese galbeni venetici. Iar cele ăeci mii de talanți face mai patru sute de milioane și opt sute șaseăeci galbeni venetici; și atăta era ceea cu care era dator robul cel viclen și rău împăratului său, aăcă omul cel păcătos lui Dumnezeu. Iar suta aceea de bănișori nu fac nici tocmai doi galbeni venetici, după acăstaș Calmet; și atăat de puțin era ceea cu care era dator viclenului rob robul cel împreună cu el, aăcă omul celui-l-alt om.

²⁾ Pentru acăsta și limba cea bine vorbitore a lui Chrisostom, dela carele a adunat sfințitul Teofilact acăsta ce ăice, adauge și acestea: „Deci întru toate să mulțămim ori ce s'ar face, că acăsta este mulțămirea, că a face acăsta cine-va întru buna norocire, nu e lucru mare, că însuși firea lucrurilor ne împinge la acăsta. Iar când sîntem întru cele mai de pre urmă nevoi, de vom mulțami, atuncea este mirare, căci când pentru cele ce alții blestemă și se necăjesc, iar noi de vom mulțami, veđi căt folos este, mai întăiu ai veselit pre Dumnezeu, al doilea ai rușinat pre diavolul, al treilea și ceea ce s'a făcut nimica a arătat: că împreună și tu mulțamești și Dumnezeu durerea ta o împuțineză și diavolul se pierde”. Și iarăși: „Nimica este mai sfînt decăt limba aceea ce și întru cele rele mulțamește lui Dumnezeu. Cu adevărat ea nimica este mai puțin decăt limba mucenicilor. Că asemenea acăsta cu aceea se încununăă fiind-că și asupra acăstea stă calăul silind-o a se lepăda de Dumnezeu prin hulă, că stă diavolul cu cugetări de calău sgăriind și cu necăjiri întunecând. Deci de va suferi cine-va durerile și va mulțami, a luat cunună de mucenic” (vor. VIII la cea către Col.).

Pentru acăsta acăstaș Chrisostom mulțamea tot-de-una lui Dumnezeu și veđi la stih. 6 al cap. IV al ceii către Filipis. la supținsemnare. Dice însă și Marele Vasilie: „Că rușine este a binecuvînta noi pentru cele mai bune, iar a tăcea pentru lucrurile cele mai măhniciose și dureroase. Ci atuncea mai ales trebuie a mulțami știind că pre cela ce iubește Domnul îl pedepsește, și bate pre tot fiul pre carele îl priimește (tăc. la psalm. XXXIII). Ce ăic? Nu se cuvîne numai a mulțami cine-va lui Dumnezeu pentru necazuri și pentru ispitele vieței acăstea, ci încă se cuvîne a-i mulțami și pentru munca ceea ce va să fie. Fiind-că și munca de folos este și celor ce se muncesc folositoare. Pentru ce? Pentru-că munca este opritoarea păcatului și a răutăței, de unde și muncă se numește, căci zătignește și oprește răul și de nu ar fi fost munca, păcatul și răul s'ar întinde întru nemărginire și atuncea nu ar fi luat sfîșit. Pentru acăsta și Marcu Efes. a ăis cuvîntul acăst deșănțat la ad. însă adevărat și temeinic: „Că de folos este celor ce se muncesc să se muncăă”. Și pentru acăsta și cuv. Teoctist Studitul, în ore carele tîmpar al canonului lui de umilință către Domnul nostru Iisus Christos, anume ăice: „Și întru muncă mulțameșc” pentru-că munca, ea de sine

16. Cuvîntul lui Christos să locuăcă întru voi cu imbelșugare.

Cu aceste cuvinte arată Pavel nouă hristianilor o cale și un metod, prin care putem a ne face bine mulțamitori către Dumnezeu, căci de va locui întru noi cuvîntul lui Christos, aăcă învățatura și dogmele și sfătuirile lui cu care ne învață să deșăimăm viața acăsta și vremelnicele bunătăți; de ne vom aduce aminte ăice de învățăturile aceste ale Domnului și de le vom păzi în inimile noastre, negreșit nu ne vom birui de vre o ispită și necaz, ci suferind toate cele rele cu inimă vitéză, vom mulțami lui Dumnezeu pentru căte ni se întemplă. Și veđi, o cetitorjule, că nu prost a ăis Pavel: fie cuvîntul lui Christos întru voi, ci locuăcă înlăuntru vostru și să locuăcă cu imbelșugare, pentru-că de vom fi bogăți de cunoștința și învățatura dumnezeștilor scripturi, negreșit cu lesnire vom suferi toate relele întemplări, fiind-că ne mângăem de cuvintele și înțelegerile scripturilor, pentru acăsta ăicea către Dumnezeu prorocul Ieremia: „și va fi cuvîntul tău mie spre veselia și bucuria inimei mele (cap. XV, 16), precum și cel bogat de banii, acela

nu este lucru rău și mai ales este și bun, una aăcă pentru-că oprește și zătignește păcatul și nu lasă a se lucra în nemărginire precum am ăis. Și alta încă, pentru-că munca este certare și pedepsă a răului și printr'insa se deplînește dreptatea lui Dumnezeu, măcar deși munca nu este dinadinsă voe a lui Dumnezeu, ci este următore voea lui, după sfinții teologi, că siugur păcatul este însuși de sine rău și nici după dinadinsă voea lui Dumnezeu se face, nici după cea următore, ci după pângărita socotela omului. Pentru acăsta și dumnezeescul Chrisostom poruncește hristianilor acestea: „acăst lucru fie întru rugăciunile văstre: a mulțami și pentru cele arătate și pentru cele nearătate și pentru cele din voe și pentru cele ce nevrînd noi ne-au făcut bine. Și pentru împărăție și pentru ghenă și pentru necaz și pentru repaus. Că acăsta este obicinuit sfinților a se ruga și pentru facerile de bine cele obștești a mulțami. Că știu pre ore carele sfînt bărbat așa rugăndu-se; nimic ăicînd mai înainte de graiul acăsta, ci că, mulțamind Dămne pentru toate facerile (tăle) de bine căte s'au arătat nouă necredincioșilor din ăiua cea întăia până astăđi; pentru cele ce știm și pentru cele ce nu știm, pentru cele arătate și pentru cele nearătate, pentru cele în lucru făcute și în cuvînt, de voe și pentru cele nevrînd, pentru toate cele ce s'au făcut nouă nevrednicilor, pentru necazuri, pentru odihnă, pentru gheena, pentru munca și pentru împărăția ceriurilor” (vor. X la cea către Colas.). Iar sf. Isaac a ăis: „Că cela ce mulțamește, îndemnă pre făcătorul său de bine să-i dea mai multe faceri de bine: „Mulțămirea celuia ce înăvitéză pre cel ce-i dă de a-i da mai mari dăruci decăt cele de mai înainte” (Cuv. XXX). Și iarăși acăstaș dumnezeesc părinte: „Cela ce nu mulțamește pentru cele mai mici, și pentru cele mai mari mincinos este și nedrept”. Și iarăși: „Cela ce povățuește darurile lui Dumnezeu pentru om, este inima care se mișcă spre neîncetata mulțămire”.

sufere paguba ce s'ar urma pentru-că are și dă. Și de a perdut puțin ore-care dar are mulți alții, cari i-au rămas¹⁾. Pentru acésta dice și David: «Iatru inima mea am ascuns cuvintele tale, ca să nu greșesc ție» (Psalm. CXVIII). Insași acésta o dice și Teodorit, adevă cum că poruncește Dumneđeū dîcînd: «Și vor fi graturile acestea care eū poruncesc ție astăzi în inima ta și în sufletul tēu. Și le vei grăi acestea fiilor tēi și vei vorovi întru dinsele ședînd în casă și mergînd pre cale și culcându-te și sculându-te» (A 2 lege: VI, 7).

Intru tōtă înțelepciunea.

Adevă cuvîntul lui Dumneđeū, dice, să locuască întru voi cu imbelșugare, adevă cu tōtă fapta buna, fiind-că singure cuvintele nu sînt indestule spre răbdarea ispitelor, de nu vor fi întovărășite și cu faptele cele bune. Iar înțelepciune numește pre fapta bună, precum pre păcat il numește nebunie. Pentru acésta a dîs David: «dîs'a cel nebun (adevă păcătōsul) în inima sa: nu este Dumneđeū» (Psalm. XIII, 1), și iarăși: «S'aū imputit și aū putredit ranele mele, dela fața nebuniei mele (adevă a păcatului meu)» (Psalm. XXXVII, 6). Pōte însă a se înțelege dîcerea «intru tōtă înțelepciunea» în loc de: cu tōtă buna pricepere și deslușire saū drēpta judecată, precum și înainte dice Pavel: «Intru înțelepciune umblăți către cei din afară» (cap. IV, 5), adevă cu pricepere, precum tălcuește acestaș Teofilact, că mulți cetesc scripturile, însă fără pricepere și fără drēpta judecată²⁾.

¹⁾ Pentru acésta și la Macavei este scris, cum că cărțile sf. Scripturi sînt mari mîngăeri întru necazuri și întru ispite: „Deci și noi nelipsim fiind de acestea și mîngăetōre avînd sîntele cărți cele ce sînt în mîinile nōstre” (I Macav. XII, 9). Pentru acésta și dumneđeșcul Christos tot îndemnă pre lumestii hristiani să cumpere și să căștîge cărțile acestea, saū cel puțin să cumpere cele ale Scripturēi ceii noui, măcar pentru ca să pōtă a se mîngăia dintr'insele în ispitele lor dîcînd așa „Acultați rogu-vē toți mireni și căștigați cărțile, doctōrii fiind ale sufletului; de nu altă parte măcar Testamentul cel Nou, căștigați, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evanghelile, învățatori pentru tot-de-una avîndu-le. De se va întempla întristare, uită-te ca în spișeria cea de doctōrii, în de acolo mîngăere la rēul ce il suferi, ori pagubă saū mōrte, saū pierdere de casnicii tēi; iar mai ades nu numai să te uiți, ci să le lași tōte cetite în minte; că acésta este pricina tuturor relelor pentru a nu se scripturile, că fără de arme mergem la rēșbolū și cum ar trebui a ne mîntui? Că bine ar fi măcar cu acestea a ne mîntui, nici cum fără de aceste” (vor. IX la cea către Colasenii). Și cât este de folositoare ceterea dumneđeștilor scripturi, veți la partea a treia a cetirei duhovniceștilor nevoințe.

²⁾ Ceteste și dîcerea lui Teofil al Alexandriei ajutînd spre acésta în supținsemnarea dîcerei „pînă ce voi veni, în aminte la cetire” (Timot. IV, 13).

Invēțînd și sfātuindu-vē pre sine-vē în psalmi și în laude și în cîntări duhovnicești.

Fiind-că singurā cetirea dumneđeștilor scripturi are ostenēla și greutate multă, pentru acésta Apostolul nu duce pre hristiani la istorii și la teatre, ci la psalmi și la cîntări duhovnicești că întru aceeași vreme și sufletul lor să și mîngăe, cei ce cîntă și ostenēla cetirei să o fure¹⁾. Iar apoi dela psalmi a pus laudele Apostolul, fiind-că lauda este mai mare lucru, și mai desăvîrșit decăt psalmul potrivit celor mai depliniți și fiind-că psalmul este însușit ōmenilor, iar lauda este însușită anghelilor²⁾.

Intru dar cîntînd.

Adevă cu har și cu duhovnicescă dulcēta, dice, să cîntați, o hristianilor, căci precum cîntările cele ōmenești, adevă sataniceștile cîntece aū îndulcire trupescă și îndemnă pre cei ce le aud la dragostea necuviinciosă și de suflet vătămătōre³⁾, așa din protivă dumneđeștile cîntări, aū duhovnicescă îndulcire și aprind pre cei ce le cîntă și pre cei ce le aud la iubirea lui Dumneđeū cea dumneđeescă și mîntuitōre de suflet. Saū dice Pavel, cum că cei ce în vremea aceea cîntaū, cum că cîntaū dela dumneđeescul Dar, că dice întru cea către Corinteni: «fieste-carele dintru voi, psalmi are» (I Cor. XIV, 26).

Intru inimile vōstre Domnului.

Adevă voi hristianii să nu cîntați prost, numai cu gura, ci și gînditoiți cu inima și cu luarea aminte, căci cel ce cîntă fără luare aminte cu singurā gura, acela cîntă în aer; iar acela ce cîntă cu inima și cu gîndul luător aminte, acela cu adevărat cîntă Domnului⁴⁾. Inca și dupre alt chip poruncește Pavel să

¹⁾ Pentru acésta a dîs și Marele Vasile: „fiind dar că a vēdūt Duhul cel Sfint pre neamul ōmenilor că cu aneroe se povățuește spre fapta bună și că ne lenevim, iar despre dreptul cuvînt, fiind-că sîntem povârniți către îndulcire, ce face? Veselitorul chip cel din dulcea cîntare la mestecat cu dogme, ca cu iubirea și netezirea auzului, pre folosul cel din cuvinte că când nesimții il prîimim, dupre chipul înțeleptelor doctōrii, care pre cele mai aspre din doctōrii dîndu-le celor cu stomacul stricat de multe ori ung buzele paharului cu miere”. (tălc. la psalm. I).

²⁾ Insemnăză, că la Sf. Scriptură și lauda se la în loc de psalmi din alăturare și la ōmeni: „Și preoții la strejile lor stînd și levii în organe de cîntări Domnului ale lui David împēratului, dîc, mărturisii-vē înaintea Domnului, întru laudele lui David, prin mîna lor” (II Parilip. VII, 6) și: „Izbucnitaū buzele mele laudă” (psalm. CXVIII, 7) și iarăși: „Iuda tuturor cuviosilor lui, fiilor lui Israhil, celor ce se apropie de el” (psalm. CXLVIII, 14).

³⁾ Veți cuvîntul 2 al hristoiției hristianilor, că nu li se cuvine lor să cînte cu organe și să jōce și cât este de rēu acésta.

⁴⁾ Pentru acésta dice și prōrocul David: „cîntați cu înțelegere” (psalm. XLVII, 7) și acésta tălcuind-o marele Vasile dice: „Înțelegerea cuvintelor Sf. Scripturi se aseamēnă cu gustul bucatelor, care le mîncă

cânta hristianii cu inima ca să nu o facă acésta spre arătare numai, adecă pentru ca să placă ômenilor. Drept aceea dîce: măcar la vre o masă de te afli, hristianule, măcar în dugheana ta de ședî lucrând meșteșugul tîu, tot să cânți lui Dumneđeū cu mintea și cu inima ta, fără a te auđi vre unul¹⁾.

17. Și tot ori ce ați face cu cuvîntul, saū cu lucrul, tôte intru numele Domnului Iisus²⁾.

Ori de mâncați, dîce, hristianilor, saū de beți, saū de umblați, saū de lucrați, saū alt ce-va de faceți, tôte faceți-le intru numele lui Iisus Christos, adecă pre Iisus Christos chemați-l ajutor voue, mai întăiū rugăndu-vă și dîcînd: «Dómne Iisuse Christóse Fiule al lui Dumneđeū miluește-mă», și «Dómne Iisuse Christóse ajută-mi mie» și atuncea să incepeți lucrul și ori care altă trébă a vóstră; fiind-că numele lui Iisus Christos isgonește pre demoni și îi depărtéză și cum nu va inlesni tôte lucrurile vóstre și pricinile? Saū o dîce acésta Pavel că voi hristianii se cuvîne să numiți și tot-de-una să chemați numele lui Christos carele v'a proadus la Dumneđeū și Părintele și să nu slujiti anghelilor.

gura, căci duple lov că mintea deslușește graiurile, iar gătleejul gustă mîncările» (Iov XII, 11). Dîce însă și Sirah: „Gătleejul gustă mîncările de vînat, așa inima înțelege cuvintele mîncinóse» (Sir. XXXVI, 19). Deci dacă sufletul cui-va deslușește cuvîntul cui-va precum gustul deslușește ceimea mîncărilor, acesta plinește porunca acésta davidicéscă (Hotăr. CLXXIX pre scurt). Iar eū adaug cum că acesta plinește și apostolésca porunca acésta și cîntă cu înțelegere intru inima sa Domnului.

¹⁾ Pentru acésta poruncește dumneđeescul Chrisostom meșterilor dîcînd: „Meșter de mîni ești? Ședînd cîntă. Dar nu vrei a cînta cu gura fă-o acésta cu mintea. Mare tovarăș este psalmul, nimica greū de aicea se întîiñeză, ci ai putea a șede ca în monastire, că nu indemănarea locurilor, ci scumpetatea chipurilor va da noue pre liniște» (Andriantul (statui) 21). Dîce însă și dumneđeescii Apostoli acestea în aședeminturile lor: „să nu fi ca un zburător și ca dintre cei ce alergă fără cuvînt în călătoretii de vremea celor ce greū viază, îi numește, ci de meșteșugul tîu și de lucrul tîu luând aminte, cele iubite lui Dumneđeū mai caută-le și de cuvintele lui Christos aducînduși aminte, neîncetă cugetéză-le» (Cart. IV, cap. IV). Și iarăși dîce Chrisostom: nu este trebuință de loc, nu e trebuință de vreme, ci și în tot locul și în tótă vremea este cu puțință acésta a cînta cu mintea, că măcar de umbli prin târg, măcar în căl de ești, măcar de te afli împreună cu prietenii, este cu puțință a-ți descepta sufletul. Se pôte tîcînd a striga. Așa striga și Moisi și Dumneđeū l'a auđit. Măcar meșter de mîni de ești în dughiană ședînd și lucrând, vei putea a cînta, măcar de ai fi în judecătorie ședînd vei putea a face acésta. Este cu puțință și fără glas a cînta înlăuntru gîndului glăsuind, că nu cîntăm ômenilor, ci lui Dumneđeū celui ce pôte să audă pre inimă și intru cele negrăite ale gîndului nostru să intre (tîlc la Psalm. XLI).

²⁾ Aicea întrebuintéză Apostolul formă de lipsă, că lipsește dîcerea „faceți” adecă: tôte intru numele Domnului Iisus faceți-le.

Mulțămînd lui Dumneđeū și Părintelui printr'însul.

De chemați, dîce, voi hristianii, pre Iisus Fiul lui Dumneđeū spre ajutorul vostru, negreșit și pre Părintele il chemați, și de mulțamiți Fiului, negreșit prin Fiul mulțamiți și Tatălui. Saū o dîce acésta Pavel, că precum Fiul ne-a proadus pre noi la Dumneđeū Părintele, așa și mulțămirea nóstră el o proaduce la Tatăl; că însuși este mijlocitorul bunătăților care dela Dumneđeū se trimit nóue și al tuturor rugăciunilor și mulțamirilor, care noi le înălțăm către Dumneđeū. Veđi și suptinsemnarea dîcerei: «prin carele am luat darul și apostolia» (Rom. I, 5).

↑ 18. Femei supuneți-vă bărbaților voștri precum se cuvîne intru Domnul.

Pentru care pricină dumneđeescul Pavel nu scrie intru tôte epistoliile sale despre bărbați și femei și născători și fi și rob și stăpâni, ci numai intru acésta și în cea către Efesenii și în cea către Timotei și în cea către Tit? Răspundem, că acésta o face Apostolul, saū căci în cetățile acestea erau gâlcevi între bărbați și femei, între născători și între fi și între stăpâni și între robii, de care a fost și silit a scrie Apostolul despre acestea; saū pentru-că bisericile către care scrie despre acestea erau întărite în credință și intru cele-l-alte și numai despre acestea era de lipsă a le scrie acestea, iar cele-l-alte biserici fiind-că erau lipsite și neîntărite în dogmele credinței celei mai înalte, pentru acésta mai de nevoe a fost a scrie Pavel despre acestea și a lăsa moraliceștile sfătuirii cele de acest-fel, ca pre unele ce sînt mai jos decăt acelea. Multă asemănare are însă scrisórea acésta cu cea către Efesenii, precum este arătat celor ce le cetesc acestea, mai ales duple moraliceștile sfătuirii cele următore ale bărbaților cu femeile, a născătorilor și a fiilor și a robilor și a stăpânilor. Ce va să dîcă însă «intru Domnul»? Adecă pentru Domnul supuneți-vă voi femeile bărbaților voștri, căci eū, dîce, nu cer dela voi ca o datorie, numai de a avea supunerea aceea către bărbații voștri, care firea o cere a avea femeile către bărbații lor, ca unele ce sînt mai josite decăt dînsii, ca unele ce din bărbat s'aū făcut, că acésta însemneză dîcerea «se cuvîne» ce o dîce aicea, adecă precum este cuvînta firei, ci cer dela voi femeilor mai ales să aveți către bărbații voștri și pre supunerea cea pentru Dumneđeū și duple legea lui Dumneđeū, adecă a vă supune bărbaților voștri, pentru-că Dumneđeū v'a blagoslovit prin taina nunței și v'a împreunat, că dela Domnul, dîce, se împreunéză femeia cu bărbatul (Parimiastul XIX, 14)¹⁾.

¹⁾ Veđi însă, o cetitorule, cum că a dîs Pavel să se supue femeile

19. Bărbați, iubiți pre femeile vóstre și nu vė amărúți către dinsele.

Veđi cum sfátuește Pavel pre fieste-carele neam, cele de cuviință! Și pre femei le sfátuește să albă supunere către bărbați lor, iar pre bărbați să și iúbescă femeile lor, fiind-că nu este atáta de nevoe a iubi cel supus pre începătorul său, cât este de nevoe stăpánitorul a iubi pre supasul său. Deci din dragostea ce are bărbatul către femeie este silită și femeia a avea dragoste prietenescă către bărbatul său. Și iarăși din plecarea și supunerea ce o are femeia către bărbatul său, este silit și bărbatul a fi mai blând și mai blajin către femeia sa, iar de vreme ce este cu puțință bărbatul adecă a-și iubi pre femeia sa, dar a se aráta cu amărăciune și a se gálcevi cu diasa (câci șezile ce se fac între fețele cele iúbite acelea sînt mai amare), pentru acésta dăce Pavel să nu se amărăscă bărbați și să nu se sfádescă cu femeile lor; câci intru adevăr a se sfádi cine-va și a se prigoni cu mádularul său, acésta se pricinuește din multa amărăciune și turburarea inimei.

20. Fii, plecați-vė născătorilor intru tóte, că acésta este bine plăcut intru Domnul.

Iarăși aicea Apostolul a adaús dăcerea «intru Domnul», fiind-că nu voește a se supune fii născătorilor lor numai pentru legile firei, ci și pentru-că supunerea către născători este bine plăcută lui Dumnezeu și leguită dela voea lui Dumnezeu și de porunca lui Dumnezeu care dăce: «cinsteste pre tatál tēu și pre maica ta» (Ex. XX). Și așa fii au și platá, fiind-că ascultă și să supun născătorilor lor pentru Dumnezeu. Căci de s'ar supune numai pentru fire, nu au platá, și fiind-că Apostolul vorovește fiilor celor ce au părinți hristiani pentru acésta a dăce, că intru tóte să asculte supunendu-se născătorilor lor. Pentru că născătorilor celor necredincioși nu se cuvine fii a se supune cu ascultare intru tóte, căci când născători silesc pre fi să se lépede de buna cinstire de Dumnezeu, sau să calce vre o por-

bărbaților lor cum se cuvine și intru Domnul, adecă la cele ce se cuvine și sînt leguite și la cele duple Dumnezeu, căci de ar cere bărbați să asculte femeile lor la cele necuviincioase și neleguite și afará de lire lucruri și la necredință și la călcarea poruncilor lui Dumnezeu, intru acestea dăce nici cum se cuvine a li se supune femeile și a face voea lor cea rea, pentru-că împreună cu bărbații lor se vor munci în munca iadului. Iar cum că bine norociți sînt bărbații aceia ce au femeii bune și înțelepte mărturisește înțeleptul Sirah dăcend: «fericit este acela ce locuiește împreună cu femeie înțeleptă» (Sir. XXV, 11) și iarăși «fericit este bărbatul femeii bune» (Sir. 26, 1). Veđi și cap. V al cărú către Efesení stih. 23, unde se învață mai pre larg cele de cuviință despre bărbat și despre femeie.

runcă a lui Dumnezeu, atuncea nu se cuvine a se supune lor¹⁾.

21. Părinți, nu întărítați pre fii voștri ca să nu se mahnescă.

Adecă voi născători, dăce, nu cercetați tóte greșalele ce fac fii voștri, ci unele din greșale trecți-le cu vederea, pentru-că nu cu amară cercetarea vóstră acésta să i faceți să se arate cu prigoni și duple urmare ca să nu pricinuiți lor scárba. Veđi însă, o cetitorúle, înțelepciunea Apostolului pentru-că dăcend născătorilor, a nu mahní pre fii lor, îndatá cu cuvintul acesta a sfárimat asprimea născătorilor și a muțat părinteștile îndurări fiind-că duple firescul chip tótá silința și nevoința născătorilor este a nu mahní pre fii lor²⁾.

¹⁾ Veđi cele de cuviință despre născători și fii, mai pre larg învățandu-se la cap. IV, st. 1 către Efesení. Acésta însă o adaug aicea, că fără-de-lege fac fii acela, sau fiicele să nu asculte cu supunere pre născători lor și nu vor a se însofi cu fetele cele alese de născători lor, ci cautá fii femei și fiicele bărbați duple poștele lor și duple voea lor cea rea. Și din acésta s'a umplut viața hristianilor de nenumerate necuviințe. Pentru acésta de acum înainte supue-se născătorilor lor și să la fii femei sau fiicele bărbați pre fetele acelea ce născători allá de cuviință. Se cuvine însă și născători a da fiilor lor femei înțelepte și temátore de Dumnezeu, asemenea și fiicelor lor să le dea bărbați înțelepți și cu pricepere, precum îi sfátuește înțeleptul Sirah: «Fiice slat fie! la aminte de trupul lor și să nu imblánzești fața ta către dinsele; dá pre fiica ta unui bărbat înțelept și vei fi isprávind un mare lucru» (Sir VII, 24). Și iarăși: «asupra fiicei întărește păzirea» (tj. XXVI, 11). Și iarăși: «fiica privighere este tatálui» (tj. XLII, 12).

²⁾ Însemnám aicea cum că așa născători nu se cuvine a scárbi pre fii lor, ci a trece cu vederea greșalele lor cele nu prea mari și ómnești. Iar când fii greșesc vre o mare greșală, care să fie împotriva poruncilor lui Dumnezeu și pricinuește zmintela ómenilor, sau când greșesc împotriva credinței și se primejduesc a cădea în eresuri sau în neșezare de sémá și în ateie, atuncea născători nu se cuvine a trece cu vederea nici greșalele ce acestea ale fiilor lor, temându-se cu cum să nu-í mahnescă. Nu, ci se cuvine să-í înfrunteze și să mustre nelegiuirile acelea ocărându-í cu tótá asprimea, pentru ca să se îndrepteze. Iar de nu se îndrepteză se cuvine și a-í bate și a-í depárta din casele lor și în turnuri și în monastiri și în închisori să-í închidá, pentru ca să-í vie în cunoștință și să se înțeleptescă. Care se potrivește la niște fii ce aceștia ceea ce se dăce către născători în înțeleptul Sirah: «Tu ai copii? Pedepsește-í pre ei și plecá din tinerește grumazul lor» (Sir. VII, 23). Trece împreună cu ómeni de viață pângăritá, cu eretici și cu nebágitóri de sémá de ale legii și cu ateí. Așiderea se cuvine a-í opri și de a eți cărți ereticești și ateiste. Și că mai de multe ori din petrecerile cu niște ómeni ce aceștia smreduiți se strică bunele moráluri ale tinerilor și ajung fii bunilor hristiani a se face ómeni de viață rea și eretici și defláimători de lege și ateí. Iar dacá născători de o dragoste fără-cuvinț vint pornindu-se spre împátimire și trec cu vederea niște greșale mari

22. Robii, ascultați întru toate cu supunere către domnii cei după trup.

Îndată întâia dreptate pentru a asculta cu supunere robii pre stăpânii lor, pune Pavel acest nume al robilor, pentru-că cel ce este rob dela singur numele acesta trebuie a se supune stăpânului său. Pentru a nu se măhni însă robii, a adaus să se supune stăpânilor lor celor după trup, ca cum ar dice lor: Nu vă întristați, o fraților, căci sinteți robi, pentru-că partea voastră cea mai bună, adecă sufletul vostru, nu este rob, ci slobod. Numai trupul este rob și robia care o aveți este vremelnică, precum este și trupul vostru vremelnic. Deci supuneți-vă de voe și cu sufletul vostru stăpânilor voștri pentru ca de voe să fie și robia voastră și după urmare, pentru ca să aveți și plata dela Dumnezeu pentru supunerea voastră cea de bună voe¹⁾.

Nu întru robire de ochi, ca cei ce plac oamenilor.

Tu, dice, cela ce ești rob după legea omenescă, fă ca robia ta să fie de frica lui Christos, ca să ai plată dela Christos pentru robia ta, căci când nu vede stăpânul tău, iar tu fără lenevire și cu credință faci slujba stăpânului tău, arătat este, le faci pentru ochii lui Dumnezeu carele te vede, iar de faci numai atunci fără lene slujbele, când te vede stăpânul tău, să știi că ești iubitor de a plăcea oamenilor, iar acest-fel fiind, negreșit te vei păgubi pre sineți pentru-că «Domnul a risipit oșele celor ce plac oamenilor» după David (Psalm. LII, 6²⁾. Și nu vei putea a te face rob al lui Christos, precum dice Pavel: «De așa plăcea oamenilor, nu așa fi rob al lui Christos» (Gal. I, 10). Veți supținsemnarea dicerei acesteea, unde este despre plăcerea omenescă.

Ci întru plăcerea inimii, temându-vă de Domnul.

ca acesta a lor și nu întrebunțază asupra lor asprimea cea cuvenită, poate ca să nu-i scârbescă, să știe niște părinți ca aceștia că au să pătimescă osânda, ce a pățimit preotul cel mare Ili, care muștra pre fiul său pentru nelegiuirea ce făcu dicând lor: „Ce faceți după graiul acesta, carele eu îl aud dela tot norodul Domnului? Nu fiți mei, că nu e bun auzul ce îl aud eu” (I Impăr. II, 23), dar fiind-că nu i-a muștrat și nu i-a pedepsit cu cuviincioasă asprime și însuși s’au omorât și fiul lui. Așa și niște nescători ca aceștia se vor munci împreună cu fiul lor.

¹⁾ Cele despre robii cuviincioși, veți-le mai pre larg învățându-se la cea către Efesenii cap. VI, 5, ca să nu le mai dicem al doilea și alceea. Veți și supținsemnarea dicerei: „rob te-a chemat, să nu-ți pasă” (I Cor. VII, 21) ca să știi de câte feluri este robia.

²⁾ Și Fotie încă tâlcuind dicerea: „ca cei ce plac oamenilor”, dice: „Că a face cele cuviincioși cine-va numai când ved stăpânii de plăcerea oamenilor este și nu de frica lui Dumnezeu, că cela ce se teme de Dumnezeu cu prostime le face toate”.

Acosta este a se teme robii de Domnul când nu-i vede cine-va și ei nu fac nici un rău, acesta iarăși este și prostimea a inimii a nu căuta robii la oameni nici la plăcerea oamenilor. Deci din cuvintele acestea ale Marelui Apostol încheem, ca cela ce iubește a fi plăcut oamenilor, acela nu este om prost, adecă simplu, ci meșteșugareț și viclean, pentru-că după multele și osebitele plăcerile oamenilor așa se preface.

23. Și tot ori-ce faceți din suflet lucrați, ca Domnului și nu oamenilor.

Cu aceste cuvinte voește Pavel ca robii să fie nu numai de tot prepusul slobodii, ci și de totă nelucrarea. Său mai bine a dice să nu fie robii plăcând oamenilor și nelucrători și îi face slobodii în loc de robi. Căci acest-fel fiind robii slobodii adecă de tot prepusul și nelucrarea numai au trebuință de zapcile și de porunca stăpânilor, ci toate le lucrază nu ca niște robi, ci ca niște slobodii, căci dicerea «din suflet» acesta însemneză a face ei toate slujbele stăpânilor lor, cu bună voință și cu dragoste și nu de silă robescă, ci de proalegere și de slobozenie și nu de poruncă și de silă.

24. Știind că dela Domnul veți lua răsplatirea moștenirii.

Oamenii nu de multe ori fac pre robii lor moștenitori ai avuțiilor măcar deși de multe ori îi slujesc cu credință și bine afară numai de rare ori. Iar Domnul, dice, negreșit va da vouă robilor răsplatirea în ceruri de veți păzi buna cunoștință și credință către stăpânii voștri.

Că Domnului Christos robiți.

Stăpânilor voștri, dice, robind, frații mei, însuși stăpânului Christos robiți, carele a leguit supunerea. Iar cum că lui Christos robiți, arătat este din acesta căci Christos are să vă dea plata robiei la cele cerești.

25. Iar cela ce nedreptățește va lua ceea ce a nedreptățit, că nu este luare de față.

Robul cela ce nedreptățește pre stăpânul său, ori slujindu-i cu lenevire și cu trândăvie, ori furând, s’au rășluind banii și lucrurile stăpânului său, acela va lua răsplatire și osindă dela Dumnezeu, pentru-că Dumnezeu nu este căutător în față, nici privește la fețe în cât să miluască pre rob ca cum că ar fi parte slabă și să nu-l pedepsescă, pentru-că însuși poruncește prin lege, ca judecătorul să nu miluască pre săracul când are nedreptate: «Și de sărac nu-ți va fi milă în judecată» (Ex. XXIII, 3). Și iarăși: «Nu veți face nedreptate în judecată. Nu veți căuta în fața săracului» (Levit. XIX, 15). Său și alt fel se înțelege dicerea acesta adecă, ori-carele hristian este rob la vre

un stăpân Elin și va face nedreptate stăpânului său, acela să nu socotească că va scăpa de judecată și dreapta osînda lui Christos, căci Christos nu caută în față pentru ca să erte robului cu nedreptate, pentru-că se află hristian, sau să trecă cu vederea nedreptatea stăpânului, pentru-că este Elin, nu. Însă măcar că cuvîntul acesta al Apostolului se vede că s'a ținut pentru rob, însă și stăpânii priimescă cuvîntul acesta pentru dinșii, căci și lor se potrivește, adecă orî-carele stăpân va nedreptăți pre robul său, sau nehrănindu-l, sau neadăpându-l cu îndestulare, sau neimbrăcându-l cu trebuincioșele haine, sau și întrebuițându-l pre el cu asprime și tiranicește ocărându-l și certându-l, sau și bătându-l; și acesta, țin, va lua pentru acestea dela Domnul osînda. Și Dumneșeu nu va căuta în față lui, nici se va rușina de el pentru-că este stăpân, că Dumneșeu este Stăpânul stăpânilor și Domnul domnilor și nu se minunează de fața celui puternic, duple cea scrisă: «Nu te vei minuna de fața celui puternic, întru dreptate vei judeca pre aprópele tîu» (Levit. XIX, 15).

CAP. IV.

1. Domnii, dreptatea și potrivirea să dați robilor.

Ce va să țină dreptatea ce o țină aicea Pavel? Va să țină să rîsplătescă stăpânii robilor lor pentru ostenelele ce fac ei ca să dea lor tóte cele de nevoie cu îndestulare și să nu lase să aibă nevoie de alții. Și fiind-că ai auzit, țin, tu stăpânii că robii ai să ia plata lor dela Dumneșeu, să nu te amăgești cu acesta și să-i lipsești pre dinșii de cele ce tu ești dator să le da. Nu, ci dá-le lor ceea ce este cu dreptul a le da lor și ei să ia.

Știind că și voi aveți Domn în ceriuri.

Precum robii vă au pre voi stăpâni, așa și voi aveți pre vostru Stăpân și Domn în ceriuri. Decî cu mîsură aceea ce care mîsurăți voi robilor voștri, cu aceeași mîsură va mîsură și voue Domnul: «Că cu mîsură, țin, cu care veți mîsură se va mîsură voue» (Mat. VII, 2), adecă ce fel vă arătați către robii voștri, așa se va arăta și Domnul voue. Sau o țină acesta Pavel că și voi stăpânii împreună cu robii voștri Stăpân și Domn aveți și împreună robii sinteți și unii și alții Drept aceea precum se pórtă robii către împreună robii voștri adecă cu blîndeță și cu smerenie, așa și voi stăpânii se pórtă să vine să vă purtați cu blîndeță și cu smerenie către robii voștri¹⁾. Teodorit însă tîlcuind țin: «mîsurare nu a numit pre

¹⁾ Pentru acesta și Sirah sfătuește pre stăpânitorii și îi învață pre teia ținend: „Să nu fii ca un leu în casa ta și nu nălucind să

cinstea cea de o potrivă, ci pre cuvințioșă purtare de grijă care trebuie a o dobîndi dela stăpânii casnicii».

2. Întru rugăciune îngăduind, priveghind întru dînsa cu mulțămire.

Știind diavolul cât de mare bine este rugămîntea, pentru acesta ne îndemnează a nu stărui multă vreme într'însa, ci a o lăsa și a fugi, pentru acesta fericitul Pavel ne poruncește aicea să îngăduim și să stărui în rugăciune. Iar de vreme ce iarăși cela ce stăruește multă vreme în rugăciune de multe orî se leneste și îi este somn, pentru acesta duple urmare ne poruncește să ne sculam la rugăciune deșteptii, adecă luătorii a-minte și tot-de-una ca niște próspeți întru lucrarea sfîntei rugăciunii. Și nu numai să fim deșteptii, ci și întru mulțămire, adecă să facem rugăciunea nóstră cu mulțămire, căci acesta este adevărata rugăciune ceea ce are mulțămire către Dumneșeu, pentru tóte bunătățile care a dăruit nóuă atît pentru câte le știm, cât și pentru cele ce nu le știm și pentru câte faceri de bine am luat, atît pentru cele obștești ale tot neamului omenesc, cât și pentru cele ce noi în parte am luat. Asemenea rugăciunea se cuvîne a avea mulțămire și pentru întemplerile cele ce le-am ispitit noi, că și acestea de Dumneșeu s'au ertat să vie asupra-ne pentru folosul noștri¹⁾.

3. Rugându-vă împreună și pentru noi.

Veți, o cetitoriiule, smerita cugetare a dumneșeescului Pavel, fiind-că Apostolul Domnului cel atît de mare și de minunat țin că are trebuință de rugăciunea Colasenilor.

Ca Dumneșeu să deschidă nóuă ușă a cuvîntului de a grăi taina lui Iisus Christos, pentru care și legat sint,

4. Ca să o arătă acesta cum se cuvîne mie a o grăi.

Adecă rugați-vă, țin, și pentru mine, fraților, ca să-mi dea

jești între casnicii tîi» (Sir. IV, 20). Și iarăși: „Să nu faci rău casnicului, lucrând el întru adevăr, nici năimifului, când își dá el sufletul lui, pre sluga bună iubescă-o sufletul tîu, să nu-l lipsești de slobođenie» (Sir. VII, 20). Și iarăși: „De este țin casnic, fie cu tine» (Sir. XXX, 35).

¹⁾ Că patru părți are adevărata rugăciune: a) Slavocuvîntarea lui Dumneșeu, b) Mulțămirea facerilor de bine ale lui Dumneșeu, c) Mărturisirea pentru cugetările și cuvintele și faptele și greșalele ce se fac de noi, d) Cererea celor de folos nóuă, precum țin Marele Vasile (în aschiticeștile aședeminte A) și dumneșeescul Ioan al Scării (în cuv. cel despre rugăciune). Veți și la procuvîntarea adunării sfînșitelor rugăciunii cea de noi tipărită și împrejurările cele de noi înșîntate ce se cuvîne a le avea rugăciunea, pentru a fi ascultată de Dumneșeu. Însă cum că se cuvîne să mulțămim lui Dumneșeu pentru relele întempleri și necazuri ce am suferit, veți la supținsemnarea cea pre larg a ținerei: „bine mulțămitori faceți-vă» (Col. III, 13).

Dumnezeu îndrăznelă nu pentru a mă slobođi din legături, ci pentru a grăi și a arăta prin cuvinte taina intrupeștei economiei lui Christos, precum se cuvine a se grăi și a se arăta, adecă nu cu șială și cu frică, ci cu cutezare și cu îndrăznelă. Pentru ce însă Apostolul, legat fiind pentru Christos, rógă pre cel-l-alti? Și pentru ce având dar de a grăi cu îndrăznelă taina lui Christos, se rógă a i se da ceea ce are? Răspundem că acesta o face Apostolul pentru trei pricină: a) Pentru smerita cugetare. b) Pentru ca să arate câtă putere are Iubitorea de frați rugăciune, în cât póte a ajuta și pre însuși Pavel, precum óre-când a ajutat și pre virfelnicul Petru și l'a izbăvit pre el din legături și din temnița lui Irod, precum povestesc Faptele Apostolești (Cap. XII), că avea și Pavel trebuință de ajutorul de sus, care urma a-l da lui mai multă și mai îmbelșugată (putere) obșteșca rugăciune a fraților¹⁾. Și c) pentru ca să indemne pre Colasenii a se ruga și pentru sineși însiși, căci dacă pentru Pavel ei se rugău, cu cât mai virtos se cuvine a se ruga pentru sineși?

5. Intru înțelepciune umblați către cei din afară.

Ceea ce porunca Domnul Apostolilor dícend: «Iată eu vă trimit pre voi ca pre niște oi în mijlocul lupilor, deci faceți-vă înțelepți ca șerpii și întregi ca porumbii» (Mat. X, 16), însăși acesta o poruncește și Pavel aicea hristianilor dícend: «Păziți-vă, o fraților mei hristiani, și nu dați necredincioșilor celor din afară vre o apucătură și pricină asupra vóstră întru acelea, în care ei nu vă supără la credință și la fapta bună și mă amintiți pre ei fără vreme și fără folos». De afară însă se numesc necredincioșii nu numai căci nu sînt de un moral adecă asemenea, de moralul și chipul nostru și de o hrană cu noi și afară de staulul și casa noastră, ci căci deși locuiesc întru una și aceeași lume cu noi sau și de ar locui, să dícem întru casa cu noi, însă iarăși afară sînt și se díc, pentru-că sînt afară de biserica lui Christos și afară de împărăția cerurilor. Pentru acesta cu înțelepciune se cuvine noi hristianii a ne purta către

¹⁾ Veđi și la cap. VI, stih 19 către Efesenii cum se tâlcuește dícerea: „ca să mi se dea cuvint întru deschiderea gurei mele“, căci socotesc că aceeași este ceea ce aicea díc Pavel cu acea de acolo: „ca Dumnezeu să-mi deschidă mie ușă de a grăi taina lui Christos“. Însă formă silitore întrebuinteză Pavel aicea, duple Fotie, care așa se alcătuește: „Dumnezeu să deschidă nouă ușă de cuvint de a grăi taina lui Christos precum se cuvine a o grăi“. Pentru acesta și mă rog ca să o arăt. Teodorit dícerea acesta tâlcuindu-o díc: „Pavel a arătat pricina legăturilor, dícend: „Că acestea pre propoveduire o face mai arătate și în cea către Filipisenii a dís: „Că legăturile mele arătate s'au întru totă pretoria și tuturor celor-l-alti“ (Filip. I, 13).

dinșii, fiind-că sînt afară și nepotrivit cu noi (că înțelepciune numește aicea Pavel pre socotela cea înțeleptească), fiind-că către hristianii cei de o credință cu noi, nu sîntem datorii a ne purta cu atăta socotință și cu luare aminte și siguranță. Numind însă Pavel pre necredincioși și pre elini «de afară» mângăe cu cuvintul acesta pre hristianii că aceștia sînt în lăuntru în biserica lui Christos și în lăuntru împărăției cerurilor, prin credință și prin faptele lor cele hristianesti.

Vremea răscumpărându-o.

Nu dícă acesta dumnezeescul Pavel, pentru ca să ne facă pre hristianii să fim mult meșteșugărești și fățarnici și duple vreme și duple socotințele ómenilor a ne preface. Ba. Ci o dícă căci vremea vieței acéstea este a celor necredincioși și a celor din afară și nu a hristianilor, căci hristianii în viața acésta sînt nemernici și bejenari și ca niște surghiuniți, iar necredincioșii în vremea acésta aș să-și facă voile lor cele rele, însă voi hristianii, dícă, puteți a face vremea acésta și a vóstră cu alt chip, adecă de veți umbla cu luare aminte și de nu veți face cu necredincioșii războe și gâlcevi nefolositoare, ci dând lor cuviincioșia cinste cea din afară, când nu vatămă sufletul vostru. Voești hristiane să o înțelegi acésta mai bine, ascultă pre însuși Pavel ce dícă către împăratul Agripa: Bine norocit și fericit mă socotesc pre sine-mi, o împărate, căci am să mă dezvinovățesc astăzi înaintea împărăției tale. Pentru tóte cu care mă invinovățesc Iudeii, împărate Agripa, fericit mă socotesc pre sine-mi având a răspunde spre desvinovățire înaintea judecătoii tale (Fap. XXVI, 2). Cu un chip ca acesta și noi purtându-ne către cei din afară și necredincioși îi vom trage pre ei la credința lui Christos, prin voróva cea dulce și blândeța noastră¹⁾.

6. Cuvintul vostru tot-de-una să fie har, cu sare dres.

Să albă cuvintul vostru, dícă, o hristianilor, har și dulcătă, însă să nu cadă în nebăgare de sémă și în rancezală, ci să fie și impetroșat, că acésta însemneză dícerea: a fi dres cu sare, fiind-că și sarea impetroșează și ține cărnurile întru care se pune. În cât nici să fie prea hazliu și dulce cuvintul vostru, nici prea mult aspru. Ci să se asemeneze cu bucatele cele cu bun gust, care, de ar rămânea nesărate, ar fi fără de gust. Și iarăși de s'ar săra mult, nu le póte suferi gustul gurei. Și duple améndouă chipurile măncarea aceea nu se póte mănca pentru nesărarea²⁾. Nu veđi, Iubitule, pre prorocul Daniil

¹⁾ Veđi și suptinsemnarea dícerei: „Răscumpărând vremea că zilele rele sînt“, la Cap. V, stih 16 către Efesenii.

²⁾ Și Fotie încă dícă: „Precum nici unul din cele ce hrănesc trupul fără de sare mai nu îndulcesc și nu se face bun la gust, așa și în in-

cum slujea la un om păgân, împăratului Novuhodonosor? Nu vezi pre cel trel tineri că nu dic vre un cuvint cu obrăznicie și greu împăratului acelulași, ci își arată numai bărbăția și îndrăznela? Căci a se obrăznici cine-va cu cuvinte nu este chip de îndrăznela și de bărbăție, ci de slavă deșartă și de mândrie¹⁾.

Trebue însă a ști voi a răspunde unuia fiește-cărui.

Datorî sinteți, dice, vol hristianii a ști cum se cuvine a răspunde fiește-cărui, adecă alt răspuns a da bogatului și altul săracului. Căci sufletul bogatului neputincios fiind, are trebuință de multă compogorire în voroavă. Iar al săracului fiind mai putincios pentru necazul și sărăcia, pentru acēsta și pōte a suferi când vorovește cine-va lui cu cuvint mai muștrător. Pentru acēsta când nu-i nevoe să nu numești, hristiane, pre cel necredincios elin său alt neam spurcat, nici să fii ocăritor, ci de ai sta și înaintea unui stăpânitor de afară, adecă necredincios, dai lui cuvintele cinstirei. Iar de vei fi întrebat de el pentru dogma religiei tale, atuncea ți-l spurcat și păgân. Vezi însă pre Pavel cum Atineilor le a vorovoi cu limbă bine lăudătoare (Fapt. XVII), iar pre Elima vrăjitorul l'a grăit de rău, pentru că de aceea era vrednic, carele răsvrătea calea Domnului cea dréptă și sta împotriva credinței lui Christos (Fapt. XIII, 10).

Cele de bine tōte le va face vouē cunoscute Tihic.

Și acēsta este însușire a înțelepciunei lui Pavel a nu scrie

vătătorescul cuvint care hrănește sufletul de nu va fi dres cu har, nici va hrăni, nici va spori. Pentru acēsta dicea Evagrie: „Mai bine este a arunca o peatră lângă gard decât un cuvint“. Și Filon Iudeul dice: „Grăiește cele ce se cuvin și când se cuvin și nu vei auți cele ce se cuvin“. Dicea însă și înțeleptul Sinesie către împăratul Arcadie, că cărnurile nu le lasă a se rāncenți petroșirea sărurilor; iar socotința împăratului să ține adevărul cuvintelor supt stăpânirea supt care s'ar întempla a umbra (cuv. despre imper.) Iar Teodorit dice, că sare numește Pavel pre înțelegerea cea duhovnicescă. Așa și Domnul a poruncit Apostolilor a avea sare (Mat. IX, 5). Și sare l'a numit pre ei (Mat. V, 12). Și de vreme ce cuvintul cel grăitor se naște din prisosul inimei, precum a spus Domnul, pentru acēsta cel ce voește a fi cuvintul său dres cu sare, se cuvine mai întâiu a-și avea mintea sărată și inima sa de cunoștință și priceperea duhovnicescă și a nu avea cugetări lumești și îndulțiri. Așa o hotărăște acēsta dumnezeescul Chiril al Alexandriei dicēnd: „Și cum nu vom învrednici de tōtă lauda pre ceea ce se striga prin Pavel Cuvintul vostru tot-de-una fie cu har, dres cu sare. Ci socotesc că nu se pōte a se vedea cuvintul acest-fel mai înainte până a nu avea binele cele ale cunoștinței, că din prisosința inimei vērșase mai înainte pōtutul ca o prisosință, să nu se gingășescă către îndulcirea necuviinciosă răspândindu-se“ (vor. II la Paști).

¹⁾ Pentru acēsta și înțeleptul Sirah dă socotela dicēnd: „Fluerul și psaltirea îndulcesc mādulările, și mai mult decât amēndouē îndulcesc limba“ (Sir. IV, 21).

tōte împrejurările cu amăruntul în trimiterile sale, ci numai cele de nevoe și câte sileaū, mai întâiu, ca trimiterile sale să nu se facă îndelungate; al doilea ca și cel ce ducea scrisorile să albă ore-care a povesti, ce nu erau scrise în scrisori, și așa din povestirea acēsta să se facă mai cinstit către hristianii cei ce îl ascultaū; și al treilea arată cu acēsta Apostolul dragostea și buna voință ce avea către cela ce ducea scrisorea, căci altminterlea nu ar fi incredințat lui prin cuvint lucrările sale de nu l'ar fi avut întru buna cunoștință; și al patrulea pentru-că era și fōrte tainice, care nu se cuvenea a le scrie și a le arăta prin scrisori, ci prin viul cuvintul celui ce ducea scrisorile.

Iubitul frate și credinciosul slujitor și împreună robul întru Domnul.

Și dar, dacă Tihic era iubit lui Pavel¹⁾, negreșit știa și tōte cele tainice ale lui Pavel, fiind-că dragostea și iubirea tainicele celor iubiți și ale hristianilor le face obștești; „că pre voi, dice Domnul, v'am numit prieteni, că tōte cele ce am auțit dela Tatăl meu cunoscute le am făcut vouē“ (Ioan XV, 15). De era dar credincios Tihic, apoī nu ar fi spus minciuni, și de a fost și împreună rob cu Pavel negreșit și s'a împărtășit și de ispitele lui Pavel.

8. Pre carele l'am trimis l'a voi, spre însăși acēsta, ca să cunosc cele despre voi și a se mângâia inimele vōstre.

Cu aceste cuvinte arată Pavel dragostea ce avea către Colasenii, căci pentru acēsta a trimis la dînșii pre Tihic, pentru ca să afle cum se află trebile lor și nu pentru ca să le vestească lor cele ale sale, ci ca să-î mângâie pre dînșii. Arată încă și acēsta că Colasenii se află întru necazuri și în ispite și pentru acēsta aveaū trebuința de mângâere.

9. Impreună cu Onisim credinciosul și iubitul frate, carele este dintre voi.

Onisim acesta este robul lui Filimon, către carele dumnezeescul Pavel a scris osebită scrisore. O minune, că cel ce mai înainte era rob, la atâta mare vrednicie s'a suit în cât a se face și frate lui Pavel dupre Christos și Marele Pavel a nu se rușina de a fi și a se numi pre sineși frate al robului. Laudă este însă a cetăței Colasenilor de a se trage Onisim dintr'nsa,

¹⁾ Tihic acesta era asian și împreună următor al lui Pavel, că urma împreună dupre Pavel Tihic asianul și Trofim (Fapt. XX, 4). Dice încă și Marele Vasilie, tălcuind dicerea: „întru Domnul se va lăuda sufletul meu“ a psalmului 33: Vezi pre Apostolul cum pre împreună lucrătorii Evangheliei îi laudă dicēnd: carele este împreună rob și slujitor al voștru întru Domnul. De se laudă cine-va dar, pentru frumusețea trupului său pentru vestea cea mare a născătorilor, nu se laudă sufletul lui întru Domnul, ci fiește-carele dintre unii ca aceștia este întru deșertăciune.

că acesta însemnăză dîcerea: carele este dintre voi. O dîce însă acesta pentru a se bucura Colasenii că aū odrăslit un Apostol ca acesta.

Tôte cele de aicea cunoscute le vor face vouë.

Tôte cele despre mine, dîce, le vor arăta vouë Tihic și Onisim și legăturile adecă și închisórea și cele-l-alte rele ce le pătîmese, căci de nu m'ar fi oprit acestea, insumi eū aș fi venit la voi¹⁾.

10. Vê uréză pre voi Aristarh cel împreună robît cu mine.

Aristarh acesta este acela ce dela Ierusalim împreună a plutit la Roma cu Pavel, că dîc Faptele: «Iar dupre ce s'a judecat de a corăbieri noi la Italia, intrând în corabie adramiti-césca am purces, fiind împreună cu noi Aristarh Tesalonianul al Machedoniei (Fap. XXVII, 1)²⁾. Și mai mare cuvînt a dîs aicea Pavel decât vechii strămoși și proroci, căci acela se numeău pre sineși streini și nemernici ai lumii aceștia: «Că nemernic sint eū dela tine și instreinat ca toți părinții mei» (Psalm. XXXVIII, 17). Iar Pavel nu s'a dîs pre sine nemernic, ci robît, adecă rob, fiind-că ca un rob se purta în lumea acésca. Iar mai ales și mai rēu decât robul, căci cel ce biruesc și iaū robî pórta de grijă pentru dînsii, ca pentru niște ómeni ai lor, pentru ca să-l vindă mai cu preț; iar lui Pavel nimenea nu-l purta de grijă, ci toți îl aveaū ca pre un vrășmaș și luptător. Cuvîntul acesta însă Colasenilor le este spre mângăere, căci învățătorul neamurilor Pavel era ca un rob și se afla întru niște munci ca acestea.

Și Marcu nepotul lui Varnava.

Și pre acest Marcu îl laudă Pavel, dela rudirea ce avea cu Varnava³⁾. Varnava însă era mare Apostol, fiind-că acesta era

¹⁾ Însemnăză, că Teodorit dîce că pre Onisim mai înainte l'a trimis Pavel la Filimon stăpănu l'ui când a și scris lui Filimon scrisóre (că mai înainte s'a scris aceea decât acésca către Colaseni), pentru-că iar de voea lui Filimon nu voia Pavel a ținea pre Onisim, precum acésca însuși o scrie în cea către Filimon, iar dupre ce Filimon l'a trimis pre Onisim la Pavel, atuncea l'a trimis pre el Pavel împreună cu Tihic în Colase unde locuia și Filimon, ca pre un slujitor al propoveduirii Evangheliei. Vedî însă înțelepciunea lui Pavel, dîce Teodorit, că scrie cum că amēndou, Tihic și Onisim, vor arăta Colasenilor pre tôte ale lui Tihic și Onisim, dar lucrul de a cunósťe și a mângăia inimile Colasenilor numai lui Tihic l'a dat Pavel prepunând, nu cum-va Colaseni știind că Onisim a fost rob li s'ar fi făcut acésca cu ingreuere, că cel ce era erî și alaltă rob, s'a învrednicit îndată de a mângăia și a învăța o cetate și o biserică întregă.

²⁾ Aristarh acesta a fost împreună călător cu Pavel, pre carele l'a răpî în Efes. «Că aū năvălit dîce toți împreună în teatron, răpînd împreună pre Gaie și pre Aristarh Machedoneanul pre cei împreună călători cu Pavel» (Fapt. XIX, 29). Și iarăși: Urma însă împreună cu Pavel până la Asopatra, Vereul, iar dintre Tesaloniceși Aristarh și Secund (Fapt. XX, 4).

³⁾ Dar nu cum-va Marcu acesta era Fiul Mariei la a căreia casă

împreună călător cu dumneșeescul Pavel și pre acesta l'a osebît Sf. Duh ca să-l trimită împreună cu Pavel la propoveduirea Evangheliei: «Că a dîs Duhul cel Sfînt, dîce, osebiți mie pre Varnava și pre Savlu la lucrul ce am chemat pre dînsii» (Fapt. XIII, 2)¹⁾.

Despre carele ați luat porunci de va veni la voi să-l priimiți pre el.

Despre Varnava pôte aū luat poruncile Colasenii pentru ca să-l priimésca cu cinste. Poți însă a face stare la dîcerea: «ați luat porunci», și apoi să cetești ca dela alt început acésca: de va veni la voi, o Colaseni, priimiți-l pre el cu cinste. Ne scris însă a poruncit Colasenilor Apostolul, precum dîce Icumenie. Pentru acésca în alte izvóde se scrie așa: de va veni către voi, priimiți-l pre el.

11. Și Iisus cel ce se dîce Iust.

Pôte acest Iust era Corintean, că dîc Faptele că Pavel în Corint aflându-se a mers în casa lui Iust, și mutându-se de acolo, a venit în casa óre-căruia ce se numia Iust, carele cinstea pre Dumneșeū, a căruia casă era aprópe de sinagogă (Fapt. XVIII, 7)²⁾.

Care eraū din tăerea împrejur, aceștia singuri împreună lucrători întru împărăția lui Dumneșeū.

Dupre ce a dîs Pavel osebita laudă a fiește-căruia, acum dîce și pre cea de obște, adecă cum că acestea eraū din nemul ludeilor, că mare laudă se socotea atuncea de cei mai mulți a se trage cine-va dintre Iudei. Iar fiind-că mai sus a dîs

năzuț Petru, dupre ce s'a izbăvit din temniță, precum istorisese Faptele? (Fapt. XII, 12). Pentru Marcu acesta scria Pavel lui Timotei: „pre Marcu împreună luându-l adă-l împreună cu tine că este mie bine trebnie spre slujbă (II Timot. IV, 11).

¹⁾ Iar Teodorit dîce, că și acésca însemnăză ca cum ar fi vedut pre el a scris Epistolia; că dupre pricirea ce s'a făcut între el și fericitul Varnava despre Marcu în Frigia (unde și Colasele se află) și în Galatia, aū proadus învățătura. Se potrivește dar că atuncea a dat și poruncile cele despre aceștia. Acésca poruncește ca viind să se învrednicé că de cinste învățatorésca.

²⁾ Era încă și alt Apostol dintre cei 70 numit Iust carele s'a fost ales împreună cu Matia de către cei uns-pre-șece Apostoli. «Că a pus, dîce, pre doi: pre Iosif cel ce se numea Varsava, carele s'a mai numit Iust și pre Matia» (Fapt. I, 23). Dîce însă și Ariopaghitul Dionisie în cea despre dumneșeésca pace cap. XI acestea: «Deci despre acésca (adecă pacea) orî ce óre când este dumneșeésca pace și liniștea pre care sf. Iust negrăire o arată». Dar carele din amēndou aceștia Iust a dîs acésca este nearătată, se arată însă că Iust acesta despre carele dîce Areopagitul a conșcris acestea, precum încheie Marele Maxim sholiastul Areopagitului, care acésca carte acum nu se află, dar pôte și însuși a audit dela dumneșeescul Iust, pre dumneșeésca pace numind-o negrăire» (Dionisie cel întocmai cu Apostoli de o vreme cu dînsii fiind).

Pavel cum că este rob și rob, pentru a nu intrista sufletele Colasenilor îl mângâie iarăși cu acest cuvint dîcînd, cum că aceștia sînt împreună lucrători cu mine în mijlocele și în pricinile acelea, care aduc pre ómenî la împărăția lui Dumnezeu, adevărat împreună cu mine lucrăză intru propoveduirea Evangheliei și a credinței. În cât aceștia cari acum se împărtășesc împreună cu mine intru robie, aceștia se vor împărtăși împreună cu mine și în ceresca împărăție. Iar dumnezeescul Chrisostom așa a cetit dîcîndu-că această, cum că umbros a arătat Pavel, că singurî aceștia erau din neamul Iudeilor, iar cei l-alti, ce erau împreună cu dînsul, erau din neamuri. Unind adevărat dîcîndu-că «aceștia sînt din taerea împrejur» adevărat cei ce erau din taerea împrejur singurî aceștia, și în urmă dela alt început a cetit acesta: «Impreună lucrători intru împărăția lui Dumnezeu».

Carii s'au făcut mie mângâere.

La acest cuvint arată Pavel două ore-care: una adevărat, cum că el se afla în mari necazuri și în rele pătimiri, și în alta încă că Apostolul cei de mai sus numiți erau ore-carii mari, pentru că s'a fost făcut mângâere unuia marelui Pavel. Veđi însă o cetitoriule, că hristianul carele mângâie pre cei ce se află în închisori și în legături, acela se propoveduește că este părtăș al împărăției cerșurilor, căci și aceștia, ce au mângâiat pre Pavel intru legăturile lui mai sus i-a propoveduit însuși Pavel părtăș al împărăției cerșurilor; pentru această se cuvine hristianul să porțe de grijă pentru aceia, ce pătinesc rău pentru Christos, și să-i mângâie cu cuvintul și cu lucrul și cu slujbă.

12. Vă uréză pre voi Epafras, cel dintre voi, rob al lui Christos.

Și la începutul scrisorii și acum iarăși recomanduește Colasenilor la sfîrșit și laudă pre Epafras acesta dumnezeescul Pavel și ca pre un compatriot și ca pre unul ce iubește pre el și să-l iubească pre el asemenea și ei și cu dulceta să asculte vătătura ce-i învață, căci a fi cinstit și respectarisit în vătătura, această se face folos ucenicilor, pentru-că din respectarisirea acestuia se supun și ascultă cuvintele lui. Și mare laudă este a se numi Epafras acesta rob al lui Christos. Deci că unul ca acesta este slavă vouă Colasenilor, fiind-că dela el s'a născut și a înflorit.

Tot-de-una nevoindu-se pentru voi intru rugăciuni Epafras, dîce, nu prost se rógă pentru voi, ci se nevoește și tremurá pentru mântuirea vóstră, și nu numai acum se nevoește pentru voi intru rugăciuni, ci și tot-de-una. Ca să stați deplinți.

Cu acest cuvint Pavel atinge pre Colasenî arătând cum că sînt nedepiniți, că schiopătau în dogma cea rea, cea despre angheli și fiind-că se pôte a fi cine-va deplinit, dar a nu sta în deplinătatea această, precum de pildă când știe cine-va tóte și este deplinit intru cunoștința, dar prin fapte nu stă cu adevăritate intru cunoștința această, pentru această dîce Pavel că se nevoește intru rugăciuni Epafras al vostru, pentru ca să stați voi deplinți și intru cunoștința dogmelor credinței, adevărat și în viața cea îmbunătățită și în fapte.

Și împliniți intru tóte voea lui Dumnezeu.

Adevărat pentru a nu face altă voe, facă numai pre a lui Dumnezeu, că această însemnăză dîcîndu-că să fiți împliniți și desăvirșiți; arată însă cu acest cuvint Pavel cum că Colasenî, unele vroințe ale lui Dumnezeu le săvirșeau, iar alta nu săvirșeau. Și pentru această aveați trebuința a fi deplinți intru această și desăvirșiți, adevărat ca tot-de-una și pretutindenea să facă numai voea lui Dumnezeu.

13. Că mărturisesc pentru el, cum că multă rîvnă are pentru voi și pentru cei ce sînt în Laodichia și pentru cei ce sînt în Ierapole.

Amendouă cele ce le dîce aicea Pavel că le avea Epafras sînt covirșitoare, căci și rîvna, dîce, el o are și rîvnă multă pentru voi și pentru Laodichenî și pentru Ierapolitenî. Și recomanduește cu aceste cuvinte pre Epafras hristianilor celor din Laodichia și celor din Ierapole, pentru-că cetindu-le trimiterea această la Colasenî, negreșit ar fi auđit pentru Epafras și Laodichenî și Ierapolitenî¹⁾.

14. Vă uréză pre voi Luca doftorul și iubitul.

Luca acesta este evanghelistul a căruia laudă este mare a fi iubit de minunatul Pavel. Și nu a pus pre Luca în urmă pentru ca să-l micșoreze, ci pentru ca să respectarisască pre Epafras între compatrioții lui, de această pre acela l'a pus întâu și pre Luca în urmă. Să putea întempla însă să fi fost și alți Apostoli din cei 70 care să se fi numit cu acestaș nume al lui Luca²⁾.

Și Dima.

Fînd-că, precum se vede, Dima încă nu a fost lăsat în vătătura lui Pavel, pentru această împreună îl numără aicea Pavel cu ceia-l-alti Apostoli. Că în urmă acesta a părăsit pre Pavel și a iubit odihnele vécului acestuia: «Că Dima, dîce, m'a părăsit și a iubit odihnele vécului acestuia».

¹⁾ Însemnăză, că dupre Teodori cetățile Colasenilor și ale Laodichiei și ale Ierapoliei sînt aprópe unele de altele, tus trele aflându-se în Frighia.

²⁾ Însemnăză, că Luca singur a rămas cu Pavel în Roma, precum însuși Pavel o dîce: „Luca este singur cu mine” (Timot. IV, 11).

răsit, iubind veicul acesta și s'a dus în Tesalonic» (II Timot. IV, 10). De aicea însă se arată, după Teodorit, că cea mai după urmă Trimitere decât toate este cea a doua către Timotei.

15. Imbrățișați pre frații cei ce sînt în Laodichia.

Vedeți, o cetitorule, cum împreună lipește Pavel aicea pre Colasenii cu Laodichenii și îi unește pre ei prin îmbrățișare.

Și pre Nimfan și pre biserica cea din casa lui.

Mare era Nimfan acesta, pentru-că totă casa sa avea în lăuntru credincioși hristiani, în cât și a se numi biserică de Pavel și pentru pricina acésta face har Apostolul și îl hiritisește cu osebită orăție decât pre alții. Însă acésta o face Pavel de-l hiritisește pre el deosebi, pentru ca să îndemne și pre ceia-l-alți hristiani a urma buna cinstire de Dumneđeș și fapta bună a lui Nimfan, de voesc și ei a se cinsti și a se hiritisi de Pavel cu deosebit chip.

16. Și când se va ceti la voi Trimiterea, faceți să se cetască și în biserica Laodichenilor, și cea din Laodichia ca și voi să o cetiți.

Eū socotesc că aū fost ore-care cuvinte în Trimiterea acésta, care era de nevoe a le aūdi și Laodichenii. Și iarăși că multe aū fost scrise în cea trimisă către Laodichenii, care trebuia să le audă și Colasenii aceștia, căci mai mult folos se face când alții se prihănesc, iar ceia-l-alți cunosc greșalele sale prin prihănirea acelora și se îndreptază, decât când să prihănesc de a dreptul cei ce greșesc. «Bătându-se stricătorul cel neînțelept mai înțelept se va face» (Pild. XIX, 25)¹⁾. Care însă este Epistolia cea din Laodichia trimisă? Este cea întâia către Timotei, că acésta s'a scris din Laodichia și s'a trimis către Timotei²⁾. Unii însă, adecă Fotie și Teodorit, dic că Epistolia este, care o aū trimis Laodichenii către Pavel. Și înlăuntru într'insă urmăză a fi după Teodorit, că Laodichenii să fi prihănind cele ce se făceau în Colase, sau că și înșiși Laodichenii să fi avut aceleași ereticești cugetări de o potrivă cu Colasenii.

17. Și spuneți lui Arhip.

Pentru ce pricină nu a scris Pavel osebită epistolie către Arhip acesta, ci prin acésta și pre acela îl sfătuește? Póte că

¹⁾ Inseși acestea le dice și Fotie, pentru care scrie Pavel Colasenilor să trimită Epistolia acésta la Laodichenii ca să se cetască și acolo. Însemnează însă, că Epistolia lui Pavel cea adusă către Laodichenii, este neadevărata și ca pre o minciunosă o a lepădat sf. Icumenie cu sobor al șeptelea într'a șasea practică a sa.

²⁾ Vedeți supținsemnarea la Cap. II, stih 1, al acesteia către Colasenii, de trebuință fiind la acésta dicere.

va fi fost bărbat cu pricepere și că de puțină aducere aminte numai avea trebuință și nu de scrisori osebite ale lui Pavel¹⁾, «că dă pricină, dice, înțeleptului și mai înțelept va fi» (Pild. IX, 8). Și iarăși: «Simțirea însă la cei înțelepți e lesniciosă» (Pild. IV, 7).

Vedeți slujba care o ai luat întru Domnul, ca să o implinești.

Cuvîntul acesta ce dice Pavel la multe locuri adecă «vedeți și vedeți» este un cuvînt ce înspăimîntază și aduce pre cei ce îl aud la luarea aminte și la propăzire. Vedeți a nu fi vre unul furându-vă pre voi (Col. II, 8). Vedeți dar cum cu amăruntul să umblați (Efes. V, 15). Vedeți câinii, vedeți pre reii lucrători, vedeți tăerea (tij. III, 2). Și iarăși: «Vedeți nu cumva stăpânirea vóstră acésta să se facă impedecare celor ce sînt neputincioși» (I Cor. VIII, 9). Așa și aicea aduce Apostolul pre Arhip la luare aminte și la pază, fiind-că îi dice: «Vedeți bine și i-a aminte, o Arhip, ca să implinești lucrul și slujba ce o ai luat întru Domnul, adecă prin Domnul, căci Domnul este carele a dat ție lucrul acesta și nu eū. Dar care era lucrul și slujba lui Arhip? Era a provedea și mai înainte a purta grijă de Colasenii. Dicînd însă Apostolul acésta «întru Domnul» două lucruri formăluște: unul adecă, căci face pre Arhip să fie mai grijiliu și mai osirdnic spre a implini lucrul său, fiind-că acesta este stăpânesc și dumneđeesc. Și altul încă, căci face și pre Colasenii a se supune lui Arhip, fiind-că lui i s'a incredințat dela Dumneđeș epistasia acestora, și ca se dic mai scurt, pentru acésta scria Apostolul Colasenilor să dică acestea lui Arhip, ca când îi certy pre ei Arhip, că nu umblă bine, să nu pótă a-l prihăni ei ca pre un amar și aspru, știind ei mai înainte porunca cea de acest-fel, care înșiși ei cu gura lor o aū vestit lui Arhip. Pentru a le astupa dar gura Colasenilor Pavel, pentru acésta cu un metod ca acesta scrie lor să spue lui Arhip porunca lui, căci după alt chip, nu cuvîncios lucru ar fi fost ca ucenicii Colasenii, care se învață să sfātuască și să poruncască lui Arhip învățătorului lor.

18. Imbrățișarea cu mîna mea a lui Pavel.

Acésta este semnul curăteniei și al iubirei dumneđeescului Pavel către ucenicii săi, fiind-că însuși cu sfîntă mîna sa scria îmbrățișarea și sărutarea într'u toate epistoliile sale, pentru ca să

¹⁾ Iar Fotie dice, cum că Arhip acesta póte să fi fost episcop și să fi avut în mîna sa slujba de suflete. Teodorit însă adauge, că acesta nu a fost învățător al Laodichiei, precum ore-carii aū înțeles, ci al Colasenilor, pentru-că Arhip locuia în Colase, fiind-că și Pavel împreună îl numără pre el cu Filimon în Epistolia cea către Filimon, la stih 2, iar Filimon locuia în Colase.

vadă cei ce luaū epistoliile slovele cele de însăși mâna lui Pavel scrise și să se împătîmescă spre acelea cu ore-care patimă de dragoste. Iar la Teofilact nu știū cum lipsește din epistolia această îmbrățișarea acésta a lui Pavel. Iar îmbrățișare saū sārutare (saū hiritisire) de însăși mâna lui Pavel este sfirșitul Epistoliei acesteia care se scrie mai jos unde ȳice: «Darul fie cu voi, amin», precum ȳice Teodorit, care este în loc de «fiți sănătoși», ce obicînuim noi acum a scrie la sfirșitul scrisorilor.

Aduceți vĕ aminte de legăturile mele.

Pomeniți-mĕ, ȳice, tot-de-una, fraților, pre mine legatul și osinditul Pavel, carele mĕ aflū în temniță. Și mare mângăere a fost la necazurile Colasenilor ași aduce ei aminte de legatul Pavel, de carele era în temniță. Insuși acésta o ȳice și Fotie tălcuind ȳicerea acésta. Iar Teodorit ȳice, că ȳicerea: «aduceți-vĕ aminte de legăturile mele», este în loc de: rîvniți-le și urmăriți legăturile mele, și cele intristătore, ce cad asupra-vĕ, suferiți-le cu răbdare.

Darul fie cu voi; amin.

Când ȳice dumnezeescul Pavel: darul lui Dumnezeu este, cu voi și în necazuri de vĕ aflați și legături de purtați și ori-ce altă pătîmită nu vĕ veți birui fiind-că și însăși acésta de a pătîmi necazuri și a purta legături, lucru al darului este și mai ales și dar dela Christos este acésta. «Că nouĕ, ȳice, ni s'a dăruit pentru Christos nu numai a crede întru el, ci și a pătîmi pentru dînsul» (Filip. I, 29). Și iarăși: «Deci Apostolii mergeau bucurându-se dela fața adunărei că pentru numele lui Christos s'aū învrednicit a se necinști» (Fapt. V, 41). Veți hristianule, că a se ocări cine-va și a se bate pentru Christos este cinste și vrednicie! Și cu adevĕrat mare vrednicie este acésta. Și, o! de ne-am învrednici și noi nevrednicii de dumnezeescul dar întru necazurile noastre, ca fiind-că acest dar ține și întărește pre neputința noastră, necazurile noastre ce le strărim să fie spre folosul nostru, pentru-că storc și supțiează multa grăsimă pĕcatelor noastre, spre slava Tatălui și a Fiului și a Sîntului Duh, căruia slava fie în vĕcurile vĕcurilor; amin.

Epistolia acésta către Colasenī s'a scris din Roma prin Thimotee și Onisim.

Tomul al doilea s'a sfirșit în 29 a lunĕi lui Mai 1846.

CELE PATRUSPRĂZECE EPISTOLII ADECĂ TRIMITERI ale Dumnezeescului și slăvitului Apostol

PAVEL

Tălcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la întâia Epistolie a Apostolului Pavel către Tesalonicheni, tălmăcită acum din cea proastă grecească în limba românească de smeritul V. P. M.

Pricina Epistoliei întâia către Tesalonicheni, dupre Teodorit și Icumenie numai¹⁾.

Tesalonicul este Mitropolia, adecă maica tuturor cetăților Machedoniei²⁾, carele a priimit mântuitoarea propoveduire prin învățatura Marelui Pavel într'o vreme, când Evreii cei ce se aflau în Tesalonic grăiau înprotivă și îl vrășmășuiau pre el. Abia însă izbăvindu-se Pavel de vrășmășuile Evreilor, a fugit din Tesalonic și s'a dus în Veria, și de acolo a mers la Atine, precum mărturisesc Faptele (cap. XVII). Acolo însă aflându-se, fiindcă avea grijă de ucenicii săi Tesalonicheni a trimis la dînșii pre fericitul Timotei, pentru ca să-i întăriască în credință și să-i facă mari de suflet, întru vrășmășuile ce ispiteau dela protivnicii Evreii. Timotei însă întorcându-se de acolo, a arătat lui Pavel că Tesalonicenii credință aveau adecă statornică și neclătită, aveau însă trebuință de învățatură și de sfătuire la oare care întrebări ce aveau; și dar pentru acésta pricină s'a îndemnat Pavel de a scris lor Epistolia aceasta. O pricină dar este aceasta, dupre Teodorit; iar Icumenie zice că a stătut și altă pricină, pentru care s'a scris Epistolia aceasta: «Pavel, zice, fiindcă a fost pătîmit multe necazuri în Veria și în Filipi Machedoniei și temându-se ca nu cumva Tesaloni-

¹⁾ Insemnează, că nici Hrisostom, nici Teofilact au pricină Epistoliei acesteia, precum au avut la pricinile celor de mai înainte Epistoliei; ci singur Icumenie și Teodorit zic, că Epistolia aceasta o a scris mai înainte decât pre toate celelalte Apostolul Pavel. Iar dupre Meletie aceasta s'a scris în anul 20 dupre Înălțarea Domnului (Tom. I al bis. istorii).

²⁾ Despre Tesalonicul acesta zice înțeleptul Teodorit: «Tesalonicul este o cetate prea mare și mult norodită, neamului Machedonenilor fiind supusă, povățuitoare însă și a Tesaliei și a Ahaiei, însă și a multora allora neamuri, câte au ocărmitor pre eparhul Hiricilor (cart. V a bis. Istoriei, cap. XVII).

vadă cei ce luaă epistoliile slovele cele de însăși mâna lui Pavel scrise și să se împătîmescă spre acelea cu ôre-care patimă de dragoste. Iar la Teofilact nu știu cum lipsește din epistolia această îmbrățișarea acésta a lui Pavel. Iar îmbrățișare sau sârutare (sau hiritisire) de însăși mâna lui Pavel este sfîrșitul Epistoliei acesteea care se scrie mai jos unde dice: «Darul fie cu voi, amin», precum dice Teodorit, care este în loc de «fiți sănătoși», ce obicnuim noi acum a scrie la sfîrșitul scrisorilor.

Aduceți vè aminte de legăturile mele.

Pomeniți-mè, dice, tot-de-una, fraților, pre mine legatul și osînditul Pavel, carele më află în temniță. Și mare mângâere a fost la necazurile Colasenilor ași aduce ei aminte de legatul Pavel, de carele era în temniță. Insași acésta o dice și Fotie tâlcuind dicerea acésta. Iar Teodorit dice, că dicerea: «aduceți vè aminte de legăturile mele», este în loc de: rivniți-le și urmăriți legăturile mele, și cele intristătore, ce cad asupra-vè, suferiți-le cu răbdare.

Darul fie cu voi; amin.

Când dice dumnezeescul Pavel: darul lui Dumnezeu este, cu voi și în necazuri de vè aflați și legături de purtați și ori-celaltă pătîmîți nu vè veți birui fiind-că și însăși acésta de a pătîmi necazuri și a purta legături, lucru al darului este și mai ales și dar dela Christos este acésta. «Că nouè, dice, ni s'a dăruit pentru Christos nu numai a crede întru el, ci și a pătîmi pentru dînsul» (Filip. I, 29). Și iarăși: «Deci Apostolii mergeau bucurându-se dela fața adunării că pentru numele lui Christos s'a învrednicit a se necinsti» (Fapt. V, 41). Veștî hristianule, că a se ocări cine-va și a se bate pentru Christos este cinste și vrednicie! Și cu adevêrat mare vrednicie este acésta. Și, o! de ne-am învrednici și noi nevrednicii de dumnezeescul dar întru necazurile nôstre, ca fiind-că acest dar și întărește pre neputința nôstră, necazurile nôstre ce le suferim să fie spre folosul nostru, pentru-că storc și suptiează mlaștră grăsimă pecatelor nôstre, spre slava Tatălui și a Fiului și a Sîntului Duh, căruia slava fie în vécurile vécurilor; amin.

Epistolia acésta către Colaseni s'a scris din Roma prin Thimotee și Onisim.

Tomul al doilea s'a sfîrșit în 29 a lunii lui Mai 1846.

CELE PATRUSPRĂZECE EPISTOLII ADECĂ TRIMITERI ale Dumnezeescului și slăvitului Apostol

PAVEL

Tâlcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la întâia Epistolie a Apostolului Pavel către Tesalonicheni, tâlmăcită acum din cea proastă grecească în limba românească de smeritul V. P. M.

Pricina Epistoliei întâia către Tesalonicheni, dupre Teodorit și Icumenie numai¹⁾.

Tesalonicul este Mitropolia, adecă maica tuturor cetăților Machedoniei²⁾, carele a priimit mântuitoarea propoveduire prin învățatura Marelui Pavel într'o vreme, când Evreii cei ce se aflau în Tesalonic grăiau înprotivă și îl vrășmășuiau pre el. Abia însă izbăvindu-se Pavel de vrășmășuile Evreilor, a fugit din Tesalonic și s'a dus în Veria, și de acolo a mers la Atine, precum mărturisesc Faptele (cap. XVII). Acolo însă aflându-se, fiindcă avea grijă de ucenicii săi Tesalonicheni a trimis la dînșii pre fericitul Timotei, pentru ca să-i întăriască în credință și să-i facă mari de suflet, întru vrășmășuile ce ispiteau dela protivnicii Evrei. Timotei însă întorcându-se de acolo, a arătat lui Pavel că Tesalonichenii credință aveau adecă statornică și neclătită, aveau însă trebuință de învățatură și de sfătuire la oare care întrebări ce aveau; și dar pentru acésta pricină s'a îndemnat Pavel de a scris lor Epistolia aceasta. O pricină dar este aceasta, dupre Teodorit; iar Icumenie zice că a stătut și altă pricină, pentru care s'a scris Epistolia aceasta: «Pavel, zice, fiindcă a fost pătimit multe necazuri în Veria și în Filipi Machedoniei și temându-se ca nu cumva Tesaloni-

¹⁾ Insemnează, că nici Hrisostom, nici Teofilact au pricina Epistoliei acesteea, precum au avut la pricinile celor de mai înainte Epistoliei; ci singur Icumenie și Teodorit zic, că Epistolia aceasta o a scris mai înainte decât pre toate celelalte Apostolul Pavel. Iar dupre Meletie aceasta s'a scris în anul 20 dupre Înălțarea Domnului (Tom. I al bis. istorii).

²⁾ Despre Tesalonicul acesta zice înțeleptul Teodorit: «Tesalonicul este o cetate prea mare și mult norodită, neamului Machedonenilor fiind supusă, povățuitoare însă și a Tesaliei și a Ahaiei, însă și a multora altora neamuri, câte au ocărniitor pre eparhul Ilirienilor (cart. V a bis. Istoriei, cap. XVII).